

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

SURİYE DEVRİMİNİN TÜRK MEDYASINA YANSIMASI

Arif SORGUCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ

ARALIK- 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SURIYE DEVRİMİNİN TÜRK MEDYASINA YANSIMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arif SORGUCU

Enstitü Anabilim Dalı: İletişim Bilimleri

“Bu tez 26/12/2025 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri
bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI	Başarılı
Prof. Dr. Serhat ARSLAN	Başarılı
Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Arif SORGUCU

26/12/2025

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının hazırlanması sürecinde bana rehberlik eden tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mustafa Öztunç beye çok teşekkür ederim. Konulara, olaylara ve hayata karşı; duruşu, bakışı ve ufkuyla bizlere örnek olan değerli büyüklerim Prof. Dr. Caner Arabacı, Prof. Dr. Ahmet Eskicumalı hocalarıma minnettarım. Bu çalışmada yakın desteklerini gördüğüm mesai arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

En çok onların zamanını çaldım. Yeterince oynayıp ilgilenemedim. Değerli vakitlerini aldığım; kıymetli oğlum Halil Asaf, kızım Ayşe Nilhan ve eşim Reyhan'a da özel teşekkür eder bu çalışmayı onlara armağan ederim.

Halil Asaf, Ayşe Nilhan ve Reyhan....

Arif SORGUCU

26/12/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

1. BÖLÜM: SİYASAL YAPILAR, İDEOLOJİLER VE REJİMLER.....	9
--	----------

1.1. Devlet.....	9
1.2. Siyaset.....	11
1.3. Siyasi Partiler.....	12
1.4. Liderler.....	13
1.5. Hükümet.....	14
1.6. Siyasal İletişim.....	14
1.7. İdeoloji.....	15
1.8. Medya–İdeoloji İlişkisi.....	16
1.9. İdeolojiler.....	17
1.9.1. Liberalizm.....	17
1.9.2. Sosyalizm.....	18
1.9.3. Muhafazakârlık.....	18
1.9.4. Milliyetçilik.....	19
1.9.5. Faşizm.....	19
1.9.6. Komünizm.....	19
1.9.7. Baas İdeolojisi.....	20
1.10. Rejimler.....	20
1.10.1. Demokratik Rejimler.....	20
1.10.2. Otoriter Rejimler.....	21
1.10.3. Totaliter Rejimler.....	21
1.10.4. Monarşik Rejimler.....	22
1.10.5. Teokratik Rejimler.....	22
1.10.6. Askerî Rejimler.....	23
1.10.7. Hibrit Rejimler.....	23

2. BÖLÜM: SURİYE DEVRİMİ.....	24
2.1. Suriye Tarihi.....	24
2.1.1. Sykes–Picot Antlaşması.....	24
2.1.2. Modern Suriye Devleti.....	25
2.1.3. Hafız Esad Dönemi.....	26
2.1.4. Suriye–İsrail Savaşları.....	27
2.1.5. Beşar Esad Dönemi.....	27
2.2. Baas Rejimi / İdeolojisi.....	28
2.3. Rejim ve Baskı.....	28
2.4. Arap Baharı.....	29
2.4.1. Arap Baharı’nın Nedenleri.....	29
2.4.2. Arap Baharı’nda Sosyal Medya.....	30
2.4.3. Arap Baharı’nın Sonuçları.....	30
2.5. Suriye Halk Hareketi.....	31
2.5.1. İç Savaşın Nedenleri.....	32
2.5.2. Suriye İç Savaşında Medya.....	33
2.5.3. Suriye İç Savaşında Taraflar.....	34
2.5.3.1. Muhalifler.....	35
2.5.3.1.1. Suriye Millî Ordusu (SMO).....	35
2.5.3.1.2. Heyetü Tahriru’ş Şam (HTŞ).....	35
2.5.3.2. Rejim ve Müttefikleri.....	36
2.5.3.2.1. Suriye Ordusu.....	36
2.5.3.2.2. Şebbiha.....	36
2.5.3.2.3. Rusya.....	37
2.5.3.2.4. İran.....	37
2.5.3.3. Diğer Örgütler.....	38
2.5.3.3.1. PKK/YPG.....	38
2.5.3.3.2. DEAŞ.....	38
2.6. Suriye İç Savaşı’nın Kronolojik Sıralaması.....	38
2.7. Dünya Basınında Suriye Devrimi.....	40
2.7.1. ABD.....	40
2.7.2. İran.....	41
2.7.3. Irak.....	41

2.7.4. Lübnan.....	42
2.7.5. Libya.....	42
2.7.6. Mısır.....	43
2.7.7. Tunus.....	43
2.7.8. Cezayir.....	43
2.7.9. Fas.....	43
2.7.10. Kuveyt.....	44
2.7.11. Avrupa.....	44
2.7.12. Almanya.....	44
2.7.13. Belçika.....	44
2.7.14. Fransa.....	45
2.7.15. İngiltere.....	45
2.7.16. İsviçre.....	46
2.7.17. İtalya.....	46
2.7.18. Yunanistan.....	46
2.7.19. İspanya.....	47
2.7.20. Avustralya.....	47
2.7.21. Hollanda.....	47
2.7.22. Bosna Hersek.....	48
2.7.23. Hırvatistan.....	47
2.7.24. Rusya.....	48
2.7.25. Çin.....	48
2.7.26. Azerbaycan.....	49
2.7.27. Kazakistan.....	49
2.7.28. Özbekistan.....	49
2.7.29. Hindistan.....	49

3. BÖLÜM: MAKRO YAPIYA YÖNELİK TEMATİK VE ŞEMATİK SÖYLEM ANALİZİ.....52

3.1. Yöntemsel Çerçeve.....	52
3.2. Evren ve Örneklem.....	52
3.3. Sınırlılıklar.....	53
3.4. Araştırmanın Soruları.....	53
3.5. Veri Toplama Aracı.....	53

3.6. Araştırmanın Amacı.....	53
3.7. Araştırmanın Önemi.....	54
3.8. İdeolojik Konumlanma.....	55
3.9. Makro Yapıya Göre Tematik Analiz.....	56
3.9.1. Başlıklar.....	56
3.9.2. Haber Girişleri.....	57
3.9.3. Fotoğraflar.....	57
3.10. Makro Yapıya Göre Şematik Analiz.....	58
3.10.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	58
3.10.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	58
3.10.3. Haber Kaynakları.....	59
3.11. Bulgular.....	59
3.12. İlgili Araştırmalar.....	59
3.13. Yeni Şafak Gazetesi Makro Yapı Analizi.....	60
3.13.1. Tematik Analiz.....	65
3.13.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular.....	65
3.13.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular.....	67
3.13.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular.....	68
3.13.2. Şematik Analiz.....	69
3.13.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	69
3.13.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	70
3.13.2.3. Haber Kaynakları.....	70
3.13.3. Sonuç.....	70
3.14. Sabah Gazetesi Makro Yapı Analizi.....	72
3.14.1. Tematik Analiz.....	76
3.14.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular.....	76
3.14.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular.....	78
3.14.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular.....	79
3.14.2. Şematik Analiz.....	81
3.14.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	81
3.14.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	81
3.14.2.3. Haber Kaynakları.....	82
3.14.3. Sonuç.....	82
3.15. Sözcü Gazetesi Makro Yapı Analizi.....	83

3.15.1. Tematik Analiz.....	87
3.15.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular.....	87
3.15.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular.....	88
3.15.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular.....	89
3.15.2. Şematik Analiz.....	89
3.15.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	89
3.15.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	90
3.15.2.3. Haber Kaynakları.....	90
3.15.3. Sonuç.....	90
3.16. Cumhuriyet Gazetesi Makro Yapı Analizi.....	91
3.16.1. Tematik Analiz.....	95
3.16.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular.....	96
3.16.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular.....	96
3.16.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular.....	97
3.16.2. Şematik Analiz.....	98
3.16.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	98
3.16.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi.....	99
3.16.2.3. Haber Kaynakları.....	99
3.16.3. Sonuç.....	100
3.17. Gazetelerin Genel Bulguları.....	100
3.17.1. Tematik Bulguların Genel Çerçevesi.....	100
3.17.2. Şematik Bulgular: Ana Olay, Sunuş Biçimi ve Artalan.....	101
3.17.3. Fotoğrafların Tematik ve Şematik Değerlendirmesi.....	102
3.17.4. Karşılaştırmalı Değerlendirme.....	103
3.17.5. Gazetelerin İdeolojik Konumlanması.....	104
3.17.6. Sonuç.....	104
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA.....	111
EK.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	130

KISALTMALAR

A.A	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAAS	: Arap Sosyalist Diriliş (Partisi)
BBC	: Britanya Yayın Kuruluşu (British Broadcasting Corporation)
DEAŞ	: Irak Şam İslam Devleti (Devletü'l-İslâmiyyefi'l-Irak ve's-Şam)
DW	: Deutsche Welle
HTŞ	: Şam'ın Kurtuluş Heyeti. (Hey'etu Tahrîri's-Şâm)
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MİT	: Millî İstihbarat Teşkilâtı
MSB	: Millî Savunma Bakanlığı
NTV	: Nergis Televizyonu
NYTimes	: The New York Times
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
SDG	: Suriye Demokratik Güçleri
SMO	: Suriye Mili Ordusu
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkerên Kurdistanê)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
Vb	: Ve benzeri
Vs	: Vesaire
YPG	: Halk Koruma Birlikleri (Yekîneyên Parastina Gel)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yeni Şafak Gazetesi'nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili 1.sayfada çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar.....	59
Tablo 2: Sabah Gazetesi'nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili 1.sayfada çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar.....	70
Tablo 3: Sözcü Gazetesi'nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili 1.sayfada çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar.....	81
Tablo 4: Cumhuriyet Gazetesi'nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili 1.sayfada çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar.....	89

ÖZET

Başlık: Suriye Devriminin Türk Medyasına Yansıması

Yazar: Arif SORGUCU

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ

Kabul Tarihi:26/12/2025 **Sayfa Sayısı:** ix (ön kısım) + 129 (ana kısım) + 9 (ek)

Bereketli Hilal’in merkezinde yer alan Suriye, tarih boyunca büyük güçlerin rekabetine sahne olmuş bir coğrafyadır. II. Dünya Savaşı sonrasında Fransız mandasından çıkan ülkede, darbelerle şekillenen siyasal yapı 1963’te Baas Partisi’nin iktidara gelmesiyle otoriter bir rejime dönüşmüştür. 2011’de Arap Baharı’nın etkisiyle başlayan protestolar kısa sürede iç savaşa evrilmiş; Suriye hem bölgesel hem de küresel siyasetin merkezinde yer alan bir kriz alanına dönüşmüştür. On üç yıl süren çatışmaların ardından muhalifler 27 Kasım 2024’te geniş çaplı bir harekât başlatmış ve 8 Aralık 2024’te Şam’ın düşmesiyle 61 yıllık Baas dönemi sona ermiştir.

Bu çalışma, Suriye Devrimi’nin Türk mediasındaki yansımalarını söylem analizi çerçevesinde incelemektedir. Araştırmanın amacı; ideolojik konumları farklı olan Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin, 28 Kasım – 31 Aralık 2024 tarihleri arasındaki birinci sayfa haberlerinde Suriye Devrimi’ni nasıl çerçevelediğini ve ideolojik söylemin haber diline nasıl yansıdığını Van Dijk’in Eleştirel Söylem Analizi modeli doğrultusunda ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de medya-siyaset-ideoloji ilişkisinin anlaşılmasına katkı sunması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada nitel yöntem kullanılmış; haberler tematik düzeyde başlık, giriş ve fotoğraf; şematik düzeyde ise ana olay, bağlam, artalan ve kaynaklar üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmanın evreni ulusal basın olup, örneklemini Yeni Şafak, Sabah, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinden oluşmaktadır. Çalışmanın ana problem sorusu şudur: Türk mediasında ideolojik farklılıklar Suriye Devrimi haberlerine nasıl yansımıştır?

Elde edilen temel bulguya göre iktidar yanlısı gazeteler devrimi “zafer” ve “özgürlük” çerçevesinde sunarken; muhalif gazeteler süreci daha çok “tehdit”, “belirsizlik” ve “mülteci krizi” temalarıyla aktarmıştır. Bu durum, Türk mediasındaki ideolojik kutuplaşmanın dış politika haberlerine de doğrudan yansıdığını göstermektedir.

Kaynaklara göre “Esed” ve “Esad” kullanımı değişiklik göstermektedir. Çalışmada kaynakların kullanım şekline sağdık kalınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Devrim, Baas, Söylem Analizi, İdeoloji.

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Syrian Revolution as Reflected in The Turkish Press	
Author of Thesis: Arif SORGUCU	
Supervisor: Prof. Dr. Mustafa ÖZTUNÇ	
Accepted Date: 26/12/2025	Number of Pages: ix (pre tex) + 129 (main body) + 9 (add)
Located at the heart of the Fertile Crescent, Syria has historically been a geography marked by the rivalry of great powers. Following the end of the French Mandate after the Second World War, the country's political structure—shaped largely by successive military coups—evolved into an authoritarian regime with the Baath Party's rise to power in 1963. Protests that began in 2011 under the influence of the Arab Spring rapidly escalated into a civil war, transforming Syria into a major crisis zone at the center of both regional and global politics. After thirteen years of conflict, opposition forces launched a large-scale operation on 27 November 2024, and with the fall of Damascus on 8 December 2024, the 61-year-long Baath rule came to an end. This study examines the representations of the Syrian Revolution in the Turkish media within the framework of discourse analysis. The aim of the research is to reveal how newspapers with differing ideological orientations—Sabah, Yeni Şafak, Sözcü, and Cumhuriyet—framed the Syrian Revolution on their front-page news between 28 November and 31 December 2024, and how ideological discourse is reflected in news language, in line with Van Dijk's Critical Discourse Analysis model. In this respect, the study is significant in terms of contributing to an understanding of the relationship between media, politics, and ideology in Turkey. The study employs a qualitative research method. News reports were analyzed at the thematic level through headlines, leads, and photographs, and at the schematic level through the main event, context, background information, and sources. The population of the study consists of the national press, while the sample comprises Yeni Şafak, Sabah, Cumhuriyet, and Sözcü newspapers. The main research question guiding the study is as follows: How are ideological differences reflected in Turkish media coverage of the Syrian Revolution? The main findings indicate that pro-government newspapers frame the revolution in terms of “victory” and “freedom,” whereas opposition newspapers predominantly present the process through themes such as “threat,” “uncertainty,” and “refugee crisis.” This demonstrates that ideological polarization within the Turkish media is directly reflected in foreign policy news coverage. Regarding sources, variations are observed in the use of the terms “Esed” and “Esad.” In this study, the original usage adopted by each source has been preserved.	
Keywords: Syria, Revolution, Baath Party, Discourse Analysis, İdeology	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Büyük çoğunluğu kendi aralarında birleştikten sonra 27 Kasım 2024 tarihinde Esed rejimine karşı harekete geçen Suriye muhalifler 8 Aralık'ta Şam'a girmiş, Baas rejimine son vermiştir. Bu çalışmanın konusu Suriye devriminin Türk medyasına yansımalarına yönelik söylem analizidir. Çalışmada, Suriye'de yaşanan toplumsal hareketlerin, iç savaşın ve insani krizin Türk medyası tarafından nasıl sunulduğu, hangi söylemsel çerçeveler içinde değerlendirildiği ve farklı ideolojik yönelimlere sahip gazetelerin bu süreci nasıl anlamlandırdığı incelenmektedir.

Araştırmanın temel odağı, ideolojik çeşitliliğe sahip dört ulusal gazetenin; Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin haber söylemlerini karşılaştırmalı biçimde analiz etmektir. Bu gazeteler, Türkiye'deki medya alanında hem iktidar yanlısı hem de muhalif eğilimleri temsil eden örnekler olarak seçilmiştir. Çalışmada, söz konusu gazetelerin 28 Kasım – 31 Aralık 2024 tarihleri arasında Suriye Devrimi'ne ilişkin birinci sayfada yayımladıkları haberler incelenmiştir. Toplamda Yeni Şafak 34, Sabah 31, Cumhuriyet 28 ve Sözcü 17 haber yayımlamıştır. Bu haberler tablo formatında kodlanarak başlık, giriş ve fotoğraf kullanımı üzerinden analiz edilmiştir.

Bu kapsamda, haberlerin başlık, spot, giriş paragrafı ve görsel öğeleri ayrı ayrı değerlendirilmiş; her gazetenin olayları hangi temalar etrafında inşa ettiği, hangi aktörleri öne çıkardığı veya görünmez kıldığı tespit edilmiştir. İnceleme sürecinde, Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımı temel alınmıştır. Gazetelerin haber metinlerinin ideolojik yönelimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın konusu yalnızca Suriye Devrimi'nin Türkiye medyasına yansımaları değil, aynı zamanda medya söylemi, iktidar ilişkileri ve ideolojik temsiller arasındaki bağı da çözümlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türk medyasında farklı ideolojik yönelimlere sahip gazetelerin Suriye devrimini nasıl yansıttığını eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelemektir. Hükümete yakın sağ görüşlü Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ile muhalif sol görüşlü Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin aynı habere nasıl yaklaştıkları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Araştırmada Teun A. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı benimsenmiştir. Makro yapıya göre tematik ve şematik analiz yapılmıştır. Çalışmanın evreni, Türkiye'de

yayımlanan ulusal gazetelerdir. Örnekleme olarak ise ideolojik açıdan farklı konumda dört gazete seçilmiştir. 28 Kasım-31 Aralık 2024 tarihleri arasında bu gazetelerin birinci sayfalarında yayımlanan Suriye devrimiyle ilgili haberler değerlendirilmiştir. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi modeli çerçevesinde, haberlerin makro yapısı olan tematik ve şematik düzen üzerinden gazetelerin olayları hangi bakış açısıyla sundukları irdelenmiştir.

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'de farklı ideolojik yönelimlere sahip dört gazetenin Suriye Devrimi'ne ilişkin haberlerini eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle inceleyerek, medyanın olayları nasıl tematikleştirdiğini, hangi aktörleri nasıl temsil ettiğini ve hangi anlatı kurgularını benimsediğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Türkiye medyasının Suriye devrimi sürecinde nasıl bir pozisyon aldığını gelişmeleri haberleştirme konusunda ideolojik yaklaşımları ve kullandıkları dili göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca çalışma Türkiye kamuoyunu doğrudan etkileyen Suriye devrimi üzerinden medya söyleminin iç ve dış politikayla nasıl ilişkilendiğini göstermektedir. Çalışma gazetelerin Suriye'deki gelişmelerin Türkiye kamuoyuna nasıl aktarıldığı, dış politika algısı ve mülteci söylemi ve algı yönetimi açısından da önemlidir. Türkiye'de haber üretim sürecinin tarafsız değil, ideolojik bir pratik olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu araştırma, Eleştirel Söylem Analizi'nin Türkiye medyası bağlamında uygulanabilirliğini göstermesi açısından da değerlidir. Van Dijk'in modelinin Türkiye'deki gazetecilik pratiklerine uyarlanması açısından yapılacak medya-söylem çalışmalarına metodolojik katkı sunması beklenmektedir. Bu yönüyle çalışma hem iletişim bilimleri hem de siyasal iletişim, medya sosyolojisi ve uluslararası ilişkiler alanlarında literatüre katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Türk Ulusal basınıdır. Örnekleme olarak ise ideolojik açıdan farklı konumdaki Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri ele alınmıştır. Gazetelerin; 28 Kasım – 31 Aralık 2024 tarihleri arasında birinci sayfada yayımlanan Suriye Devrimi haberleri başlık, haber girişi, fotoğraf kullanımı üzerinden incelenmiştir. Araştırmada; gazeteler Suriye devrimini hangi temalar çerçevesinde sunmuştur? Hangi aktörler hangi rollerle temsil edilmiştir? Fotoğraflar, haberin ideolojik yönelimini nasıl desteklemiştir? Medya söylemi, okuyucunun olay algısını nasıl yönlendirmiştir? Sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmada Teun A. Van Dijk'in Eleştirel

Söylem Analizi yaklaşımı benimsenmiştir Çalışmada makro yapıya yönelik tematik ve şematik analiz yapılmıştır.

Tarih boyunca Suriye, jeopolitik konumuyla dikkat çeken bir ülke olmuştur. Ortadoğu'nun kalbinde yer alması nedeniyle büyük güçlerin mücadele sahası haline gelmiştir. Bu mücadele kimi zaman devletlerin karşı karşıya gelmesi kimi zaman da vekalet savaşları üzerinden yürütülmüştür. Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı hakimiyetine giren Suriye, Birinci Dünya Savaşıyla birlikte Osmanlı kontrolünden çıkmış, Fransız mandasına girmiştir. Suriye ikinci dünya savaşına kadar bağımsızlığını kazanamamıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlığın kazanan ülkede ardı ardına darbeler yaşanmıştır. Ancak ülkenin kaderini değiştiren en önemli olay 8 Mart 1963'te Baas darbesi olmuştur. 1970 yılına gelindiğinde parti içinde darbe yapan Hafız Esad, kendi yönetim grubunu kurmuştur. Nüfusunun çoğunluğu Sünni olan ülkede Nusrayri bir ailenin çocuğu olan Hafız Esad'ın yönetimi de kendisiyle aynı ideolojik çizgide olan insanlardan oluşmuştur.

Bu çalışmanın birinci bölümünde siyaset ve ideolojiler üzerinde durulmuştur. Doğası gereği toplumsal bir varlık olan insan tek başına ihtiyaçlarını karşılayamaz, bundan dolayı başkalarıyla yardımlaşmak zorundadır. Farabi'ye göre insan, varlığını ancak topluluk halinde sürdürebilir; toplulukların bir kısmı olgunlaşmamış (gayrül-kâmile), bir kısmı ise olgun (kâmile) topluluklardır. Olgun toplulukların varlığını sürdürebilmesi için siyasi teşkilatlanma, hukuk düzeni ve devlet gereklidir (Farabi, 2003). İbn-i Haldun ise aynı noktaya dikkat çekerek "Devlet her şeyden önce asabiye bağlıdır" der. Ona göre toplumsal dayanışma (asabiyye) olmadan bir devletin ayakta kalması mümkün değildir (İbn-i Haldun, 2024). Günümüz dünyasında genel anlamda devlet, bir toprak parçası olan, siyasi otorite ile yönetilen, toplum üzerinde zor kullanma yetkisine sahip örgütlü bir yapı olarak tanımlanmıştır. Platon devleti "bireyin büyütülmüş hali" olarak görürken, Gramsci devleti bir hegemonya organizasyonu olarak ele almıştır. Hegel ise devleti bireyin özgürlüğünü güvence altına alan yüce bir değer olarak yorumlamıştır.

Kurumsal bir yapı olan devlet mekanizmasını ise bir güç işletmek zorundadır. Devletin bir otoritesi vardır ve bu otoriteyi siyaset kullanır. Bu gücü elinde tutmak isteyenlere ise siyasetçi denir. Günümüz dünyasında özellikle demokratik toplumlarda siyasetçiler siyasi partilerde örgütlenir ve ülke yönetimine talip olurlar. Siyasiler kendi içlerinde ve rakiplerine karşı siyasi mücadeleye girmektedirler. Bu mücadele ülkelerin ideolojilerine, rejimlerine toplumsal yapılarına kültürlerine göre değişiklik göstermektedir.

Devletin ve siyasal partilerin yönelimlerini belirleyen fikri çerçeve ideolojilerdir. Özellikle Fransız İhtilali'yle birlikte ideolojiler toplumların hayatında yer bulmuştur. Öyle ki, ideolojik akımlar dalga dalga büyüyerek kimi zaman kaos ortamları oluşturmuştur. Günümüz dünyasında liberalizm, muhafazakârlık, sosyalizm ve ulusalcılık gibi ideolojiler, siyasal örgütlenme biçimleri olarak etkilidir. Siyasi partiler, bu ideolojilerin pratiğe yansıdığı aktörlerdir. Liderler ve hükümetler ise bu yapının yürütücü organları olarak siyasal hayatın yönünü çizmektedir.

Liderlerin ve hükümetlerin izlediği politikalar o ülkenin halkını da direk etkilemektedir. Osmanlı'dan ayrılan Ortadoğu halkları Avrupa devletlerinin mandası olmuştur. Arap devletlerinin bu boyunduruktan kurtulması hiç de kolay olmamıştır. Sömürgeciler gitmiş ancak kurdukları yönetimlerde izlerini bırakmıştır. İki kutuplu dünya döneminde taraflar kendi ideolojilerini bu ülkelere pazarlamıştır. Farklı ideolojilerin hüküm sürdüğü bu coğrafyada Baas ideolojisi de Arap halkları arasında yerini bulmuştur. Baas, Arapça "Rönesans" veya "diriliş" anlamına gelmektedir. Arap Sosyalist Diriliş- Baas Partisi'nin temel ideolojisi Arap milliyetçiliği, sosyalizm ve sekülerizm üzerinedir. Baas ideolojisi Irak ve Suriye'de iktidar olmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Suriye tarihine ve modern Suriye devletine atıfta bulunulmuştur. İkinci dünya savaşından sonra bağımsızlığını kazanan Suriye'de darbelerin önü arkası kesilmemiştir. Ülke İsrail'le de dönem dönem savaşa girmiştir. Arap milliyetçiliği üzerine kurulu Baas ideolojisi 1963 yılında Suriye'de iktidar olmuştur. Bu tarihten sonra Suriye'de Baas ideolojisi, Arap Milliyetçiliğini bırakmış Suriye Milliyetçiliğini savunan yeni bir yapıya bürünmüştür. 1963 de iktidara gelen Baas partisi 8 Aralık 2024 tarihine kadar iktidarda kalmıştır. Nusayri bir ailenin çocuğu olan Hafız Esad 1970 yılında başbakan sonra da devlet başkanı olmuştur. Esad, yönetimini aynı dünya görüşünde olan kişilerden oluşturmuştur. Baasçılar sadece ülkenin siyasetine değil, eğitimini, kültürünü, dinini dahi kontrol altına almışlardır ve kurdukları “Muhaberat” adlı istihbarat servisiyle toplumun tüm yönlerini gözetlemişlerdir. Suriye silahlı kuvvetleri ve gizli polisi, Baas partisi ile bütünleşmiş tek bir yapının parçaları olmuştur. Toplum sürekli gözetim altında tutulmuştur. Suriye halkıyla uyuşmayan baskıcı Baas rejimi karşısında halk ağır bedeller ödemiştir. Hafız Esad halkına karşı acımasız olmuştur. Kimyasal silah dahi kullanmaktan çekinmemiştir,

2000 yılında babasının ölümünden sonra iktidara gelen Beşar Esad, reform vaat etmesine rağmen kısa sürede baskıcı politikalara geri dönmüştür. İlk günlerde “Şam Baharı” adı verilen

özgürlük ortamı kısa sürmüş, muhalifler tutuklanmış ve basın üzerindeki denetim yeniden artırılmıştır. Beşar Esad kullandığı baskı ve şiddette babasını aratmamıştır.

17 Aralık 2010 sabahı, Tunus'ta seyyar satıcılık yapan Muhammed Buazizi'nin terazisine polis, ruhsatsız seyyar satıcılık yaptığı gerekçesiyle el koymuştur. Buazizi'nin kendisini yakmasıyla Tunus'ta halk hareketi başlamış önce "Yasemin devrimi" adı verilen Arap Baharı hareketi kısa sürede Arap coğrafyasına yayılmış, Mısır, Libya, Yemen ve Suriye'ye sıçramıştır. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'nin güneyde bulunan Dera'da bir okul duvarına "ey doktor sıra sende" yazan çocuklar yerel yöneticilerle gözaltına alınmıştır. Bölgenin kanaat önderleri araya girse de çocuklar geri alınamamıştır. Bunun üzerine Suriye de protestolar başlamış, göstericiler; adalet ve demokrasi taleplerini dile getirmiştir. Ancak Esad rejimi bu protestoları şiddetle bastırma yolunu tercih etmiş, süreç kısa zamanda kanlı bir iç savaşa dönmüştür.

Suriye iç savaşı, hem ülke içinde büyük bir insani krize yol açmış, hem de bölgesel ve küresel dengeleri derinden etkilemiştir. Milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Avrupa'ya gitmek isteyenlerin bazıları denizlerde boğulmak suretiyle can vermiştir. Boğulanlar arasında çocukların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Botları batmış ya da batırılmıştır. Özellikle Yunanistan gibi ülkelere geçen göçmenler, sağlıksız koşullardaki kamplarda yaşamaya mahkûm edilmiştir. Suriye içinde kalanlar şiddete, kıyıma ya da sefaletle mahkûm edilmiş, varil bombaları ayırım gözetmeksizin sivillerin üzerine bırakılmıştır. Hatta oğul Esad'da babası gibi halkına karşı kimyasal silah kullanmaktan çekinmemiştir. Binlerce insan bu iç savaşta ölmüş, kaybolmuş ya da işkence görmüştür. Tam bir kaos ortamının hâkim olduğu Suriye'de terör örgütleri de kendilerine uygun zemini bulmuştur. Uluslararası aktörlerinde devreye girmesiyle Suriye'de bir bakıma vekalet savaşları yürütülmüştür. Her ülke kendi milli çıkarları doğrultusunda rejimi ya da ülke içinde silahlı bir yapıyı desteklemiştir. Bütün bunların bedelini ise çatışmaların arasında kalan halk ödemiştir.

13 yıl süren bu iç savaş, uluslararası aktörlerinde çıkar mücadelesine sahne olmuştur. ABD, DEAŞ'ı gerekçe göstererek PKK/ YPG'yi desteklemiştir. Türkiye'nin terör örgütü ilan ettiği yapılar isim değişikliğine uğratılmış, son olarak SDG adı verilerek cilalanmıştır. İran, İsrail bahanesiyle Hizbullah ve benzer örgütler üzerinden rejime açıkça destek vermiştir. Sıcak denizlere inme hayaliyle yaşayan Rusya, rejime askeri, mali ve siyasi destek vermiş, Suriye'de üsler kazanmıştır. İsrail, su kaynakları olan Golan Tepelerini elinde tutma gayreti içinde olmuştur. Türkiye, Suriye'nin kuzeyinden gelecek tehditlere karşı askeri harekatlarda dahil kendi güvenlik önlemlerini geliştirmiştir. Muhalif gruplar ise kimi zaman kendi aralarında kimi zamanda rejime karşı savaşmıştır.

Uzunca bir süre dağınık hareket eden çok parçalı muhalif grupların çoğunluğu nihayete bir araya gelmiştir. Türkiye'nin bir araya getirdiği belirtilen ve gövdesini HTŞ ve ondan sonra en güçlü yapı olan SMO'un oluşturduğu muhalif yapılar 27 Kasım 2024 tarihinde rejim ve destekçilerine karşı beklenmedik bir harekâta girişmiştir. Başlangıçta Suriye'deki sıradan bir durum gibi algılanan bu harekât kısa sürede sonuç vermiştir. Halep, Hama ve Humus'u ele geçiren muhalifler kısa sürede Şam kapısına dayanmıştır. Rusya'nın hava saldırıları dahi muhalifleri durduramamıştır. Nihayet 8 Aralık'ta Şam düşmüş Esad, Rusya'ya kaçmıştır. 61 yıllık Baas rejimi son bulmuştur. Rejimin devrilmesi Suriye halkında bayram gibi karşılanmıştır. Ülke içinde ve dışında milyonlarca Suriyeli sokaklara çıkarak kutlamalar yapmıştır.

Suriye devrimi dünya basınında da geniş yer bulmuştur. Basın kurumları ülke politikaları, halkın beklentileri ve kendi ideolojik yönelimlerine göre haberlerini şekillendirmiştir. Avrupa basını özellikle göçmen dönüşlerini konu olan haberlere ağırlık vermiştir. Yapılan haberlerden de anlaşılacağı üzere Esad'ın devrilmesi pek umurundan olmayan Avrupa; Suriyeli göçmenlerden kurtulma umudunu yaşamıştır.

Türkiye, komşusu Suriye'de yaşanan olaylardan direk etkilenen ülkeler arasındadır. Milyonlarca Suriyeli mülteci, savaşın başlamasından itibaren Türkiye'ye sığınmış ve Türkiye bu bağlamda en fazla mülteciyi barındıran ülke olmuştur. Bu durum, eğitim, sağlık, barınma ve istihdam gibi alanlarda devlet üzerine büyük bir yük getirmiştir. Suriyeliler ucuz iş gücü olarak piyasaya girmiştir. Bu durum kimi zaman kışkırtılmış bu da toplumda zaman zaman yabancı düşmanlığına ve kutuplaşmaya zemin hazırlamıştır. Ayrıca Suriye kaynaklı terör örgütlerinin Türkiye'de düzenlediği saldırılar, ülkenin güvenliğini tehdit etmiştir. Kısacası Türkiye hem ekonomik hem güvenlik hem de toplumsal yönleriyle Suriye krizinden en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Tüm bu ve benzeri sebeplerden dolayı Suriye devrimi başta siyaset olmak üzere Türkiye'nin büyük çoğunluğu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Özellikle Türkiye'de yaşayan Suriyeliler bayram havasında kutlama yapmıştır.

Devrim, Türk basınında da geniş yer bulmuştur. Türk merkez medyası olayları yakından takip etmiştir. Ancak her basın kurumu olaylara kendi ideolojik çerçevesinden bakmıştır. Bu çalışmada Türk merkez medyasının Suriye devrimine bakışı ele alınmıştır. Bu kapsamda hükümete yakınlığı ile bilinen Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ile hükümet karşıtlığı ile bilinen Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin 28 Kasım-31 Aralık 2024 tarihleri arasında Suriye'deki gelişmelerle ilgili birinci sayfada çıkan haberleri Teun A. Van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analizi yaklaşımıyla konu alınmıştır.

Van Dijk'e göre medya söylemleri, yalnızca tarafsız bilgi aktarımı değil; aynı zamanda ideolojik konumlanışların, toplumsal ilişkilerin ve güç mücadelelerinin yeniden üretildiği alanlardır. Bu nedenle haber metinleri hem dilsel hem de görsel unsurlarıyla birlikte analiz edilmelidir. Makro Yapı: Haberlerin tematik yönden başlık, haber girişi ve fotoğraflar ile şematik yönden ana olay, artalan, bağlam, kaynaklar örgütlenmesidir (Dijk, 2023).

Bu çalışmada 4 gazetenin haberleri makro yapıya göre tematik ve şematik yönden analiz edilmiştir. Haber başlıkları, haber girişi ve görseller, okuyucuya ilk izlenimi veren ve ideolojik yönelimi açıkça ortaya koyan unsurlardır. Türk basını örneğinde, Suriye Devrimi'nin iktidar yanlısı ve muhalif gazetelerde farklı biçimlerde çerçevelendiği gözlemlenmiştir. Gazetelerin haberleri kendi ideolojik bakışından yaptığı net bir şekilde ortadadır. Sadece savaş değil; ekonomi, toplumsal talep ve beklentiler karşısında dahi gazetelerin farklı çerçevede haberler kurgulandığı görülmektedir.

Van Dijk'e göre başlıklar söylemin evrensel anlamını temsil eden en güçlü göstergelerdir. Bu çalışmada incelenen gazetelerde başlıkların ideolojik konumlanışı net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yeni Şafak ve Sabah: "Zafer" temalı "Özgürlük Şafağı", "Hedef Şam", "Sabır ve Zafer" gibi başlıklarla muhalifleri kahramanlaştırmıştır, Esed rejimi ise zalim ve yıkıcı olarak nitelendirilmiştir.

Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri konuya daha mesafeli, dramatik ve eleştirel çerçevede yaklaşmıştır. Çoğu zaman Erdoğan'ın fotoğrafını ya da açıklamalarını görmezden gelmiş, muhaliflerin başarılarını küçümseyen veya çatışmanın bedellerini vurgulayan başlıkları tercih etmiştir. Netice itibarıyla başlıklarda, sağ basının "zafer" ve "umut" temalarını; sol basının ise "tehdit" ve "kaos" temalarını işlediği görülmektedir.

Başlığın detaylarını sunan haber girişlerinde Yeni Şafak ve Sabah gazeteleri olayları kronolojik bir başarı hikâyesi gibi kurgulamıştır. Muhaliflerin ilerleyişini, Erdoğan'ın kararlı duruşunu ve Türkiye'nin destek rolünü öne çıkarmıştır. Cumhuriyet ve Sözcü ise muhalifler hakkında daha eleştirel ve mesafeli bir dil benimsemiştir. Bazı günlerde Suriye Devrimi'ne hiç yer vermemeleri, olayın önemini küçümseyen bir editoryal tercih olarak değerlendirilebilir. Bu noktada, Van Dijk'in "tematik yapıların haberin özeti olduğu" görüşü doğrulanmaktadır: Sağ basında "zafer anlatısı", sol basında ise "tehdit, göçmen sorunu anlatısı" öne çıkmıştır.

Haberlerde kullanılan fotoğraflar; Yeni Şafak ve Sabah sıklıkla zafer işareti yapan muhalifler, Erdoğan'ın kararlı duruşu, halkın sevinç gösterileri gibi fotoğrafları tercih etmiştir. Cumhuriyet ve Sözcü ise ya fotoğraf kullanmamış ya da dramatik, yıkım ve mağduriyeti öne çıkaran

karelere yer vermiştir. Fotoğraf seçimi, ideolojik konumlanmanın en açık göstergelerinden biri olarak söylemin duygusal yönünü güçlendirmiştir.

Ana olay ve sunuş biçimi olarak sağ basın olayları “devrim” ve “zafer” üzerinden kurgulamıştır. Sunuş biçimi dramatik ve epiktir. Buna karşılık sol basın ana olayı “çatışma”, “kaygı” ve “tehdit” odaklı vermiştir.

Artalan ve bağlam bilgisi olarak sağ basın olayların artalanında Türkiye’nin rolüne vurgu yapmıştır. Erdoğan’ın açıklamaları bağlam bilgisi olarak kullanılmıştır. Sol basın ise uluslararası dengeleri, özellikle mülteci krizini ve dış politika risklerini öne çıkarmıştır. Haber kaynakları olarak sağ basın, çoğunlukla resmi demeçlere ve bölgeden muhabir bilgilerine ağırlık vermiştir. Sol basın çoğunlukla basın ajansları üzerinden editoryal, bazen de Sözcü gazetesi muhabir bilgileriyle haberlerini toplamıştır.

Netice itibarıyla söylem analizi, medyanın yalnızca bir bilgi aktarma aracı değil, ideolojik konumlanmaların ve siyasal kutuplaşmanın yeniden üretildiği bir alan olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bundan dolayı gazetelerin olayları yorumlayışı ve kullandıkları dil farklıdır. Bu farklılıklar, medyanın yalnızca bilgi aktarmadığını, aynı zamanda ideolojik konumlanışlarını göstermektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgularda, Türk siyasetindeki kutuplaşmanın medyaya da yansıdığını, medyadaki kutuplaşmanın ise haber diline yansıdığını göstermektedir. İktidar yanlısı gazeteler hükümet politikalarını destekleyen haberler kurgularken, muhalif gazeteler eleştiri odaklı haberler kurgulamıştır. Kullanılan dilde bu kapsamda değişmektedir. Böylece medya söylemi, dış politika meselelerinin iç siyasetteki kutuplaşmayı da derinleştirdiğini göstermektedir. Merkez de yer alan 4 gazetenin haberleri olayları yalnızca aktarmadığını, aynı zamanda onları ideolojik olarak yeniden çerçevelediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle çalışma hem siyasal iletişim hem de medya-ideoloji ilişkisi açısından önemli bir katkı sunması beklenmektedir.

1. BÖLÜM: SİYASAL YAPILAR, İDEOLOJİLER VE REJİMLER

İnsan varlığını devam ettirebilmek için ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz. Dolayısıyla insan, ihtiyaç duyduğu pek çok şeyi elde etmek için başka insanların yardımına muhtaçtır. “Bu sebeple insan tabi yaratılışının (el fitratü’t tabiyye) varlık sebebi olan yetkinliği ulaşması ancak pek çok topluluğun bir araya gelerek birbirleriyle yardımlaşmaları ve her birinin diğerinin varlığının devamı için ihtiyaç duyduğu şeyi sağlamasıyla mümkündür” (Farabi, 2003). Yine İbn-i Haldun’da Farabi ile benzer bir görüşü paylaşmıştır İbn-i Haldun’a göre “insan tabiatı icabı medenidir.” ve insan sosyal organizasyon olmadan ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz. İnsan hayatını devam ettirebilmek için kendi kendine yetemez. Bundan dolayı insan birliktelik halinde bir başka ifadeyle toplum halinde yaşamak zorundadır (Haldun, 2024).

Farabi birlikte yaşamak zorunda kalan insanların nüfusları arttıkça insanların yeryüzünün yaşanabilir, verimli bölgelerinde toplandıklarını belirtmektedir. Bu toplulukların bir kısmı olgunlaşmamıştır. Yani (gayrü’l-kâmile) topluluklardır; bunlar daha dağınık, örgütsüz veya göçebe hayat süren topluluklardır. Bu toplulukların bir kısmı da olgun ve gelişmiş (kâmile) topluluklardır; yani siyasi teşkilatlanmaya, ekonomik üretime ve kültürel düzene sahiptirler. Farabi bu konuyu şöyle özetler. “İşte insan nüfusunun (eşhas) artışının, insanların yeryüzünün bayındır bölgelerinde toplanarak kimisi yetkin (kamile) kimisi yetkin olmayan (gayrü’l kamile) insan toplulukları (el-ictima’atü’l- insaniyye) oluşturmalarının sebebi budur” (Farabi, 2003).

“Kamile” topluluklar halinde yaşamak ancak bir devlet yapısı, kanunlar ve siyasi teşkilatlanma ile mümkün olur, kanunların olmadığı yerde düzen bozulur, düzenin yerine kargaşa ve kaos hâkim olur. Düzeni koruyabilmek için kanunlara ve bunu uygulayacak siyasi ve idari yapılara ihtiyaç vardır. Kanunları çıkarma yetkisi devletin elindedir. Devlet ise bir otorite ile yönetilir. Bu otoriteyi kullanma gücünü ise siyaset vermektedir. Siyaset bir yönetme sanatıdır. İlk çağlardan günümüze kadar insan topluluklarını yönetmek için belli bir plan çerçevesinden uygulanmıştır. Siyaset basit durağan bir olgu değil özünde insan ve toplum olan bir uygulamalar şeklidir ve sadece insanı değil insanla ilişkili olan canlı cansız tüm varlıkları direk ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

1.1. Devlet

Bir arada yaşayan insanların oluşturduğu toplumsal yapı belli normların işlediği bir sistemle hayatta kalabilir, Aksi taktirde karışıklık kaçınılmazdır. Toplumu yönetme şekli belli bir yapı

ve otorite ile mümkündür. Bu siyasal otoriteyi sağlayan ve kullanan güce ise devlet denilmektedir. Yöneticiler devlet adına bu gücü kullanmaktadır.

Türk dil kurumunu devleti “Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık ülke; bu tüzel varlığın yönetim organları” (TDK). şeklinde tanımlanmaktadır.

Platon devleti insana benzetmektedir. Platon devlet mekanizmasını da büyütülmüş insan olarak nitelendirmektedir. Ruh ve bedenden oluşan İnsanda istek akıl ve irade olduğuna dikkat çeken platon devlet anlayışını da üç bölüme ayırmıştır. Platon; yöneticileri akla, savaşçıları iradeye ve meslek sahibi sınıf ise ruhun istekler bölümü olarak nitelendirmiştir. Platon göre devlette bulunan bu üç kısım çatışmaya girmeden akıl, irade ve istekle sağlıklı bir şekilde, uyumla süreç yürütürse ideal devlet meydana gelecektir (Oppenheimer, 2024).

İbn-i Haldun “Devlet her şeyden önce asabiye bağlıdır” demiştir. İbn-i Haldun’un bahsettiği buradaki asabiyet (asabiyye), yani toplumsal dayanışma, bağlılık ve grup ruhunu ifade etmektedir. Haldun “Asabiyet sahibi olanlar devletin çeşitli bölgelerine dağılarak oraları aralarında paylaşan dolayısıyla da devleti koruyan kimselerdir. Evrensel bir devletin asabiyeti ve destekçileri ne kadar büyük olursa, devlet de o kadar güçlü eyaletleri ve bölgeleri o kadar yaygın ve hükümlanlığı da bir o kadar geniş olur” (İbn-i Haldun, 2024). Demektedir.

“Belli sınırlar içinde insan topluluğuna ait siyasi hakimiyetin teşkilatlanmış şekli olarak devleti tanımlayan” Davutoğlu’na göre Arapça ’da devlet veya düllet “değişmek, bir halden başka bir hale dönmek; nöbetleşe birbiri ardınca gelmek, dolaşmak; üstün gelmek, zafer kazanmak” manalarına gelir. Çoğulu düveldir” (Davutoğlu, 1994). Yine benzer bir şekilde Ali Fuat Başgil yayımladığı bir makalesinde devlet için şöyle söylemektedir. “Devlet kelimesinin çok dikkate değer eski bir manası vardır. Bu kelime ‘müdavele’ ve ‘tedâvül’ kelimeleriyle müşterek bir maddeden, ‘devl’ maddesinden çıkmıştır. Velûgatmânâsiyle, tedâvül eden, yani elden ele geçen kuvvet, iktidar, mevki ve itibar demektir. Eski Arapçada harbeden iki ordudan kâh birine, kah ötekine geçen galibiyet ve zafere ‘devlet’... denilirdi” (Gözler, 2017). Sultan Alparslan ve Melikşah’a vezirlik yapmış ünlü tarihi şahsiyet Nizamülmülk’e göre devlet adaleti sağlayan mekanizmadır ve bunun üzerine hükmetmelidir. Adalet üzerine hükmeden devlet ve yöneticiler kalıcıdır (Nizamülmülk, 2021). Bir başka tanım ise devletin otoritesine atıf yapılmaktadır. Bu tanıma göre devlet: “toplum üzerinde zor kullanma gücünü elinde tutan merkezileşmiş bir siyasal örgütlenmedir” (Uygun, 2022).

Hegel'e göre devlet temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan sadece bir örgüt değil, olması ve korunması gereken üst bir değerdir. "Birey, ancak bir devletin himayesinde özgürlüğüne kavuşabilir." Gramsci'ye göre devlet "bir kuvvet ayrılığı olmakla birlikte hegemonya örgütleyicisidir" (Özkaya, 2020). Bir başka ifadeyle devlet politik toplum ile sivil toplumun ortak halidir. Bundan dolayı devlet zorlamayla güçlendirilmiş bir hegemonyadır (Özkaya, 2020).

Tanımlar devletin farklı fonksiyonlarını ele alarak değişse dahi genel itibariyle devlet, bir toprak parçası üzerinde ve toprağa bağlı olarak siyasal örgütlü bir ulusun veya uluslar topluluğunun oluşturduğu tüzel varlıktır. Kısaca devlet toplumun siyasal örgütlü biçimidir.

1.2. Siyaset

Siyaset özünde tematik olarak aynı olmakla birlikte pek çok tanımı vardır. Türk dil kurumuna göre "Devlet işlerinin düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış" (TDK). olan siyaset, Arapçadan Türkçeye geçen "Seyis" yani "At Bakıcısı" kelimesi ile bağlantılıdır ve "At- kökünden türemiş olan "Atkarma" (siyaset, idare) ve "Atkarmak" siyaset yapmak, idare etmek, icra etmek, muvaffak olmak sözcükleri de benzer anlamları karşılamaktadır. Bu bağlamda "Siyaset" Atkarma sözcüğü aslında atın idare edilmesi manasına gelmektedir (Yıldız, 2012).

Siyaset kelimesinin yerine kullanılan politika kelimesi ise Yunanca kökenlidir. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde site kent yönetimi gibi şehir devletleri anlamında kullanılan "polis" sözcüğünden türetilmiştir. Siyaset devlet işleri ve kamu düzeni ile alakalı konuları içeren geniş kapsamlı bir kavram olarak kullanılmaktadır (Değirmenci, 2023).

Siyaset ya da politika kavramı basit tanımlara sığmayacak kadar geniş anlamlar içerebilmektedir. Kimi zaman sıra dışı parlak bir fikir ya da bir kurnazlık anlamına gelen bir deyim olarak kimi zaman hile olarak adlandırılmaktadır. Ülkelerinin iç ve dış stratejileri de siyaset olarak tanımlanabilmektedir. Dünyanın iki kutuplu olduğu soğuk savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı yapmış siyaset bilimci ve devlet adamı Henry Kissinger'a göre politika "Düşmanın hesaplarına etki eden risk ve ödül hesaplarını yaratma sanatıdır" (wikiquote.org.2023). Esasında Kissinger bu ifadeyle soğuk savaş dönemi Amerikan dış siyasetini özetlemiştir.

Siyaset kavramı geniş anlamlar içermektedir. Toplumların yapısı ve çağlara göre siyaset kavramının tanımları da çeşitlenmektedir. Siyaset aynı zamanda bir mücadele gerektiren sahadır. Ancak bu mücadele toplumsal uzlaşıyla tamamlanmayacaksa çatışma ortamlarına da

zemin hazırlamaktadır. Söz sahibi olabilmek için mücadele gerektiren siyaset; “çatışma, mücadele ve kavga anlamına gelirken aynı zamanda toplumsal düzen, anlaşma, uzlaşma konsensüs gibi anlamlarda gelmektedir” (Kapani, 2001).

Nihayetinde devlet mekanizmasını işleten, otoriteyi sağlayan güç, siyasi güçtür. Siyasetçiler bu gücü elinde tutmak ister, bundan dolayı da farklı bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan siyasi mekanizmalarda güç mücadelesi de kaçınılmazdır. Hür ülkenin bir siyasi kültürü vardır ve bu siyasi kültür ülkelerin ideolojilerine, rejimlerine toplumsal yapılarına ve kültürlerine göre değişiklik göstermektedir. Siyasiler bu değerlere göre siyaset yapmaktadır. Aksi takdirde Arap Baharı örneği gibi kaos ve çatışma ortamları olabilmektedir.

1.3. Siyasi partiler

Siyasi partiler siyasi hayatın baş aktörleridir. Bir başka ifadeyle siyasal hayatın ana kurumu olan siyasi partiler demokrasilerin vazgeçilmez temel unsurudur. Siyasi partiler benzer düşüncelere sahip olan kişilerin kurduğu veya bir arada iktidar odaklı siyaset yaptığı yapılardır. Siyasi partilerin birçok tanımı vardır. Bazı kaynaklar siyasi partileri şöyle ifade edilmektedir: “Halkın desteğini sağlamak suretiyle devlet yönetimini ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasi topluluklar” (Özbudun, 1974). Siyasi partilerin örgütsel bir yapısı vardır. Kapani bu yapıyı “Bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlar” (Kapani, 1995). Olarak tanımlamaktadır. Netice itibariyle siyasi partiler, iktidarı elde etmeyi veya ona ortak olmayı amaçlayan, faaliyetlerini sürekli örgütler vasıtasıyla yürüten topluluklardır. “Siyasi partiler, toplumdaki farklılıkları ortak veya benzer çıkarlar bağlamında organize etmeye yarayan en önemli aracı kurumlardır” (Habertürk.com.2025).

Günümüzden yaklaşık iki asır önce ilk olarak ABD’de ortaya çıkan siyasi partiler zamanla kurumsallaşmıştır. Bu kurumsallaşmaya Fransız ihtilali ile çökmeye başlayan monarşik yapıların yerine geçen ideolojik yayılmalar etkili olmuştur (Şeyhanlıoğlu.2017). Siyasi partiler Avrupa’da monarşi rejimin son bulması ile 17. Yüzyılın sonu 18. Yüzyılın başlarında, ülke yönetimde temsil sisteminin kabul edilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. “Hükümdarların yetkileri sınırlı olsa paylaşılmaya başlanmıştır” (Aziz.2023).

Fransız ihtilalinden sonra doğan siyasal ideolojilerin iktidar odaklı kurumsallaşmış ifadesi olarak siyasi partiler görülmektedir. Siyasi partiler bulundukları rejimin ideolojisine göre şekillenmektedir. Genel anlamda bu ideolojilere göre “siyasi partiler; liberal, muhafazakâr, sosyalist ve ulusalcı olarak dörde ayrılmaktadır” (Şeyhanlıoğlu, 2017).

Siyasi partiler, siyasal bir amaçla halkı yönetmek üzere ortaya çıkan örgütlü gruplardır dolayısıyla siyasi partilerin yaptıkları tüm faaliyetlerde kurdukları tüm ilişkilerde siyasi çıkar aranabilmektedir. Siyasi partilerin, seçimler sonucu halkın temsilcileri olarak görev yapacakları süreçte çalışacakları yer o ülkenin parlamentosudur.” Bu bakımdan siyasi partilerin varlığı o ülkenin parlamentosunun varlığını gösterir” (Aziz, 2023).

Rejimlere, kültüre, halkın talep ve beklentilerine ve ülke dinamiklerine göre partilerin kuruluş vizyon ve misyonları değişmektedir. Ancak tüm partilerin ortak amacı ülke yönetimine talip olmak iktidarı ele geçirmektir. Bu hedef doğrultusunda siyasi partiler her türlü argümanı kullanmaktadır.

1.4. Liderler

Farabi “Devlette bir insan idareci komundadır” (Farabi, 2003). Diyerek liderliğinin tanımı yapmıştır. Farabi bu idareciye yakın olan ve onun amacına uygun hareket eden birinci mertebede insanların olduğunu bunların altında ikinci mertebede insanların olduğunu onların da altında ikinci mertebedekilerin amacına uygun işler yapan insanlar olduğunu söyleyerek siyasi ve idari yapılanmayı özetlemiştir. Farabi’ye göre “Devletin bütün unsurları, başkalarının amaçlarına göre hareket eden, başkalarına hizmet edip, kendilerine hizmet eden hiç kimse bulunmayan insanlara kadar bu şekilde sıralanır” (Farabi, 2003).

Günümüz dünyasında seçimle iktidara gelen siyasi partiler devleti yönetmektedir. Bundan dolayı lider, bir siyasi partinin en üst yöneticisidir. Halk tarafından lider olarak tanımlanan makam resmi olarak parti başkanı ya da rejimlere göre parti genel sekreter gibi en yüksek siyasi makamdır. Parti lideri genellikle parti içinde işleyiş kadar partinin kamuoyuyla ilişkilerini yönetmek ve siyasi rakiplere karşı yarışta liderlik etmekle sorumludur. Liderler halka karşı bu rollerinden dolayı partiye oy kazandıran ya da kaybettiren kişilerdir (Öztekin, 2003).

Nizamülmülk’e göre yöneticiler akıllı bilge kişilerden olmalıdır. “Güzel yüz, iyi huy, mertlik ve yüreklilik” gibi unsurları içinde barındırmalıdır. Şefkat ve merhamet göstermeli, verdiği sözde durmalıdır. Halk arasından seçtiği liyakatli kişilere görev vermelidir (Nizamülmülk, 2021).

Özellikle demokratik sistemlerde parti başkanlığına birden fazla aday olabilmektedir. Parti içinde ve partiler arasında liderliğe aday kişilerin çok olması rejimin olumlu olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Çünkü “partiler, liderin partiden ayrılması ya da vefatından doyalı etkilenmemesi gereken siyasi örgütlerdir” (Tuncay, 1996).

Siyasi liderliğe yönelik yapılan ilk çalışmalarda liderliğin sonradan değil doğuştan geldiği ileri sürülmüştür. Ancak bu yaklaşıma sonradan karşı çıkmıştır. “Liderlerin, bireylerin çok az veya hiç kontrolü olmadığı sosyal ve kültürel güçlerin kişisel olmayan etkileşimi tarafından belirlenen olaylarla sosyal güçler tarafından hapsedildikleri” (Sciencedirect.com. 2001). İleri sürülmüştür.

1.5. Hükümet

TDK’ya göre hükümet “Toplum bireylerin iç ve dış güvencelerini ve birbirleriyle ilişkilerini sağladığı gibi onların her türlü gereksinimlerini karşılayan bir yada birkaç kişiden oluşan yasal ya da geleneksel yönetici güç” dür (TDK). Hükümet bir ülkede yasama, yürütme organlarının oluşumu, işleyişi ve karşılıklı ilişkilerini düzenleyen mekanizmadır. Hükümeti devlet kavramı ile direk ilişkilidir. Devlet egemen güçtür. Devletin egemenlik ve otorite gücünün halkaları iktidarı biçimlendirmektedir. “Demokratik ülkelerde hükümetler yasama, yürütme, yargı kuvvetleri arasında gücünü kullanan bunlar arasındaki ilişkileri yöneten yapıdır” (Bezci, 2022).

Hükümetler siyasi partilerin devamı netliğindedir. Demokrasilerde seçimlerle iktidara gelmektedirler. Şayet bir parti tek başına iktidara gelemiyorsa birden fazla parti bir araya gelerek koalisyon oluştururlar (Aziz, 2023). Hükümet terimi, bir toplumun kolektif hedeflere ulaşmak ve toplumun bir bütün olarak ihtiyaç duyduğu faydaları sağlamak için kendini organize etme ve yetkiyi tahsis etme araçlarını tanımlanmaktadır. Dünya genelinde hükümetler halkın refahı ve güvenliği için çalışmaktadır (Socialsci.libretexts.org. 2021).

1.6. Siyasal İletişim

Siyaset insan topluluklarını yönetme sanatıdır. Bu bağlamda toplumla siyasiler arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki yüz yüze olduğu gibi çeşitli iletişim kanallarıyla kaynak ve hedef kitle arasında mesaj alışverişi şeklinde cereyan edebilmektedir. Bu noktada siyasal iletişim tanımı devreye girmektedir.

“Siyasal iletişim doğrudan iletişim olgusuna dayanır” diyen Aziz, siyasal iletişimi “Siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerini kullanmaları” (Aziz, 2023) olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanıma göre “Siyasal iletişim temel olarak siyaset ve iletişim bilimlerinin kesişim noktasında konumlanan disiplinler arası bir alandır” (Değirmenci, 2023). Ancak siyasal iletişim basit bir tanımın ötesinde birden fazla bilim dalından yararlanılan çok kapsamlı teorik ve pratik bir çalışmanın ürünüdür. Siyasal

iletişimin tam olarak anlaşılabilmesi için toplumların kültürel, tarihsel ve toplumsal katmanlarını kavramaya ihtiyaç vardır.

Siyasal iletişimde önemli olan siyasal iletişimin nasıl yapılacağı, hangi teknik ve yöntemlerin kullanılacağı ve hedef kitlelere nasıl ulaşılacağıdır. Burada iletişim tekniklerinin, yöntemlerinin ve özelliklerinin iyi tanımlanması gerekmektedir. Hedef kitleye bu teknik ve yöntemlerle nasıl yaklaşılacağını iyi bilinmesi gerekmektedir (Aziz, 2023). Siyasal iletişimin amacına ulaşması için hedef kitleyi ikna etmesi gerekmektedir. Bu ikna sürecinde parti programına uygun önceden belirlenen ideolojik dil jargonu kullanılmaktadır (Kılıarsalan, 2008).

Siyasal iletişim; başta iletişim ve siyaset bilimi olmak üzere çok sayıda bilim dalıyla doğrudan ya da dolaylı ilişkisi vardır. Diğer taraftan siyasal iletişimin aktörleri de başta devlet başkanları, hükümet, siyasi partiler ve yerel yönetimler olmak üzere pek çok örgütlü yapı sayılabilmektedir (Aziz, 2023). Günümüz dünyasından siyasal iletişim çoğunlukla kitle iletişim kanalları ve sosyal medya üzerinden yapılmaktadır. “Hiçbir ülkede devletin yönetim kademelerinden bulunanlar kitle iletişim kurum ve araçlarını kendin gözetim ve denetim alanlarından uzak tutmak istemezler” (Güngör, 2020).

Siyasal iletişim toplumla, siyasetçiler arasında iletişim sağlaması açısından önemlidir. Özellikle siyasetçiler kendi tanıtım ve reklamlarını yapması açısından iletişime ayrı bir önem vermektedirler. Günümüz dünyasında sosyal medyanın yaygınlaşması bu sahada siyasetçileri anlık paylaşımlar yapmaya yönlendirmektedir. Siyasetçiler önemli gördükleri duyuruları siyasi faaliyetlerini, sosyal medya bloklarından yapmayı tercih etmektedir. İstifalar ve atamalarda yine bu bloklar üzerinden kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

1.7. İdeoloji

İdeoloji terimi ilk defa 18 yüzyılda (1796) Fransa’da Destute De Tracy tarafından kullanılmıştır. İdeoloji “Toplum grup eylem g söylem zihin ve bilgi” gibi kavramları kapsamaktadır. Marks, Engels, Lukacs, Gramsci, Althusser ve Markscı olmayan tarafta ise Durkheim, Mannheim fikir öncülerindendir (Dijk, 2023).

İlk Marksistler için ideoloji başlangıçta belirli bir sınıfın toplumsal konular hakkındaki yanlış ve çarpıtılmış bilinciydi, ancak zamanla olumsuz çağrışımları azalmıştır. Daha sonra İdeoloji, kitlelerin toplum hakkında sahip olduğu düşünce ve fikirler kümesi olarak adlandırılan sosyolojik bir kavram bulmuştur (Goodarzi, 2021). Marks’a göre her tarihsel dönem kendi fikirsel ve düşünsel özelliklerini de kendi koşulları içinde belirlemektedir (Güngör, 2020).

İdeoloji kavramının geleneksel algı içindeki en önemli özelliği güç ve hakimiyete dair çeşitli kavramlarla ilişkilendirilmesi olduğunu belirten Dijk; ideoloji kavramının kamudaki algılanışı özünde geleneğin ana ilkelerinin kapsadığını belirtmektedir Dijk'e göre kamuda "İdeolojik yanlış inançlar, ideolojik gerçekler toplumsal ilişkileri gizler ve başkalarını aldatmaya hizmet eder, ideolojiler ötekilerinin düşünceleridir ve ideolojilere gerçek ve yanlışın kendisine hizmet eden toplumsal yada politik bir doğası olduğunu" (Dijk, 2023). Varsayar demektir.

Althusser'e göre ideoloji, 'belirli bir toplumda tarihsel bir varoluşa ve özel bir role sahip olan (temsillerin) bir sistemidir. İdeoloji, bir temsiller kümesiyle bilimden farklıdır; çünkü ideolojide pratik-toplumsal işlev, teorik işlevden (bilgi işlevi) daha önemlidir' (Goodarzi, 2021). İdeoloji ve insan bilinci arasında bir ilişkilendirme yapan Lukacs göre bilincin kendisi daha başında ideolojiktir. Her sınıf kendi bilincini ideoloji olarak oluşturmaktadır (Güngör, 2020).

1.8. Medya İdeoloji İlişkisi

İnsanın olduğu her ortamda sözlü ya da sözsüz iletişim vardır. Diğer taraftan insanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik akıl sahibi olması, düşünebilmesi ve fikir üretebilmesidir. Bundan dolayı insan topluluklarında ideolojinin yer alması da doğaldır. Bu yüzden iletişim ideoloji ilişkisi, merkezde insanın olmasından ötürü kaçınılmazdır.

Siyasi uygulayıcı ve kuramcısı kabul edilen İtalyan Antonio Gramsci'ye göre devletin yani yönetimi elinde bulunduran kesimin elinde asker, polis, gibi fiziki güç kullanımını sağlayan kurumlar ve araçlar vardır. Ancak bunlar iktidarı elinde tutan eğer kesimin elindeki tek güç unsurları değildir. Egemen kesimin elinde eğitim, hukuk, kültür ve medya gibi dolaylı güç kullanım araçları da vardır (Güngör, 2020).

Frankfurt Eleştiri Okulu'na bağlı ünlü Alman sosyolog Habermas kamusal alanda bireylerin her an etkileşim içinde olduğunu belirtmektedir, Habermas göre siyasi, ekonomik veya medya kontrolünden kaynaklanan kamuoyuna karşı çıkan toplumun yapısı ve örgütlenmesi hakkındaki tartışmalarda farkındalık ve özgür diyalog elde etmek için ön koşulları gözeterek birbirleriyle etkileşime girmektedir (Goodarzi, 2021).

Yine Althusser'de Gramsci ile benzer bir görüşü savunmaktadır. Althusser; devletin iktidar aygıtları olarak nitelendirdiği yapıyı, devletin baskı ve ideolojik aygıtları olarak ikiye ayırmaktadır. Asker, polis, yargı, yönetim gücü devletin doğrudan baskı aygıtları olduğunu söyleyen Althusser okul, din, aile, kitle iletişim araçları gibi yapıları da ideolojik aygıtlar olarak görmektedir (Güngör, 2020).

Medya ideoloji ilişkisi içinde bulunduğu zaman içinde değişiklik gösterse de bu ilişkiye yönelik eleştiriler hep var olmuştur. Bu eleştiriye yapanlardan biri de Marcuse'tur. Kitle iletişim araçlarını toplumsal hayatta “bir yaşam tarzının ideolojik örüntüsünü dokuyanlar” olarak nitelendiren Marcuse, “efendilerle onlara bağımlı olanlar arasında aracılık yapan” mecralar olarak değerlendirmiştir (Kılıçarsalan, 2008).

İngiliz düşünür Stuart Hall'ın kodlama kod-açıklama kuramına göre haberin tarafsızlığı yalnızca görünümüdür. Esasında tarafsızlık tümüyle bir yanılmadır. Gerçekte olan haberin tarafsızlık maskesi altında önemli bir ideolojik bir araç olmasıdır (Güngör, 2020). Teun A. Van Dijk'e göre ise, “Hâkim sınıf politika basın edebiyat ve eğitim gibi fikir üreten araçları kontrol etmesi nedeniyle yönetilenlerde onların sunduğu ideolojileri, doğal ve karşı konulmaz bir bilgi olarak benimsemiştir” (Dijk, 2023).

Tüm bu teorilerden de anlaşılacağı üzere medyayı ideolojiden bağımsız düşünmek pek mümkün değildir. Medya ideolojik bir aygıt olarak görülmektedir ve medya egemen ideoloji tarafından kuşatılmıştır. Egemen gücün ideolojik yönlendirmeler yaptığı mecralardan biri de medyadır.

1.9. İdeolojiler

Özellikle Fransız devrimiyle modern anlamda ortaya çıkan ideolojiler son iki yüzyıldır dünya siyasetinde etkin rol oynamaktadır. Milliyetçilik akımıyla başlayan ve sanayi devrimiyle daha da çeşitlenen ideolojik söylemler zamanla farklı dallara ayrılmıştır. Ancak hala dünyada Liberalizm, Muhafazakârlık ve Sosyalizm üç ana ideoloji olarak görülmektedir. Bu çalışmada başta bu üç ideoloji olmak üzere ideolojilere kısaca değineceğiz.

1.9.1. Liberalizm

Liberalizmde bireysel özgürlük, serbest piyasa, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi ilkeler savunulmaktadır. Liberalizmde devletin rolü sınırlı tutulurken birey hakları ön plandadır. Liberalizm, özgürlüğü korumayı ve geliştirmeyi esas alan siyasi bir öğretiyi olarak tanımlanmaktadır. Ancak eleştirilerde vardır. Amerikalı broşür yazarı Thomas Paine liberalizmi “Zorunlu kötülük” olarak tanımlamıştır. Paine göre bireyin yaşam hakkını ve özgürlüğünü güvence altına almak için kolluk güçlerine, yasalara ve bunları uygulayıcılara ihtiyaç vardır. Paine “Sorun, hükümete bireysel özgürlüğü korumak için gerekli gücü veren, ancak aynı zamanda yönetenlerin bu gücü kötüye kullanmasını engelleyen bir sistem tasarlamaktır.” görüşünü savunmaktadır (Britannica, 2025).

Liberalizmde öncelik bireydir. Liberalizm siyasetin ilgi alanına giren özgürlük, adalet, eşitlik gibi kavramlara sistematik ve tutarlı bir açıklama getirmeye ve diğer siyaset teorilerine üstün gelmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda liberalizm bir siyaset teorisidir (Yayla, 2020).

1.9.2. Sosyalizm

Sosyalizm dünyada en çok tartışılan ideolojilerden biridir. Eşitlik dayanışma sosyal adalet üzerine kurulu ve üretim araçlarının kolektif ya da devlet kontrolünde olmasını savunmaktadır. Sosyalizm “Özel mülkiyetin ve sınıfların olmadığı bir toplumsal düzende insanın eşit ve özgür olabileceğine inanan ve devrimci veya evrimci yollarla nihai hedefe ulaşılabilirliğini düşünen bir ideolojidir” (Okutan, 2010).

Sosyalizmin siyasal bir ideoloji olarak formüle edilme süreci, Fransa’da Napolyon döneminin sona erdiği 1815 yılı ile Karl Marx’ın Komünist Manifestosunu kaleme aldığı ve bütün Avrupa’da liberal-milliyetçi devrimlerin yapıldığı 1848 yılı arasını kapsamaktadır (Güngör, 2008). Sosyalizm terimini 1827 yılı itibari ile ilk kez Robert Owen takipçilerini adlandırmak adına Sosyalizm terimini kullanmıştır. Marksizm’de sosyalizmi komünizmin bir basamağı olarak değerlendirmektedir (Hürriyet, 2020). Karl Marx ve Friedrich Engels’in fikirleri sosyalist harekete teorik bir temel sağlamıştır. Bu felsefeye göre; “Artı-değer teorisi, yabancılaşma kavramı ve sınıf mücadelesi analizi, sosyalist düşüncenin temel taşlarıdır” (Yaryayinlari.com. 2024).

1.9.3. Muhafazakarlık

Muhafazakarlık toplumlara göre algılama biçimi değişiklik gösterebilmektedir. Genel anlamda; geleneklerin, dinin, kültürel değerlerin korunmasını savunmaktadır. Radikal değişimlere kapalıdır, toplumda düzen ve otoriteyi önemsemektedir. Muhafazakarlık, hızlı sosyal değişmeye direnme ve geleneksel normları destekleme eğiliminde olan bir siyasî felsefe olarak karakterize edilmektedir. Muhafazakâra göre, bireye aidiyet hissi veren ve kendi kimliğinin bilincine varmasını sağlayan da gelenektir. Gelenekler toplumsal istikrarın da normlarıdır (Erdoğan, 2004).

Muhafazakarlık “İnsan, toplum, düzen ve otorite” kavramları, muhafazakâr düşüncenin ana temaları olarak kabul edilebilir. Bunlara akıl, siyaset, bilim, ekonomi gibi bazı kavramlar da eklenebilir” (Krik, 2017). Fransız Devrimi dünyada devrimci siyaset olarak karşımıza çıkarken muhafazakarlık soyut bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda muhafazakarlık, eski düzen yanlısı ve gelenekçi tavırlarıyla bir siyasal bir ideolojidir. Ancak “muhafazakarlık bir

düşünce ya da tutum şeklinde değerlendirildiğinde mevcut düzenin koruyucusu, savunucusu gibi misyonlarda yüklenmektedir” (Özkan, 2010).

1.9.4. Milliyetçilik

Özellikle Fransız devriminin modern çağa ideoloji olarak taşıdığı milliyetçilik son iki yüzyılın siyasi bir gerçeğidir. Milliyetçilik, milli birlik bağımsızlık ve ulusal kimlik bilincini ön planda tutmaktadır. Milliyetçiliğin doğması için da toplumun kendini farklı bir kolektif varlık biçimi olarak; yani dil, etnik köken, tarih gibi unsurların birleştirdiği bir ulus olarak görmesi gerekmektedir. “Ortak değerleri olan ve tehlikeye maruz kaldığını düşünen toplumlarda milliyetçilik ideolojisi kendini göstermektedir” (Erdoğan, 2016).

Topumlarda milliyetçilik farklı söylemlerde kullanılmaktadır. İlk olarak bir söylem ve retorik biçimi olarak yani dil ve düşünce biçimlerinin üretiminde kullanılmaktadır. İkinci olarak, toplumlara yön veren bir hedef, bir proje olarak; örneğin, iktisadi politikalar, devlet politikaları, ulus devlet inşa etme gibi amaçlar için kullanılmaktadır. Üçüncü olarak milliyetçilik bir değerlendirme biçiminde kullanılmaktadır (Coşkun, 2022).

1.9.5. Faşizm

Faşizm aşırı milliyetçi totaliter ve otoriter bir ideolojidir. “Devlete mutlak bağlılık, lider kültü ve militarizm öne çıkmaktadır” (Britannica, 2025). Faşizm, 1919 ile 1945 yılları arasında Orta, Güney ve Doğu Avrupa'nın birçok bölgesine egemen olan ve Batı Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu da taraftarları bulunan siyasi ideolojik bir kitle hareketidir. “Avrupa'nın ilk faşist lideri Mussolini'dir” (Britannica, 2025).

Faşizm kendine özgü dil, söylem ve eylem biçimleriyle somutlaşan hareket ve tutumdur. Günümüzde anlam kaymasına uğramıştır. Herhangi bir hareket, siyasi veya felsefi doktrini işaret etmekten ziyade hoşgörüsüz, baskıcı ve otoriter kişilik olarak nitelemek üzere başvuru bir sözcüğe dönüşmüştür (Aktay, 2016).

1.9.6. Komünizm

Sosyalizmin daha radikal biçimidir. Genellikle Karl Marx ve Friedrich Engels'in kaleme aldığı Komünist Parti Manifestosu ile birlikte anılan komünizm üretim araçlarının ortak mülkiyeti üzerine kurulu sınıfsız, parasız ve devletsiz bir toplumsal düzen hedeflemektedir. Kominizim bu düzenin kurulmasını amaçlayan toplumsal, siyasi ve ekonomik bir ideoloji ve harekettir. Sosyalizmle eş anlamlı kullanılmaktadır fakat sadece üretim araçlarının ortak

kullanımına dayanan sosyalizm ile tam olarak aynı anlama gelmemektedir (Dagger. 2014). Komünist ideoloji, “toplumda var olan sınıfların ve bunun yarattığı eşitsizliklerin ortadan tamamen kaldırılmasını, bunu sağlayabilmek için de üretimin araçlarının ortaklaştırılmasını önermektedir” (Bahadır, 2022).

1.9.7. Bass İdeolojisi

Baas, Arapça "Rönesans" veya "Diriliş" anlamına gelmektedir. Arap Sosyalist Diriliş (Baas) Partisi 7 Nisan 1947’de kurulmuştur. Kurucuları Mişel Eflak, Selahaddin el-Bitar ve Zeki el-Arsuzi’dir. “Baas Partisi’nin temel ideolojisi Arap milliyetçiliği, sosyalizm ve sekülerizm üzerinedir” (Sözcü com.2024). Arap milliyetçiliği üzerine kurulu olan Baas ideolojisi Ortadoğu’da Arapları tek bir çatı altına birleştirmeyi amaç edinmiştir. Baas ideolojisi birlik, özgürlük ve sosyalizm sloganları ile Arap toplumları içinde kendine yer bulmuştur (İnce, 2017). 1960'larda Baas parti politikasında ciddi bir dönüşüm yaşanmıştır. Neo-Baas olarak ortaya çıkan bu akım, Marksizm’den etkilenerek anti-dini bir söylemle pan-Arap birliği (milliyetçilik) çabalarını geri plana atmıştır. Sovyetler Birliği, bu sol programa destek vermiş ve rakip Irak Baas’ını “gerici” ve “sağcı” olmakla suçlamıştır (Sözcü. com, 2024).

Baas ideolojisi Irak ve Suriye’de iktidar olmuştur. Baas ideolojisi 1963 yılında bir darbe ile Suriye’de iktidara gelmiştir. Irak’ta Baasçılar 1963 yılında kısa süreliğine iktidarı ele geçirseler de başarılı olamamışlardır. Ancak 1968 yılında tekrar iktidarı ele geçirmeyi başarmışlardır. Her iki ülkede Baasçılar komünistlerde dahil olmak üzere küçük partilerle cepheler kurmuştur. Müslüman kardeşler Suriye’deki Baas rejimine muhalifken; Irak’ta Şii ve Kürt muhalefeti yaygın olmuştur. ABD’nin Irak’a müdahalesiyle Irak’ta Baas rejimi son bulmuştur. Suriyeli muhalifler ise 8 Aralık 2024 devrimiyle Suriye’de Baas rejimine son vermiştir (Britannica.com, 2024).

1.10. Rejimler

İdeolojiler, rejimlerle kendine uygulama alanı bulmaktadır. Bir bakıma ideolojilerin rejimleri doğurdu söylenebilir, örneğin demokratik rejimlerde faşizm komünizm gibi ideolojileri uygulama imkânı yoktur. Her ideoloji kendi rejimini de ortaya çıkarmakta ona hayat vermektedir. Pek çok değişik rejim, dünyada farklı ülkelerde uygulanmaktadır. Öne çıkan birkaç rejime kısaca değineceğiz.

1.10.1. Demokratik Rejimler

Halk iradesine dayanan ve seçimlerin yapıldığı rejimlerdir. Güçler ayrılığı, hukukun üstünlüğü, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini esas almaktadır. Parlamenter, başkanlık ve yarı başkanlık sistemleri için uygundur. Liberal ideolojiler için demokratik sistemlerde en uygun olanıdır. Halkın yönetimi anlamına gelen demokrasi, antik Atina'da kullanılan şehir devleti vatandaşı anlamına gelen demos ve 'güç' veya 'yönetim' anlamına gelen 'kratos' kelimelerinin birleşiminden oluşan Yunanca bir kelimedir (Moadoph. gov).

Günümüzde kelime anlamından hareketle genelde en yaygın biçimi ile “halkın kendi kendini yönetmesi” olarak tanımlanan demokrasi, daha gelişmiş bir tabirle “yöneticilerin adil, özgür ve düzenli seçimler yoluyla halk tarafından ve halkın içinden seçildiği yönetim biçimi” (Aktaş, 2015). Olarak ifade edilmektedir.

1.10.2. Otoriter Rejimler

Otoriter rejimlerde siyasi iktidar tek elde toplanmaktadır. Muhalefet sınırlı ve siliktir. Seçimler yapılsa dahi adil değildir. Kişi temel hak ve hürriyetleri ve basın özgürlüğü kısıtlıdır (Purit, 2025). Otoriter rejimlerde, yürütme yetkisinin devri için yerleşik bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu rejimler vatandaşlarına medeni haklar veya siyasi haklar tanımamaktadır. İktidar, kararları halkın iradesini gözetilmeksizin almaktadır. Yönetim tek bir liderin veya küçük bir seçkinler grubunun elinde yoğunlaşmıştır. “Otoriterlik terimi genellikle demokratik olmayan her türlü yönetim biçimini belirtmek için kullanılmaktadır” (Britannica, 2025).

Otoriter sistemler siyasi süreçler üzerinde kontrolü elinde tutan tek güçtür. Bu güç iktidar için rekabet edebilecek muhalif siyasi partiler kurma hakkını sınırlamakta veya yasaklamaktadır. Vatandaşlarına sağladıkları sınırlı siyasi özgürlük nedeniyle, otoriter hükümetler veya liderler genellikle anayasal sınırlamalara, özgür ve adil halk seçimlerine veya diğer kısıtlamalara tabi değildir. Sonuç olarak, otoriter liderler hesap vermeden keyfi olarak güç kullanabilmektedir (Purit, 2025).

1.10.3. Totaliter Rejimler

Adından da anlaşılacağı üzere, totaliter bir rejim sınırsız devlet gücüyle karakterize edilmektedir. Yani devlet toplumun tüm alanlarını kontrol etmektedir. Totaliter hükümet veya devlet, vatandaşlarının kamusal ve özel yaşamları üzerinde tam bir kontrol sağlamaktadır. Bu kontrolü, siyasi muhalefetin bastırılması, belirli dini veya siyasi grupların yasaklanması, basın sansürü veya basının tam kontrolü ve ordu veya gizli polis güçleri tarafından silahlı kolluk kuvvetlerinin

uygulanması gibi mekanizmalarla uygular. Ülkede tek parti güçlü ideoloji ve baskı mekanizmaları vardır. Lider kültü ön plandadır (Purit, 2025).

Totaliter ve otoriter diktatörlüklerin, vatandaşların haklarına, siyasi elitlerin kamusal hesap verebilirliğine ve hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmemesi de dahil olmak üzere birçok ortak noktası vardır (Sciencedirect.com. 2001). Totaliter ve otoriter rejimler birbirlerine yakın sistemlerdir ancak aralarından bazı farklar vardır. Otoriter ve totaliter rejimlerde devlet otoritesine mutlak boyun eğilmesi gerekmektedir. Fakat otoriter rejimler totaliter rejimlerde olmayan belli bir ölçüde vatandaşlarına kurumsal ve bireysel özgürlük tanımaktadır (Purit, 2025).

Totaliter ideoloji genellikle geçmiş, ulusal gelenekleri kullansa da özünde radikaldır ve geleceğe yöneliktir. Otoriter rejimler ise genellikle geçmişe ve sürekliliğe daha fazla odaklanmaktadır. Ayrıca, çoğu zaman açıkça dışlayıcıdır ve belirli azınlık gruplarını keyfi olarak devletin ya da halkın 'düşmanı' olarak tanımlamaktadır (Sciencedirect.com, 2001).

1.10.4. Monarşik Rejimler

İktidarın; kral, kraliçe, sultan gibi kişilerin elinde olduğu yönetim biçimidir. Bu yönetim şeklinde, devlet yönetimine ilişkin tüm yetkiler, tek kişinin elinde toplanmaktadır, monarşik yönetimlerde yönetici, seçimle işbaşına gelmemiştir yönetici genellikle belirli bir hanedan ailesinin mensubu olması nedeniyle bu görevi üstlenmiştir. Yöneticinin belirli bir görev süresi de bulunmamaktadır. Sağlık sorunları dışında yaşadıkları müddetçe devleti yönetmektedirler. Tek kişinin devleti yönettiği diktatörlüklerden farklı olarak yönetim süreçlerini belli kurallar çerçevesinde yürütmektedir. Yöneticinin keyfi davranışlar sergilemesi monarşiden uzaklaşmasına neden olmaktadır (Beriş, 2022).

Devlet yönetimi ve gücü tek kişinin elinde toplanıyorsa buna mutlak monarşi denilmektedir. Şayet güç tek kişide toplanmıyorsa buna meşruti monarşi denilmektedir. Meşruti monarşide bir anayasa vardır. Bu anayasa ile yetkiler düzenlenmiştir. Yargı ve yasama organlarıyla yetki paylaştırılmıştır. Tek kişinin elinde sadece yürütme yetkisinin bulunmaktadır (Hürriyet.com.2021).

1.10.5. Teokratik Rejimler

Teokrasi kelimesi Yunanca Theos (Tanrı) ve kratein (hükmetmek) sözcüklerinin birleşiminden oluşan “Theokratia” kelimesinden türetilmiştir. Kelime “Tanrı düzeni” anlamına gelmektedir (Vatansever, 2022).

Tanımdan da anlaşılacağı üzere Teokratik rejimler dini kuralların mutlak ve değişmez olarak kabul edildiğinde kuralların devlet yönetiminde belirleyici olduğu bir yönetim biçimidir. Diğer sistemlerden farklı olarak dini liderler siyasi otoriteyi elinde bulundurur ve yönetim süreçlerinde en yüksek karar verici konumundadır. Yasalar, dini metinlere ve öğretilere göre düzenlenir devletin tüm kurumsal yapısı dini esaslara göre şekillendirilmektedir (Haliç.edu, 2024).

1.10.6. Askeri Rejimler

Askeri rejimler çoğunlukla askeri yetkililerin darbe yoluyla seçilmiş yetkilileri görevden alıp otorite kurmak amacıyla sivil siyasi iktidarı gasp ettiği bir yönetim biçimidir. Askerler yönetime el koyarken siyasi istikrarsızlık yolsuzluk ve demokratik süreçlerin başarısızlıkları gibi nedenleri gerekçe göstermektedir (sciencedirect.com, 2016).

İstisnalar dışında askeri rejimler tamamen askeri yapıda değildir. Sivil bürokratlar ve politikacılar genellikle askeri hükümette yer alırlar ancak ordu her zaman son sözü söyleyendir (Mastro, 1995). Askeri rejimler demokrasilerin oturmadığı özellikle geri kalmış üçüncü dünya ülkelerinde çok sık görülmektedir.

1.10.7. Hibrit Rejimler

Hibrit rejim veya melez rejimler genellikle otoriter bir rejimden demokratik bir rejime ya da tam tersi bir durumda geçişin tamamlanamaması sonucunda ortaya çıkan karma bir siyasi sistem türüdür. Hibrit rejimler, otokratik özellikler ile demokratik özelliklerin bir kombinasyonuna sahiptir. Bir yandan siyasi baskılar yapılırken aynı anda düzenli seçimlere gidilebilmektedir. Soğuk savaşın sona ermesinden sonra Hibrit rejimlerde artış olmuştur (Zinecker, 2009).

İdeolojiler ve rejimler, siyasal yapının iki tamamlayıcı unsurudur. Birbirinden ayrı düşünülemez. Toplamların tarihsel geçmişleri, kültürleri, toplumsal dinamikleri, siyasi güç ve toplum ve uluslararası ilişkileri ve diğer etkenler ideolojilerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Buna paralel olarak; rejimler bu ideolojilerin uhdesinde siyasal zeminde ve kurumsal düzlemde ortaya çıkmakta ve toplumlara yön vermektedir. Bu bağlamda ideolojiler, yalnızca bir düşünce değildir, aynı zamanda siyasal sistemleri şekillendirip biçimlendiren unsurdur. Bundan dolayı rejimler, ideolojilerin uygulama alanı bulduğu siyasi organizasyonlardır. Bu bağlamda ideoloji–rejim ilişkisi tek yönlü bir bağ değildir; karşılıklı olarak birbirini şekillendiren dinamik bir süreçtir.

2. BÖLÜM: SURİYE DEVRİMİ

“Ortadoğu’da Mısır’sız savaş Suriye’siz barış olmaz” (wikiquote.org, 2023). Diyen Henry Kissinger, Suriye’nin içinde bulunduğu coğrafyadaki önemine bu sözlerle dikkat çekmiştir. Nitekim Kissinger’in tespitini tarihte haklı çıkarmıştır. Asırlar boyunca Suriye toprakları büyük güçlerin direk ya da vekalet savaşları üzerinden birbirleriyle güç mücadelesine giriştikleri kullanışlı bir saha olmuştur. Etnik ve özellikle mezhebi farklılıklar ülke içindeki iç çatışmalara da zaman zaman zemin hazırlamıştır. Bu farklılıklar Suriye üzerinde emelleri olan devletlerinde kullandıkları en güçlü aparatlardan olmuştur. Yıllar içinde Suriye halkı vekalet savaşlarına göğüs germe kadar vekalet yönetimlere de dayanmak, sabretmek zorunda kalmıştır.

2.1. Suriye Tarihi

M.Ö 1274 yılında antik dünyanın iki büyük süper gücü Hitit ve Mısır İmparatorlukları o güne kadar görülmemiş ordularla Suriye topraklarında karşı karşıya gelmiştir. Yaklaşık 3300 yıl önce Hitit Kralı 3.Hatuşili ve Mısır Firavunu 2.Ramses’in orduları arasında Kadeş’te yapılan savaşın kazananı olmamıştır. İki süper güç bir bakıma anlaşmak zorunda kalmıştır. Tarihin o güne kadar görülmüş bu en büyük hakimiyet mücadelesi yine tarihin bilinen ilk antlaşmasıyla sona ermiştir (Bryce, 2023).

Hitit-Mısır ülkeleri arasında cereyan eden bu savaş Suriye topraklarında ne ilk ne de son olmuştur. Bereketli hilalin içinde yer alan Suriye toprakları asırlar boyunca pek çok güç mücadelesine ev sahipliği yapmıştır. Sümer, Akad, Babil’den Büyük İskender’e, Roma’ya, Bizans’tan Araplara, Türklere kadar pek çok millet Suriye topraklarında iktidar olma mücadelesi vermiştir. İmparatorluklar bu topraklar için ağır bedeller ödemiştir (Atacan, 2025).

Son olarak Memluk yönetiminde kalan Suriye’nin kaderi 1516 yılında Osmanlı hakimiyeti ile yine değişmiştir. Yavuz Sultan Selim komutasındaki Osmanlı ordusu 1516 yılında, Merc-i Dabık savaşında Memluk ordusunu bozguna uğratmıştır. Suriye bu tarihten sonra Osmanlı topraklarının bir parçası olmuştur. Arabistan yarımadasının fethinden sonra Ürdün, Lübnan, Filistin ve İsrail topraklarını da içine alan coğrafyaya Bilad al-Şam veya al-Şam olarak nitelendirilmiştir. “1865 yılına gelindiğinde ise Şam ve Sayda’nın birleştirilmesiyle bölgede oluşan yeni vilayet Suriye olarak ifade edilmiştir” (Duran, 2021).

2.1.1. Sykes/ Picot Antlaşması

Osmanlı ile dini birlikteliği ve kültürel yakınlığı olan Suriye halkının merkezi yönetimle ciddi ve uzun soluklu sorunları olmamıştır. Farklı zamanlarda Avrupa devletlerinin sahaya inmeye

çalıştığı Ortadoğu’da, 19.yüzyıla gelindiğinde çıkar mücadelesi artmıştır. Özellikle 1888-1918 yılları arasında Avrupalı devletlerin kavgası, Osmanlı toprağı olan Ortadoğu’ya da taşınmıştır. Almanların Hicaz Demiryolu Projesi ile Osmanlı’dan birtakım imtiyazlar alması İngiltere’yi rahatsız etmiş bunun üzerine İngiltere bölgede gizli ve açık faaliyetlerini artırmıştır (Armaoğlu, 2023).

Osmanlı Devleti’nin 1. Dünya savaşına katılmasının ardından İngiltere bütün Arap alemini Osmanlı Devleti’ne karşı ayaklandırmak istemiştir. Bunun içinde Mekke Emiri Şerif Hüseyin’le temasa geçmiştir. Ancak Şerif Hüseyin’in bütün Hicaz’ın kendisine verilmesi, hilafetin padişah’tan alınması gibi talepleri İngiltere için makul karşılanmamıştır. Fakat savaşın şiddetlenmesiyle İngiltere, Hüseyin’le tekrar masaya oturmuştur. Hüseyin yine Suriye ve Irak’ı da içine alacak şekilde bütün Arap yarımadasının kendisine bağlanmasını istemiştir. Uzun müzakereler sonucu İngiltere 1916 yılında Şerif Hüseyin’le anlaşmaya varmıştır, Lübnan hariç Hüseyin’in isteklerini kabul etmiştir. İngiltere, Hüseyin’le yaptığı müzakereden Fransa’yı da haberdar etmiştir (Armaoğlu, 2023). İki ülke arasında 9 ve 16 Mayıs 1916 tarihinde Ortadoğu’yu paylaştıkları bir antlaşmaya varılmıştır. Antlaşmanın müzakerelerini Fransa adına Georges Picot ve İngiltere adına Sir Marks Sykes yürüttüğü için bu antlaşmaya Sykes-Picot antlaşması denilmiştir. İngiliz ve Fransızların müttefiki olan Rusya’yı üçlü ittifakın üçüncü üyesi olarak Sergey Dimitriyeviç Sazonov temsil etmiştir (Britanica, 2025). Antlaşmaya göre Suriye’nin Akka’dan itibaren kuzeye doğru Beyrut dahil bütün kıyı bölgesi ayrıca Adana ve Mersin bölgeleri Fransa’nın olacaktır. Petrol sahaları olan Bağdat-Basra arasındaki Dicle ve Fırat bölgeleri İngiltere’nin olacaktır. Geri kalan topraklarda ise Arap devletleri veya Arap devletleri federasyonu kurulacaktır (Armaoğlu, 2023).

2.1.2. Modern Suriye Devleti

Osmanlı devletinin 1.Dünya Savaşı’nda yenilmesiyle Ortadoğu coğrafyası elinden çıkmıştır. 1.Dünya savaşının ardından 1920’de Suriye’de Haşimi ailesinden 1. Faysal yönetiminde Suriye Krallığı kurulmuş ancak ömrü uzun olmamıştır. Aynı yıl Fransa, Suriye’yi işgal etmiştir (Armaoğlu, 2023). Fransızlar Suriye’de kendi egemenliklerini güçlendirmek için halkın siyasi katılımını engellemeyi ve toplumda bölünmeler oluşturmaya stratejik bir yöntem olarak görmüştür. Bu bağlamda Suriye’nin etnik, dini ve mezhebi çeşitliliğini kullanmışlar belli gruplara ayrıcalık tanımışlardır. Fransa böylece ulusal birliğin gelişmesinin önüne geçmiştir (Şahin, Gündoğmuş, 2025).

İkinci Dünya Savaşı'na kadar iç karışıklıkların yaşandığı Suriye; savaş sonrası Fransa'dan yakasını ancak kurtarabilmiştir. Ancak ülkede iç karışıklıklar bitmemiş aksine artarak devam etmiştir. 1949-1953 yılları arasında Suriye'de 3 hükümet darbesi 21 kabine değişikliği olmuştur. 25 Şubat 1954 de askeri bir darbe ile iktidardan düşürülen Albay Edip Çiçekli sonrası Suriye siyasi tarihinde Baas partisinin ön plana çıktığı görülmüştür. Mısırda Nasr'ın Bağdat paktına cephe alması ve silah alışverişiyle Sovyetler çizgisine kayması Baas ile nasır münasebetlerinin gelişmesine yol açmış Baas Mısır'la birleşme fikrini savunmaya başlamıştır (Armaoğlu, 2023).

1958 de Suriye ve Mısır, Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurduklarını açıklanmıştır. Ancak Hafız Esad'ında aralarında olduğu bir grup asker, darbe yapmış, Darbeciler 28 Eylül 1961'de birlikte ayrıldıklarını duyurmuştur. 8 Mart 1963'te Baas darbesi gerçekleşmiştir. 1970 yılına gelindiğinde parti içinde darbe yapan Hafız Esad, kendi yönetimde grubunu kurmuştur (NPR.org, 2011).

2.1.3. Hafız Esad Dönemi

1930 yılında Lazkiye yakınlarında Nusayri bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Hafız Esad (Erhan, 2000). Öğrencilik yıllarında Baas Partisi'ne katılmıştır. Esad Suriye Hava Kuvvetlerinde subay olarak görev yapmış, 1963'te gerçekleştirilen Baas darbesinin ardından Suriye Hava Kuvvetleri'nin başındaki isim olmuştur. 1966 bir başka darbenin ardından Savunma Bakanı olmuştur. O günden itibaren iç siyasette dikkatleri üzerine toplamıştır. Dönemin Genel Kurmay Başkanı Salah Cedid'i deviren Esad 1970 yılında parti içinde gerçekleştirilen başka bir askeri darbeye iktidarı ele almış 1970'te başbakan, 1971'de cumhurbaşkanı olmuştur (Barmin, 2013). “Baas'ın aşırı grubunu iktidardan düşürülerek, mutedil bilinen Hafız Esad grubunun iktidarı ele alması ABD tarafından iyimser bir şekilde karşılanmıştır” (Armaoğlu, 2023). İktidarının ilk yıllarında Hafız Esad Baas Partisi'ni devletin ve toplumun tek lideri konumuna getirmiş, diğer siyasi partileri yasa dışı ilan etmiştir. Hafız Esad, ulusal siyasal partilerin belirli gruplar tarafından benimseniyor olmasında rahatsız olmuştur (Van Dam, 2000). Bu anlamda geleneksel bağlılıkların ortadan kaldırılarak ulusal anlamda bir bütünleşmenin gerçekleştirilebilmesi yönünde bazı adımlar atmıştır. Esad iktidara geldikten hemen sonra Baas Partisi önderliğinde, içerisinde Suriye Arap Sosyalist Birliği, Sosyalist Birlik hareketi, Arap Sosyalist Partisi ve Nasırcı grubun yer aldığı Ulusal İlerici Cephe adında bir grup oluşturmuştur (Arı, 2005). Esad böylece muhalefeti etkisiz hale getirerek rejimi

güçlendirmeyi amaçlamıştır. Esad başkanlığında on sekiz üyeli bu yeni oluşum Suriye’de bulunan en önemli otorite makamı olmuştur (Şen, 2004).

2.1.4. Suriye-İsrail Savaşları

Sovyetler Birliği, 1955’ten itibaren Arapların yanında politika izlemiştir. Onları devamlı bir surette silahlandırmış, askerî eğitim için uzman desteği sağlamıştır. Baas rejimide Sovyetlerle yakın ilişki kurmuştur. Sovyetlerin destekleriyle Suriye rejimi ve Araplar 1967 savaşı öncesi silah ve teçhizat bakımından İsrail’den daha iyi konumda geldiği gözükmiştir (Olgun,2015). Bu silahlanma telaşı Suriye’nin İsrail’le sorunlar yaşamasında etkili olmuştur. Ocak-Nisan 1967 döneminde Suriye İsrail arasında küçük çatışmalar yaşanmıştır. 7 Nisan’da İsrail uçakları Şam üzerinden uçmuş 6 Suriye uçağını düşürmüştür. Bu olay Suriye halkı için onur kırıcı olmuştur (Armaoğlu, 2023). Gerginlik haftalar içinde daha da artmış, nihayet İsrail 5 Haziran 1967 sabahı Suriye, Mısır ve Ürdün havaalanlarını bombardıman etmesiyle 6 Gün Savaş’ı başlamıştır (Olgun, 2015). Bu savaşta İsrail, Golan tepelerini işgal etmiş Şam’a kadar dayanmıştır. Sovyetler, ABD’ye İsrail’in durmaması durumunda savaşa dahil olacağını söylemiştir. 10 Haziran günü taraflar arasında ateşkes sağlanmıştır. Savaşın sonunda İsrail topraklarını genişletmiş Suriye’nin Golan tepeleri de İsrail kontrolüne girmiştir. Bu savaştan sonra da Suriye- İsrail gerginliği bitmemiştir. 6 Ekim 1973 Arap-İsrail (Yom Kippur) savaşında Suriye Golan tepelerini geri almak istediye de İsrail karşısında başarılı olamamıştır (Armaoğlu, 2023).

2.1.5. Beşar Esad Dönemi

Çekişmelerle dolu Ortadoğu coğrafyasında Suriye’nin rolü hep olmuştur. Ülkeyi 2000 yılına kadar yöneten Hafız Esad 10 Haziran 2000 tarihinde ölmüştür (NYTimes.2000). Hafız Esad’ın ölümünün ardından oğlu Beşar Esad girdiği seçimlerden Suriye devlet başkanı olarak çıkmıştır. Hafız Esad’ın ikinci oğlu olarak 11 Eylül 1965’te doğan Beşar Esad 1988 yılında Şam Üniversitesi Tıp Fakültesi’nden mezun olmuş göz hastalıkları alanında uzmanlaşmıştır. Yurt dışında eğitimine devam eden Esad 1994 yılında Ağabeyi Basil’in trafik kazasında ölmesinin ardından, İngiltere’den geri çağırılmıştır (Britannica, 2025).

Babasının ölümünün ardından ülkenin başına geçen Beşar Esad halkına reform vaat etmiştir. Esad, Baas Partisi’nin egemenliğini tehdit edebilecek politikalara destek vermeyeceğini de açıklamıştır; Esad ilk günlerinde ifade özgürlüğü ve basın üzerindeki devlet kısıtlamalarını bir miktar gevşetmiş ve birkaç yüz siyasi tutukluyu da serbest bırakmıştır. Esad’ın bu ilk adımları,

bazı gözlemciler tarafından “Şam Baharı” olarak adlandırılmıştır, fakat bu bahar kısa sürmüştür. Birkaç ay içinde Esad rejimi eski haline yön değiştirerek reform yanlılarını tutuklamıştır (Britannica, 2025).

2.2. Baas Rejimi / İdeolojisi

Arap milliyetçiliği üzerine kurulu olan Baas ideolojisi 1963 yılında Suriye’de iktidara gelmiştir. Bu tarihten sonra Suriye’de Baas ideolojisi, Arap milliyetçiliğini bırakmış Suriye milliyetçiliğini savunan yeni bir yapıya bürünmüştür. “Baas İdeolojisi, Manda Yönetimi ve askeri darbeler altında uzun yıllar geçiren Suriye’nin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel politikalarının belirlenmesinde, komşuları ve diğer devletlerle ilişkilerinde etken olmuş bir yapıdır” (İnce, 2017).

Baas Partisi, 1963’te askeri komitenin iktidarı ele geçirmesinden 8 Aralık 2024 tarihine kadar Suriye’yi totaliter bir devlet olarak yönetmiştir. Baasçılar sadece ülkenin siyasetine değil, eğitimini, kültürünü, dinini dahi kontrol altına almışlardır ve kurdukları “Muhaberat” adlı istihbarat servisiyle toplumun tüm yönlerini gözetlemişlerdir. Suriye silahlı kuvvetleri ve gizli polisi, Baas partisi ile bütünleşmiştir (Carsten, 2021).

2.3. Rejim ve Baskı

Baas rejimi iktidarda kalabilmek için Suriye toplumunu baskı ile yönetmiş ve yıllar içinde dünyanın da tepkisini çeken büyük katliamlar yapmıştır. Uzun yıllar Wall Street Journal’ın Şam muhabirliğini yapan Sam Dagher, Hafız Esad’ın 1995 yılında sarf ettiği "Bizim toplumumuzu ayakkabımızla insanların kafasına bastırmadan yönetmenin başka bir yolu yok" sözleri rejimin baskısını göstermesi açısından önemlidir (DW, 2024). Yine baba Esad’ı aratmayan Oğul Esad’ın yönetim anlayışı da korku ve dehşet üzerine kurulu olmuştur. Halkının refahı pahasına gücünü korumak için iktidarı boyunca baskıyı sürdürmüştür. İktidara geldiğinde reform vaat eden Beşar Esad’ı, Şam’da uzun süre muhabirlik yapan Kristin Helberg’de, yurt dışında eğitim görmesi ve internetle ilgilenmesinden dolayı reformlara imza atacağı düşüncesini gaflet olarak nitelemiştir. “Beşar aslında reformcu değildi” diyen Helberg “Beşar, gücünden feragat etmeye veya babasının yetkilerinden kayda değer biçimde vazgeçmeye ne hazırdı ne de bunu yapabilecek yetkinliğe sahipti. Beşar Esad, her ne kadar gürleyen bir diktatör izlenimini vermiyorsa da, her düzlemde otoriter yönetilen ve zalim bir iktidar çetesi tarafından sömürülen 50 yıllık bir gözetim toplumunun çocuğuydu.” diyerek Esad’ı kısaca anlatmıştır (DW, 2024).

2.4. Arap Baharı

Tunus'un Sidi Bouzid kasabasında 17 Aralık 2010 sabahı, polis, ruhsatsız seyyar satıcılık yaptığı gerekçesiyle Muhammed Buazizi'nin terazisine el koymuştur. Sebze meyve satıcısı olan Buazizi valiyle görüşmek istemiş fakat bu gerçekleşmemiştir. Vali tarafından kabul edilmeyen Buazizi, bunun üzerine kendini yakmıştır (Aljazeera.com, 2020). Buazizi'nin kendisini yakmasıyla başlayan eylemler Arap Baharı'nı tetiklemiş benzer sorunlar yaşayan ülkelerde kısa sürede yayılmıştır.

Tunus'taki bu halk hareketi başlangıçta “Yasemin Devrimi” olarak isimlendirilmiştir. Ancak ayaklanmaların Mısır ve Libya'ya sıçraması ve büyüyerek ilerlemesi neticesinde Arap halklarının bu hareketine “Arap Baharı” adı konulmuştur (Tuicakademi, 2012). Arap Baharının nedenleri ve hızla yayılmasıyla ilgili birçok analiz ve tanım yapılmıştır. Genel fikir birliği, kritik olarak siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlerin bir kombinasyonu neticesinden ortaya çıkan toplumsal bir harekettir (Hürriyet.com. 2021).

Bir başka tanıma göre Arap Baharı,” 2010 ve 2011 yıllarında Ortadoğu ve kuzey Afrika'da başlayan ve bölgenin yerleşik otoriter rejimlerine meydan okuyan demokrasi yanlısı protesto ve ayaklanma dalgasıdır” (Britannica.2025). Bir diğer tanımda şöyledir “Arap Baharı, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki demokratik özlemleri yeniden şekillendiren, haberler, sosyal medya ve akademik söylem aracılığıyla küresel ilgi çeken önemli bir sosyo-politik harekettir” (Arxiv.org, 2025).

2.4.1. Arap Baharı'nın Nedenleri

Arap baharının nedenlerini birkaç başlıkla sınırlandırmak yeterli değildir. Ancak darbelerle gelen yönetimlerin baskıcı tutumları bu halk hareketinin en önemli nedendir. Bundan kaynaklı, halkın artan özgürlük talepleri ve ekonomik nedenler başı çeken diğer sebeplerdir. Genel anlamda Arap baharının nedenleri olarak şu başlıklar gösterilmektedir. İlk olarak insanların baskıcı yönetimlerden kurtulma istekleridir. Bu bağlamda Arap toplumları da gelişmiş demokrasilerde olduğu gibi, insan hakları ve temel hak ve özgürlüklerden yararlanmak istemişlerdir. Bundan dolayı halk; adalet, ahlaki bir toplum ve yeni hükümet yapısı gibi talepleri, din ve vicdan hürriyeti gibi taleplerinin mevcut yönetimlerce karşılanmasını istemiştir (tuicakademi, 2012). Arap Dünyası'nda başta gelen işsizlik, gıda enflasyonu, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü, usulsüzlükler ve kötü yaşam koşulları gibi pek çok sorunların ortadan kaldırılması bir diğer neden olarak gösterilmektedir (Reuters, 2011). Dünya petrol rezervlerinin önemli yekunu Arap coğrafyasında bulunmaktadır ancak halklar Doğal kaynaklardan elde

edilen yüksek gelirin, sadece belirli bir kesimin kontrolü altında kalması ve bu kesimin, halkın demokrasi ve refah artışı taleplerini göz ardı etmesinden rahatsızdır. Ayrıca gençlerin ve kadınların etnik ve mezhepsel ayrılıkların giderilmesi gibi talepleri Arap baharının nedenleri arasında gösterilmektedir (Hartnett, 2021).

Sonuç olarak bu ve benzeri sorunlar karşısında Arap halklarının karşılanmayan talepleri Arap baharının patlamasına sebep olmuştur. Arap Baharı olarak adlandırılan eylemler ülkelerde sadece protestolardan ibaret kalmamıştır. Devlet kurumlarına ait binaların işgal edilmesi başka kolluk kuvvetleri olmak üzere pek çok idari binanın işgali ya da yakılması, hapishanelerin basılması gibi eylemlere yol açmıştır. Kısaca Arap baharı, ülkelerde devrimle ya da başka yollarla revizyon ya da yenilenmenin yolunu açmıştır (Yılmaz, 2020).

2.4.2. Arap Baharı'nda Sosyal Medya

Otoriter rejimlerin görüldüğü Arap ülkelerinde medya da rejimlerin kontrolü altındadır. Bundan dolayı sosyal medya protestocu kitlelerin can simidi olmuştur. Halk sosyal medya üzerinden örgütlenmiş ve iletişimini bu platformlardan sağlamıştır. Sosyal medya bir bakıma Arap Baharı'nın hem kıvılcımı hem de süreci devam ettiren önemli bir aparat olmuştur. Tunus'ta Muhammed Buazizi'nin kendini ateşe verdiği görüntüler ilk olarak Facebook'ta paylaşılmıştır. Görüntülerin Nawaat, Al Jazeera ve Twitter gibi platformlarda yayımlanmasıyla ülke genelinde infial uyandırmış halk sokaklara dökülmüştür. Tunus'ta başlayan bu eylemler yine sosyal medya üzerinden Mısır Yemen, Libya Suriye başta olmak üzere pek çok Arap ülkesine ilham kaynağı olmuştur (Başbüyük. 2017).

Sosyal medyanın Arap Baharı'na etkisiyle ilgili Dubai Hükümet Okulu tarafından yapılan "Arap Sosyal Medya Raporu" adlı çalışma da özetle, "Bölgede sosyal medyanın büyümesi ve kullanım eğilimlerindeki değişimin seferberlik, güçlendirme, fikirleri şekillendirme ve değişimi etkilemede kritik bir rol oynadığı" (Gire, 2021) sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

Bölgede ayaklanmaların başlamasıyla sosyal medya kullanıcı sayısında da ciddi bir artış olmuştur. Örneğin "Arap dünyasında Facebook kullanıcıları Aralık 2010'da 11 978 300 iken, Ocak 2011'de %78'lik artış göstererek 21 361 863'e yükselmiştir "(Aktaş, 2018).

2.4.2. Arap Baharı'nın Sonucu

Arap Baharı özellikle, Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde kendini göstermiştir, ortaya çıkan toplumsal hareketlilik siyasi manzarayı yeniden şekillendirmiştir. Arap Baharı ve

etkisi ülkelere göre değişiklik göstermiştir. Bu toplumsal hareketten etkilenen ülkeler genel olarak beş kategoriye ayrılmıştır. Hükümetlerin devrildiği ülkeler, örneğin Mısır ve Tunus gibi ülkeler, İç savaşlara sürüklenen ülkeler; örneğin Libya, Suriye ve Yemen gibi ülkeler, Hükümet değişikliklerine yol açan önemli protestoların yaşandığı ülkeler; örneğin Ürdün, Kuveyt, Fas, Bahreyn ve Umman gibi ülkeler, Büyük protestoların yaşandığı ülkeler; örneğin Irak, Lübnan ve Cezayir gibi ülkeler, son olarak küçük protestoların yaşandığı ülkeler, örneğin Suudi Arabistan, Somali, Sudan, Filistin, Cibuti ve Moritanya gibi ülkelerdir (Arxiv.org, 2025).

2.5. Suriye Halk Hareketi

Arap dünyasındaki bu gelişmeden baskı rejiminin hüküm sürdüğü Suriye'nin etkilenmemesi mümkün değildir. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'nin güneyindeki Dera kentinde bir grup öğrenci okul duvarına “Ey doktor (Beşar Esad) şimdi sıra sana geldi.” yazmıştır (NTV, 2024). Birkaç çocuğun bu duygusal hareketini tehdit olarak algılayan Esad rejimi anında harekete geçmiştir. “Çok sayıda öğrenci tutuklanıp tırnakları sökülerek işkence görmüştür” (Zeyneddin, 2022). Kentin ileri gelenleri gözaltın alınan çocukların serbest bırakılması için Dera'daki Siyasi Güvenlik Şube Müdür'ü aynı zamanda Esad'ın kuzeni olan Tuğgeneral Atıf Necip ile görüşmüştür, Fakat Necib arabulucuları aşağılamak suretiyle taleplerini reddetmiştir. Bu gelişmeler Suriye'de protestoları başlatan ilk kıvılcım olmuştur (Zeyneddin, 2022). Dera kentinden başlayan miting ve protesto gösterileri kısa sürede tüm ülkeye yayılmıştır.

Başlangıçta yapılan bu barışçıl gösteriler rejim tarafından şiddet kullanılarak bastırılmak istenmiştir. Rejim tüm gücüyle protestocuların üzerine gitmiştir. Rejimin uyguladığı şiddeti durdurmaya yönelik ‘reform’ tavsiyesi, ‘çözüm ve arabuluculuk’ rolleri ile Türkiye ve Arap Birliği aracı olmuştur (Dursunoğlu, 2014). Ancak bu girişimler Esad rejimini durdurmaya yetmemiştir. Rejim uyguladığı baskı ve şiddette geçen gün yenisini eklemiştir. Buna karşılık halkın tepkisi de dinmemiş aksine daha da büyümüştür. Arap baharı artık Suriye'dedir, fakat diğer Arap ülkelerinden farklı cereyan etmiştir. Gösteriler beklenenin aksine Mısır veya Tunus'taki gibi hızlı gelişmemiştir. Barışçıl kalmasa da Bahreyn'deki gibi mezhep çatışmasına da dönmemiştir. Başlangıçta sivil tepkiler şeklinde ortaya çıkan barışçıl gösteriler Libya'daki gibi birden şiddetli bir iç savaşa dönmemiştir (International Crisis Group, 2011). Ancak rejimin silahlı müdahalesi sonucu Suriye de içi savaş kaçınılmaz olmuştur.

Başlangıçta Suriye'deki muhaliflerin istekleri diğer Arap halklarından farklı değildir. Muhalifler baskı yönetimine tepki göstermiş rejiminden eşitlik ve adalet üzerine talepleri olmuştur. Rejiminden devlet kurumlarını ıslah etmesini, suçlulardan hesap sorulmasını, olağan

üstü hal yasalarının kaldırılmasını ve siyasi tutukluların serbest bırakılması gibi talepleri olmuştur (Zeyneddin, 2022). Ancak rejimin bu taleplere cevabı siyasi zeminde insani değil askeri olmuştur. Rejim geçmişte pek çok katliam yapmıştır, örneğin 1982 yılında Hama’da Sünni Müslüman gruplar referandum talebinde bulunmuştur. Bunu üzerine rejim Hama’yı kuşatmıştır. “Cezaevinde bulunan 1000’den fazla tutuklu birkaç saat içinde idam edildi. Hayatta kimse kalmaması için hidrojen siyanür kullanıldı. 2-28 Şubat’ta gerçekleşen katliamda en az 30 bin kişi hayatını kaybetti. 17 bin sivilden haber alınamadı. Saldırıların sonunda şehrin üçte ikisi yıkıldı” (Türkiyearchırmaları.org, 2025).

Rejim bu defa da göstericilere sert müdahalede bulunmuştur. İnsan hakları ihlalleri konusunda karnesi kötü olan rejim, her zaman uluslararası kuruluşların dikkatini çekmiştir. Gazeteci Carsten Wieland göre rejimin halka yönelik baskısını şöyle özetlemiştir: “İşkence ayırım gözetmeyen bombalama, kimyasal savaş ve sivillerin gıdaya erişimini engelleme gibi vahşetleri kullanarak sistematik olarak büyük ölçekli insan hakları ihlallerinde bulunmaktadır” (Wieland, 2021).

İnsan Hakları İzleme Örgütüne göre Suriye’nin özgürlük ve insan hakları karnesi, Beşar Esad’ın iktidara gelmesinden itibaren geçen 10 yılda herhangi bir iyileşme göstermemiştir (theguardian.com.2010). Esad rejimi iç savaşın çıktığı andan itibaren halkına karşı acımasız olmuştur. Etkisi çok yüksek olan varil, msket, napalm, vakum bombaları ve Scud füzeleri gibi ağır silahlarla sivillere yönelik katliamlar gerçekleştirmiştir. Örneğin “Ağustos 2013 tarihinde, Baas Partisi güçleri Napalm-benzeri yangın çıkaran bir bombayla Kuzey Suriye’de bir okula saldırı düzenlediği bildirilmiştir” (Thenationalnews, 2017).

2.5.1. İç Savaşın Nedenleri

Suriye’de Baas rejiminin kuruluşu ve Esad ailesinin otoriter yönetimi, Suriye iç savaşının önemli sebebidir. “Zira Esad yönetimi büyük ölçüde Alevi azınlığın ve şehirli seküler Sünni ya da Hıristiyan grupların desteğini alırken, ülkenin kırsal bölgelerinde yaşayan muhafazakâr Sünni çoğunluğun siyasal katılım ve iktidarı değiştirme yetenekleri ellerinden alınmıştır” (Secopedia, 2022). Rejime bağlı güvenlik servisleri tarafından halka aşırı zulüm yapılması ve halkın temel hak ve özgürlükler taleplerinin bastırılması, kurumların yozlaşması, iktidarı elinde tutan sınıfın mezhepçilik yaparak adam kayırması, devlet kurumlarına mezhepsel ayırım gözeterek atamalar yapması ya da yapmaması bir diğer önemli nedendir (Zeyneddin, 2022). Ülkede ayrımcılık hat safhadadır, Sünni Müslümanlar gibi Kürtlerde ayrımcılığa uğramıştır. Siyasi reformları yapmayan Beşar Esad kendisinden beklenen ekonomik reformları da yerine

getirmemiştir (Özdemir, 2016). Dera’da gençlerin tutuklanıp işkence görmesi bir diğer nedendir. Çocuklar geri alınamadığı gibi protestocu halkta rejim tarafından askeri güçle bastırılmak istenmiştir. Bütün bunlara coğrafyayı etkisi altına alan Arap Baharı’da eklenince Suriye halk hareketi ortaya çıkmıştır (Pehlivan, 2024).

2.5.2. Suriye İç Savaşında Medya

Suriye’deki gelişmeler başta bölge olmak üzere dünya medyasında da zaman zaman gündem olmuştur. Özellikle Arap, İran ve İsrail medyası da Suriye’deki gelişmeleri dikkatlice takip etmiş belli aralıklarla hükümetlerinin politikalarına uygun haberler yapmıştır. BBC, CNN, Euronews gibi batı medyası da Suriye gündemi yakından takip etmiştir. Özellikle muhaliflerin harekete geçtiği 27 Kasım’dan itibaren haberler medyada daha sık yer almıştır. Bu dönemde Çin medyası tarafsız kalmayı tercih etmiştir. Türk medyası nötr ya da muhalifleri destelerken, İran medyası Şam yönetimine destek vermiştir. İsrail medyası da Hizbullah’ın eline yeni silahların geçebileceği endişesini sık sık gündeme taşımıştır. BBC konuyu analizlerle yakından takip etmiş, CNN olayları anlatmıştır. Euronews konuya ilişkin makalelere de yer vermiştir (İndyturk.com, 2024).

Her savaş gibi Suriye’deki iç savaş da aynı zamanda bir enformasyon dolayısıyla propaganda savaşı olmuştur. İnternet alanında da faaliyet gösteren rejim kontrol edebildiği televizyon gazete ve radyolar ile kitlelere propaganda faaliyetleri yürütmüştür. Rejim kamuoyunu yanıltmaya yönelik devlet kurumları dışındaki medya organlarını ya da mensupların finanse etmiş ya da baskı ile kullanmıştır İddialara göre rejim “Birtakım medya organlarını ve mensuplarını finanse ederken bir yandan da kendi zulüm uygulamalarını, yıkımlarını ve katliamlarını kamuoyunun dikkatine sunmaya çalışan medya mensuplarıyla da savaş halinde oldular. Çok sayıda medya mensubu kaçırıldı. Bazıları işkenceyle veya karanlık birtakım cinayetlerle tasfiye edildi” (Varol, 2014).

Suriye’de devam eden iç savaşta Esad yönetimi medyayı kontrol edebilmek için 2012’de medya ve gazetecilere çeşitli yasaklar getirmiştir. Uluslararası medya kurumları sahada haber çalışma imkânı bulamamıştır. Bu yasağı muhalifler sosyal medya ile delmeyi başarmıştır. Erişim yasağının olduğu bu noktada, sivil toplum örgütleri ve diplomatlar Suriyeli eylemciler tarafından sağlanan görüntü ve bilgileri kullanarak olayları kanıtlayabilmiştir (Aktaş, 2018). Muhalifler uluslararası medyanın da bir bakıma muhabiri olmuştur.

Tüm bunlardan dolayı Suriye iç savaşında gerek bilgi akışı gerekse örgütlenme amacıyla sosyal medya platformlarının kullanıcı sayısında ciddi artış olmuştur. Bu platformlarda özellikle

dosya resim video vb. paylaşımların genel olarak denetimsiz bir ortamda bulunmaktadır (Başbüyük, 2017). Bu durum Arap baharında olduğu gibi Suriye iç savaşında da insanların sosyal medyaya yönelmesini, burada örgütlenmesini, bilgi akışını ve iletişimi kolaylaştırmıştır.

Arap baharında isyan eden halkların kullandığı etkili sosyal medya platformu Facebook olmuştur. Bu platform Suriye devrimi sürecinde de benzer etkiyi göstermiş, muhalifler, Facebook’a diğer platformlara göre daha fazla önem vermiştir. “Facebook, Suriyelilerin sayfalarda, hesaplarda ve muhalif kitlenin eylem ve etkileşimlerini kontrol eden kaygı ve korku duygularından kademeli olarak kurtulmaya, korku bariyerini kırarak katkıda bulunmuştur” (Abdulrezzak, 2023).

Suriye iç savaşında başka sosyal medya platformları da kullanılmıştır ancak biri hariç hiçbiri Facebook kadar etkili olmamıştır. YouTube’da video yayınlama özelliğinden dolayı en az Facebook kadar muhalifler tarafından kullanılmıştır. Suriyeli muhalif izleyicilerin için YouTube “Gösterileri, oturma eylemlerini, boykotları, askeri açıklamaları ve operasyonları, Heyetlerin kurulması ve yayınlanmasından siyasi açıklamalar, devrimci şarkılar ve televizyon müdahalelerini belgelemek ve arşivlemek için ana platform olarak kullandığı yerlerden biriydi” (Abdulrezzak, 2023).

Netice itibarıyla Suriye iç savaşında baskı altında kalan Suriye medyası görevini yerine getirememiştir. Sosyal medya Arap baharında olduğu gibi Suriye iç savaşında da enformasyon savaşının en önemli enstrümanı olmuştur. Her ne kadar kullanıcı sayıları gelişmiş ülkelere nazaran az da olsa sosyal medya üzerinden örgütlenen muhalifler, Ortadoğu’nun yakınlık kültürüyle kısa sürede olaylardan haberdar olmuş ve ortak hareket edebilmiştir. Arap baharında olduğu gibi Suriye iç savaşında da muhaliflerin kullandığı en önemli sosyal medya platformu Facebook olmuştur. Onu video yayınlama özelliğinden dolayı YouTube takip etmiştir. Hiç şüphesiz Esad rejimi propaganda faaliyetleri kapsamında tüm dünyaya yanıltıcı bilgiler geçmekteydi, fakat gerçeğin öğrenilebilmesi için muhaliflerinde iddialarına ve bilgilerine ihtiyaç vardır. Her ne kadar muhaliflerde kendi propaganda faaliyetlerini yürütmüş olsalar da gerçeğin ortaya çıkması noktasında uluslararası basın; Suriye iç savaşında olup bitenleri muhaliflerin sosyal medya platformlarından paylaştıkları bilgi ve görüntü sayesinde takip edebilmiştir.

2.5.3. Suriye İç Savaşında Taraflar

Suriye iç savaşında rejim sivil ayrımı gözetmeksizin katliamlar yapmıştır. Aşiret kültürün egemen olduğu Suriye’de muhalif gruplar örgütlenerek rejime karşı direnç göstermiştir. Rejime

bağlı askerlerle çatışan gruplar zaman zamanda kendi aralarında da çatışmaya girmiştir. Bölgedeki boşluk terör örgütlerinin de etki alanına zemin hazırlamıştır. Rejim, devlet gücü ve rejime bağlı illegal yapılarla muhaliflere karşı acımasız olmuştur. Dış aktörlerinde etkin bir şekilde devreye girmesiyle Suriye tam bir kaos ortamına teslim olmuştur.

2.5.3.1. Muhalifler

2011’de başlayan halk ayaklanmasıyla birlikte farklı kesimlerden yüzlerce kişi siyasi ve silahlı mücadeleye girmiştir. Suriye’de muhalifler Esad rejimine karşı çıkan siyasi, askeri, sivil ve ideolojik gruplardır. Ancak tek bir yapı değildir. Farklı ideolojik ve askeri çizgilere sahip, parçalı ve zamanla değişen yapılardır. Muhalifler kendi aralarından bölündükleri gibi bir araya gelip ortak hareket ettikleri de olmuştur. Suriye devrimi öncesi ortak hareket eden muhalifler rejimi devirmeyi başarmıştır. Öne çıkan muhalif gruplar şunlardır.

2.5.3.1.1. Suriye Milli Ordusu (SMO)

Suriye Milli Ordusu, eski adıyla Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) Temmuz 2011 tarihinde Suriye ordusunda görevli 7 subay tarafından kurulmuştur (BBC, 2018). 2012’de 30’dan fazla örgüt Türkiye’nin koordinasyonunda bir araya getirilmiştir. Yapı 2017’ye kadar dağınık bir profil çizmiştir, Grup, Türkiye’nin çabalarıyla 30 Aralık 2017’de Suriye Milli Ordusu çatısı altında daha kuvvetli bir yapıya dönüşmüştür. Gruba mensup küçük örgütler halen varlıklarını sürdürmektedir (Karataş, 2024). Bu örgütler şunlardır. “Şam Lejyonu, Seçkin Ordu, Torunlar Ordusu, Semerkand Tugayı, Muntasir Billah Tugayı, Fatih Sultan Mehmet Tugayı, Sultan Murad Tugayları, Hamza Tümeni, El-Mutasım Tugayı, Şam Cephesi, Kuzey Fırtına Tugayı, Ahraruş-Şam, Kuzey Ordusu, Fastaqim Birliği, Mare Askeri Konseyi, Ahrar al-Sharqiya, Ahl al-Diyar, 9. Tugay, Saladin Torunları Tugayı, Mashaal Tammo Tugayı”(wikipedia.org, 2025).

2.5.3.1.2. HeyetuTahriru’s Şam (HTŞ)

Heyetu Tahriru’s Şam, (Şam’ın Kurtuluş Heyeti) 2011’de El Kaide’ye bağlı olarak kurulan El Nusra Cephesi’nden ayrılan bir grubun diğer bazı silahlı gruplarla 28 Ocak 2017’de birleşmesiyle kurulmuştur. El Nusra’dan ayrılanlar dışında grubun gövdesini oluşturan en büyük gruplar (Karataş. 2024) “Ceyşu’l Ahrar (bir Ahraru’s Şam fraksiyonu), Şam’ın Fethi Cephesi (JFS), Ensaru’d Din Cephesi, Ceyşu’s Sunne, Liva el Hak, Nureddin Zenki Hareketi” (Türk, Kıyıcı, 2024). Bunların dışında selefi yönü güçlü bazı küçük gruplardır.

Örgütün lideri Suriye asıllı Ebu Muhammed El Colani'dir. Asıl adı Ahmed Hüseyin El Şara olan HTŞ lideri aslen Golan Tepeleri'ne mensup bir aileden olduğu için Colani (Golani) soy ismini kullanmaktadır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu pek çok devlet HTŞ'yi terör örgütü olarak tanımlamıştır (Karataş, 2024). Ocak 2025 de ABD, HTŞ'yi terör örgütü listesinden çıkarmıştır. Kısa bir süre sonra örgüt kendini dağıtmıştır (euronews.com, 2025).

2.5.3.2. Rejim ve Müttefikleri

Devlet gücünü elinde tutan rejim muhaliflere karşı ağır silahlar kullanmaktan çekinmemiştir. Rejim devlet gücünün yanı sıra illegal yapıları da muhaliflere karşı kullanmıştır. Devletin tüm kurumları ve medyayı kontrol eden rejimin en büyük dış destekçileri bölgede çıkarları olan devletlerdir. Rejim güçleri ve destekçileri şunlardır.

2.5.3.2.1. Suriye Ordusu

Hafız Esad 1970 yılında parti içinde gerçekleştirilen bir askeri darbe sonucu iktidarı ele geçirmiş 1970'te başbakan, 1971'de Cumhurbaşkanı olmuştur (Barmin, 2013). Akabinde Esad, yeni anayasa ile ordunun başkomutanı olmuştur. Esad "Kendisine sadık subayları –özellikle kendi mezhebinden olanları- etrafında topladı ve onları ordudaki en kritik yönetim ve yetkileri verdi" (Zeyneddin, 2022). 2000 yılında iktidara gelen Beşar Esad'da babasının izinden gitmeye devam etmiştir. Beşar Esad "Başta ordu olmak üzere tüm devlet kurumlarını kendi çıkarları doğrultusunda gasp etmeyi sürdürdü. Orduda yolsuzluğu ve mezhepçiliği yaydı." (Zeyneddin, 2022). Esad hanedanlığı döneminde Suriye ordusu kendi vatandaşlarına yönelik başta Hama, Humus, Baba Amr, Guta olmak üzere ve Suriye iç savaşında binlerce insanı katletmiştir (perspektif.eu, 2024).

2.5.3.2.2. Şebbiha

Şebbiha adı özellikle 2011 Arap Baharıyla sıkça duyulmuştur. Esad'ın gayrimeşru silahlı çetesi olduğu belirtilen Şebbiha, Suriye ordusundan ve polis teşkilatından atılan personelden oluştuğu belirtilmektedir. Şebbiha "Rejimlerin yasadışı eylemleri için besleyip büyüttükleri ve akabinde kullandıkları paramiliter güçler veya milisler olarak nitelendirilmektedir" (yenişafak.com, 2016).

Muhalef eylemleri bastırma sürecinde adı sıkça duyulan bu yapı baba Esad tarafından 1975 yılında kurulmuştur. Şebbiha'nın faaliyet yerlerinden birisi de Lübnan'dır. Kuruluş amacı Lübnan'ı mesken tutmak, burada korku salmak isteyen Esad'ın korku düzenini Lübnan'da

sağlamaktır. Şebbiha, “Kanunun uzanamadığı ve devletin ulaşamadığı haydutlar anlamına da geliyor. BabaEsed onlardan güç aldı, onlar da keselerini doldurdu. Şebbiha’nın en önemli özelliklerinden biri ise Lübnan’ı kaçakçılık üssü yaparak her türlü gayri meşru faaliyet alanı olarak kullanmaktır” (Özcan, 2012).

Suriye asıllı akademisyen Zeyneddin’e göre Şebbiha tanımı halk komitelerinden başlayarak ulusal savunma ordusu, paralı nefsi müdafaa çeteleleri, medya ve ekonomik birimlere kadar Esad yanlısı tüm çeteler ve yapıları kapsamaktadır. Zeyneddin, Şebbiha için, “Esed rejiminin suç işleme ve yasaları delmek konusundaki deneyimleri ve mezhepsel nefretleri öne çıkan bu misillerden yardım aldı ve onları casus ve katil olarak kullandı” (Zeyneddin, 2022) demektedir.

2.5.3.2.3. Rusya

1957’ylı başından itibaren Suriye’nin gittikçe sola kaydığı ve bu ülkede komünistlerin tesirinin arttığı görülmektedir. Bu tarihlerde Suriye, Sovyet Rusya ile bir dizi anlaşmalar yapmıştır (Armaoğlu, 2023). Suriye, Soğuk Savaş döneminden beri Rusya açısından önemli olan bir ülkedir. Suriye, Akdeniz kıyısında Ruslara ait pek çok teknik ihtiyaca cevap verecek niteliktedir. Ayrıca bölgesel politikalar açısından da Suriye, Rusya için önem arz etmektedir. Kendisine yakın gördüğü Esed rejiminin çökmesi Rusya’nın bölgesel çıkarlarını tehlikeye sokacaktır. Bundan dolayı Rusya, Ortadoğu’da kendi pozisyonunu riske sokacak Suriye’de bir iktidar değişikliğinin önüne geçmek istemektedir (Muslu, 2018).

Ülkede iç savaşın çıkmasıyla muhaliflerin karşısında etkisiz kalan Beşar Esad, Rusya’dan yardım talep etmiştir. Eylül ayında Putin, “Şam hükümetini kurtarmak” istediklerin söyleyerek sürece dahil olmuş, Suriye’ye askeri destek vermiştir (Sputnik Türkiye, 2015). Rusya bu açıklamadan birkaç gün sonra Suriye de muhaliflere yönelik ilk saldırısını gerçekleştirmiştir. Saldırılar Humus ve Hama kentleri civarında, muhaliflerin kontrolündeki yerlere yapılmıştır. Rusya saldırıları DEAŞ’a karşı yaptığını iddia etmiştir (BBC, 2015).

2.5.3.2.4. İran

İran, Rusya gibi Suriye’yi Akdeniz’e erişimin bir parçası ve bölgedeki çıkarlarının üssü olarak görmektedir. Bundan dolayı Suriye’de terör örgütleri üzerinden Suriye iç savaşına müdahil olmuştur. İran, Suriye iç savaşında direniş eksenini adını verdiği ittifak ağını güçlendirmek için Suriye’yi stratejik bir üs olarak kullanmıştır. İran, “Bu ülke üzerinden diğer ülkelerde iş birliği yaptığı devlet dışı aktörlere finansal kaynak, insan gücü ve lojistik destek sağlamıştır” (Farzam, 2025).

İran'ın Suriye'de kullandığı örgütlerin başında Hizbullah gelmektedir. Lübnan'da etkin olan ve İsrail'e karşı kurulduğu iddia edilen bu örgüt Suriye'de muhaliflere karşı Esad'ın yanında savaşmıştır. Bununla beraber İran, Irak'taki Şii gençliğinden militan temine ederek kurduğu Haşdi Şabi, Ketaib, Hizbullah, Bedir Örgütü, Asaibehl el Hak gibi örgütler ile Suriye'de Esad rejimine destek vermiştir (Öztürk, 2020).

2.5.3.3. Diğer Örgütler

Devlet otoritesinin olmadığı bölgede terör örgütleri de faaliyet gösterecek uygun zemin bulmuştur. Bu yapılar bazı uluslararası güçler tarafından desteklenmiş ve kullanılmıştır. Türkiye kendine tehdit gördüğü örgütlere yönelik askeri harekatlar yapmıştır. Yapılan operasyonlarla sınır güvenliğini kontrol altına almıştır.

2.5.3.3.1. PKK/YPG

Irak'ın kuzeni mesken tutan PKK Suriye iç savaşından faydalanan örgütlerin başında gelmektedir. Uluslararası güçler tarafından uzun yıllar Türkiye aleyhine kullanılan örgütte Suriye topraklarında faaliyet alanı sunulmuştur. Örgüt burada isim değişikliğine uğratılmış YPG adı verilmiştir. Türkiye için bir tehdit olan PKK'nın Suriye uzantısı YPG'yi uluslararası aktörler, DEAŞ'la mücadele bahanesiyle desteklenmektedir (Tinas, Demirden, 2021).

2.5.3.3.2. DEAŞ

Örgütün oluşumu, Afganistan'da Ruslara karşı çarpışmış, Ebu Musab ez-Zerkâvî'den örgütün yönetimini üstlenmiş olan Ebu Bekir el-Bağdâdî'ye kadar uzanmaktadır (DİB, 2016). DEAŞ, Afrika, Irak ve Suriye'de etkinlik gösteren ve etkinlik alanlarından hilafet devleti kurmak amacıyla güvenlik güçlerine ve sivillere karşı eylem yapan silahlı selefi bir terör örgütüdür (Özkaya, 2023).

2.6. Suriye İç Savaşı'nın Kronolojik Sıralaması

2011: Dera'da çocuklar bir okulun duvarına “Ey doktor şimdi sıra sana geldi” yazmasıyla protestolar başlamıştır. Protestolar kısa sürede ülke geneline yayılmıştır (Zeyneddin, 2022). Esad rejiminin sert müdahaleleriyle protestolar çatışmalara dönmüştür. Suriye ordusunda görevli 7 subay tarafından Özgür Suriye Ordusunu (ÖSO) Temmuz 2011'de kurulmuştur (BBC, 2018).

2012: Özgür Suriye Ordusu ile rejim güçleri arasında Şam ve Halep'te şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Rejim Halep ve Hama'yı sivil ayrımı gözetmeksizin top ateşine tutmuştur. Onlarca insan ölmüştür. Mahkumlar cezaevinde isyan başlatmıştır (aa.com, 2012).

2013: Rejim, Doğu Guta'ya kimyasal saldırı düzenlemiştir. Yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir, Dünya saldırıya tepki gösterirken, ABD saldırıdan rejimi sorumlu tutmuştur. (BBC, 2014).

2014: DEAŞ Rakka'da "Hilafet" ilan etmiştir. ABD öncülüğünde koalisyon güçleri DEAŞ'a karşı hava operasyonları başlatmıştır. PYD/YPG sahada güç kazanmıştır (TRT Haber, 2018).

2015: Rusya, Esad rejimine doğrudan askeri ve mali destek vermeye başlamıştır. Rejim kaybettiği bölgeleri geri almaya başlamıştır (Giustozzi, 2025).

2016: Türkiye sınır güvenliğini tehdit eden terör örgütlerine karşı "Fırat Kalkanı" harekâtını başlatmıştır. Harekât başarıyla tamamlanmış, 4 bin terörist etkisiz hale getirilmiştir (MSB, 2025).

2017: Guta katliamından sonra Suriye rejimi, en büyük ikinci kimyasal saldırıyı İdlib'e yapmıştır. Saldırıda onlarca insan hayatını kaybetmiştir. Türkiye ve Dünya saldırıya tepki göstermiştir (Dışişleri Bakanlığı, mfa.gov.tr, 2017).

2018: Türkiye sınır güvenliğini tehdit eden terör örgütlerine karşı "Zeytin Dalı" harekâtını başlatmıştır. Harekât 57 günde başarıyla tamamlanırken 6 binden fazla terörist etkisiz hale getirilmiştir (MSB, 2025).

2019: Türkiye sınır güvenliğini tehdit eden ve terör koridoru oluşturmaya çalışan terör örgütlerine karşı "Barış Pınarı" harekâtını başlatmıştır. Harekât başarıyla tamamlanmıştır. 605 yerleşim yeri güvenilir hale getirilmiştir (MSB, 2025).

2020: Türkiye kendi sınırları ve sınırına komşu bölge halkının can ve mal güvenliği için "Bahar Kalkanı" harekâtını başlatmış, harekât başarıyla tamamlanmıştır. Pek çok rejim ve terör unsuru etkisiz hale getirilmiştir (MSB, 2025).

2021: Rejim İdlib'te bir hastaneye saldırı düzenlemiş 6 sivil ölmüştür. - Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü- rejim güçlerinin Şubat 2018 yılında Serakib ilçesinde kimyasal saldırı gerçekleştirdiğini açıklamıştır (aa.com, 2021).

2022: Uluslararası koalisyon üyeleri ile Türkiye ve Rusya arasında görüşmeler gerçekleşmiştir. Ayrıca Türkiye- İran arasında görüşmeler yapılmıştır (Jusoor, 2023).

2023: DEAŞ elebaşı Ebu İbrahim el Haşimi el-Kureyşi'yi Suriye'de düzenlenen bir operasyonda öldürülmüştür. Erdoğan, el-Kureyşi'nin Türk istihbarat servisi tarafından öldürüldüğünü açıklamıştır (MİT, 2023).

2024: 27 Kasım'da muhalifler rejime karşı harekât başlatmıştır. Halep, Hama, Humus ve nihayet 8 Aralık'ta Şam düşmüştür. Esad, Rusya'ya kaçmış, 61 Yıllık Baas rejimi sona ermiştir, zulüm bitmiş, Suriye devrimi gerçekleşmiştir (TRT Haber, 2024).

2.7. Dünya Basınında Suriye Devrimi

Tüm dünya da dikkatle izlenen Suriye'deki olaylar devrimin akabinde uluslararası basında geniş yer bulmuştur. Ortadoğu'ndan Uzakdoğu'ya Avrupa'dan ABD'ye kadar pek çok gazete televizyon ve internet sitesi Suriye devrimini haberleştirmiştir. Özellikle Esad rejimine destek veren ülkelerin medyası gelişmeleri an be an takip etmiştir. Basın kurumları genellikle ülkelerinin Suriye politikalarına uygun haberler üretmiştir. Göçmen sorunu özellikle Avrupa medyasının öncelikli gündemi olmuştur.

2.7.1. ABD

Suriye'de asker bulunduran ABD'nin basın kurumları gelişmeleri yakından takip etmiştir. Rejiminin düştüğü Esed ve ailesinin ülkeden kaçtığı bültenlerde geniş yer bulmuştur. ABD merkezli haber ajansı Associated Press (AP) gelişmeyle ilgili ilk haberinde "Esed ailesinin 50 yıllık iktidarı, çarpıcı bir sonla düşmüş görünüyor" başlığını kullanmıştır. Ajans "Suriye'de yönetim, rejim karşıtı güçlerin yıldırım taarruzunun ardından düştü" ve "Suriye'de yönetim düşerek Esed ailesinin 50 yıllık iktidarına çarpıcı bir son verdi" ifadelerini manşete taşımıştır.

Washington Post (WP) "Suriye'de muhaliflerin Esed'e karşı ilerleyişinin şok edici hızı" başlığıyla gelişmeleri manşetten duyurmuştur. CNN, Suriye'de rejim karşıtı grupların Şam'ın "özgürleştirildiğine" ilişkin açıklamalarına ve Esed'in başkentten kaçtığına dair iddialara yer vermiştir. Wall Street Journal (WSJ) "Suriye'de rejim karşıtları Şam'ı ele geçirirken Esed kaçtı" başlığını kullanmıştır.

Amerikan Fox News, Suriye'deki gelişmeleri "Suriyeli diktatör Beşar Esed sürgüne kaçarken muhalifler ülkeyi ele geçirdi" manşetini atmıştır. Bloomberg: "Suriye'deki Esed iktidarının muhaliflere geçtiği söyleniyor" başlığıyla haberi duyurdu.

Politico, "Muhalifler, Diktatör Beşar Esed'in kuvvetlerinden zayıf bir direnişle karşılaştıktan sonra başkent Şam'a girerek şehri 'özgür' ilan etti." Newsweek: "Esed Kaçtı, Muhalifler Şam'a Girdi ve Suriye'de 50 Yıllık Aile İktidarını Sona Erdirdi" (aa.com, 2024).

2.7.2. İran

Başkent Şam'ın rejimi deviren grupların eline geçmesinin ardından Esed rejiminin çökmesi İran'da yakından takip edilmiştir. İran medyası olaylara temkinli yaklaşmıştır. Rusya'dan sonra Esad rejimine doğrudan destek veren İran'da, rejimin devrilmesine ilişkin resmi bir açıklama hemen yapmamıştır. Gelişmeler ülke medyasında detaylandırılmadan yansıtılmıştır.

İran'ın resmi haber ajansı IRNA, konuyla ilgili haberinde, "Suriyeli muhalifler bu sabah Şam'a geldi ve Beşar Esed, Suriye başkentini terk etti" ifadeleriyle duyurdu. IRNA'da muhalif gruplar için "silahlı gruplar" ifadelerinin kullanılması dikkati çekmiştir.

İran devlet televizyonu da "Suriye Ulusal Geçiş Konseyi'nin açıklamasının" haberini vermiştir haberin açıklamasından, "Tüm Suriye halkından bu tarihi aşamada birlik ve beraberlik içinde durmalarını istiyoruz. Yeni Suriye'nin kimsenin tekelinde değil, herkesin ülkesi olacağını vurguluyoruz." ifadelerini aktarmıştır.

İran'ın yarı resmi Fars Haber Ajansı ise gelişmeleri "Esed hükümeti düştü" başlığıyla duyurmuştur. Haberde, "Terör unsurları farklı eksenlerden Suriye'nin başkenti Şam'a girerek hiçbir direnişle karşılaşmadan şehrin tamamını kontrol altına aldı. Şam Havalimanını ve Suriye Radyo ve Televizyon binasını da hiçbir direnişle karşılaşmadan ele geçirdiler." ifadeleri kullanılmıştır. Fars muhalif gruplar için "terörist unsurlar" ifadelerini kullanmıştır.

Yarı resmi Tesnim Haber Ajansı da gelişmeyi, "Suriye hükümeti düştü, Şam muhalefetin eline geçti" başlığıyla duyurmuştur. Öte yandan Tesnim diğer bir haberinde kente giren muhalif grupların yağmaya başladığını iddia etmiştir.

İran'da, Esed rejiminin devrilmesinin ardından ilk açıklama eski Meclis Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Komisyonu Başkanı Haşmetullah Felahetpişe'den gelmiştir Felahetpişe, X(Twitter) sosyal medya hesabından paylaştığı mesajında, İran toplumunda da tepki çeken Suriye'de rejimi korumak için harcanan paralara işaret ederek, "İranlılar mutlu olsun. Hiç kimsenin artık örümcek ağlarının bakımı için milletin dolarlarını harcamaya hakkı yok." İfadeleri kullanmıştır" (aa.com, 2024).

2.7.3. Irak

Rejimin çöküşü Irak'ta ana akım medyada geniş yer bulmuştur. Irak resmi haber ajansı INA'nın internet sitesi, "Suriye televizyonu Esed rejiminin devrildiğini resmen duyurdu" başlığını kullanmıştır. Irak, Sumaria TV, Esed rejiminin çöküşünü "Esed'in çöküşü sonrası Irak'a giriş yapan Suriyeli askerlerin kaderi ne olacak?" başlığıyla görmüştür.

İran yanlısı milis gruplarına yakın Al Ahad TV kanalı, "Esed'in çöküşü" veya "Esed rejiminin çöküşü" ifadesini kullanmazken, sosyal medya hesaplarından da "Reuters" gibi bazı yabancı ajansların geçtiği spotları vermekle yetinmiştir. Irak'ın resmî gazetesi es-Sabah, "Suriye televizyonundan açıklama: Esad rejimi devrildi" başlığını kullanılmıştır" (aa.com, 2024).

Eski Başbakanlardan Haydar İbadi, sosyal medya hesabından, "Suriye'de yeni gün halkı için birlik, özgürlük, adalet ve barış günü olmasını umuyoruz." ifadelerini kullanmıştır. Erbil merkezli Rudaw'ın internet sitesinde, "Şam düştü: Esad rejimi yıkıldı" başlığı kullanmıştır. Erbil merkezli K24'ün internet sitesinde yer alan ve "Beşar Esad Şam'ı terk etti" başlığı kullanılan haberde de Esed'in Suriye'yi bir uçakla terk ettiği aktarmıştır.

K24'ün X sosyal medya hesabından yapılan paylaşımda, bir grup Suriyelinin Erbil Kalesi yakınında bir araya gelerek, Esad rejiminin devrilmesini tekbir getirerek kutladığı anların görüntüsüne yer vermiştir. Süleymaniye merkezli Kanal 8'in internet sitesinde "Suriye'de Baas Partisi'nin 61 Yıllık İktidarı Sona Erdi: Esad Ülkeden Ayrıldı, HTŞ Kontrolü Ele Geçirdi" başlığı kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.4. Lübnan

Suriye'nin güneyinde yer alan Lübnan Esed'i destekleyen Hizbullah'ın faal olduğu bir ülkedir. Lübnan, Suriye'de gelişmelerden direk etkilenen bir ülkedir. Sınır komşusu olması dolayısıyla Lübnan, Suriyeli mültecilerin sığındığı ülkelerden biridir. Lübnan'ın LBCI kanalı, Lübnan'da ikamet eden Suriyelilerin Masna Sınır Kapısı'ndan Suriye'ye dönmeleri için gerekli kolaylığın sağlanacağını aktarmıştır (aa.com, 2024).

2.7.5. Libya

Rejimin düşmesi Libya'nın batısında yayın yapan medyada, geniş yer bulurken doğusundaki medyada, haber ve paylaşım yapılmadı veya Libya'nın devrik lideri Muammer Kaddafi'nin oğlu Es-Saidi Kaddafi'nin Suriye halkını tebrik eden mesajı kullanılmıştır.

Libya el-Ahrar'ın internet sitesinde Suriye'deki son gelişmeleri, "Muhaliplerin Şam'ı kontrol altına aldığını açıklamasının ardından Esad rejiminin devrilmesi ve bilinmeyen bir yere kaçışı" başlığıyla haberleştirildi. Ayn Libya Gazetesi "Suriye muhalefeti: Özgür Suriye halkı Beşar Esad'ı devirdi" başlığıyla görmüştür.

Libya'nın doğusundaki Unvan Gazetesi de sosyal medya paylaşımında Libya'nın devrik lideri Kaddafi'nin oğlunun Suriye muhaliflerini kutladığı açıklamasını "Babasının rejimi düşmesine ve (Esed ile) aynı kaderi paylaşmasına rağmen Es-Saidi Kaddafi, Esad rejiminin çöküşünü ve

Suriye muhalefetine kontrolü ele geçirmesini kutluyor." ifadeleriyle görmüştür (aa.com, 2024).

2.7.6. Mısır

Arap baharından etkilenen Mısır medyası hükümet politikalarına uygun haber çalışmaları çok net görülmüştür. Mısır medyası Suriye'deki devrimi taraflı görmüştür. Suriye devrimi Mısır medyasında endişe veren derin etki uyandırmıştır.

"Mısır resmi haber ajansı" (MENA) Suriye'deki gelişmeleri ve özellikle Şam'daki durumu daha çok Esed rejimine bağlı Suriye televizyonunun yalanladığı yayınlarını dikkate alarak aktarmıştır. Haberde resmi televizyon kanalının bazı medya yayınlarında Şam'da gerçekleştiği ifade edilen halk hareketlenmesinin doğru olmadığı ve durumun sükunetini koruduğuna ilişkin bilgileri yanlış bir şekilde duyurmuştur. "Masr el-Yevm" gazetesi Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) Başkanı Hadi el-Bahra'nın "İntikama yer yok." açıklamasına yer vermiştir (aa.com, 2024).

2.7.7. Tunus

Tunus'taki "Şuruk" gazetesi Suriye'deki gelişmeleri, Celali'nin "Halkın seçtiği herhangi bir yönetimle iş birliğine hazırız" ifadelerini manşetine taşımıştır. Tunus'un köklü gazetelerinden "Sabah", kuzeydeki muhalif kanadın rejimin elindeki kentleri birbiri ardına almasına ilişkin yayımladığı bir makalede, silahlı şiddete karşı duruş sergilenmiştir (aa.com, 2024).

2.7.8. Cezayir

Arap baharından kısmen etkilenen ülkeler arasında yer alan Cezayir'de basın Suriye'deki gelişmelere yer vermiştir. Ülkede yayın yapan "El-Mesar" gazetesi, muhaliflerin başarısını "Suriye rejiminin yıkılması yakın" başlığıyla vermiştir (aa.com, 2024).

2.7.9. Fas

Afrika'nın en batısında yer alan Fas'ta da gelişmeler yakından takip edilmiştir. Ülkenin en çok takip edilen internet sitelerinden olan Hespress internet sitesi: "Şam, Esed'in gidişini bayram tekbirleri ve kadınların zılgılarıyla karşıladı" başlığı ve kadınların ellerinde çiçeklerle durdukları bir fotoğraf kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.10. Kuveyt

Ortadoğu'nun en küçük ülkelerinden olan Kuveyt'te yayımlanan "El-Hadis" gazetesi "Muhafifler Şam'ın kapısını çalışıyor" başlığını kullanmıştır. Gazete gelişmelere ilişkin haberleri detaylarıyla vermiştir (aa.com, 2024).

2.7.11. Avrupa

Esed rejiminin çöküşü Avrupa medyasında da ciddi yankı bulmuştur, Avrupa basını rejim karşıtı muhafifleri "isyancılar" olarak nitelendirmiştir. Esad'ın ülkeyi terk etmesi ve halkın sevincine yer verilen haberlerde göçmenlerin geri dönemlerine yönelik çağırılarda bulunmuştur.

2.7.12. Almanya

Bild gazetesinin "Diktatör uçakla kaçtı" başlığıyla verdiği haberde, Esed'in özel bir uçakla ülkeyi terk ettiğinin iddia edildiğini belirtmiştir. Süddeutsche Zeitung'un "Esed'in devrilmesinin ardından Şam'da sevinç dolu kareler" başlığını kullandığı haberinde rejimin devrilmesinin ardından Şam'da birçok kişinin "Yeniden bir geleceğimiz var." dediğini aktarmıştır

Spiegel dergisi, "8 Aralık tarihinin ülkeyi 50 yıldan fazla yöneten Beşar Esed ve babası Hafız Esed yönetimindeki baskı ve karanlık döneminin sonu anlamına geldiği" değerlendirilmesi yapmıştır. Yine aynı haberde yerlerinden edilen milyonlarca mülteciye yönelik "Dünya çapında yerinden edilmişlere, özgür bir Suriye sizi bekliyor" ifadesini kullanarak mültecilerden rahatsızlığın üstü kapalı ifade etmiştir.

Kurier gazetesi haberini "Suriye Devlet Başkanı Esed devrildi: Zalim kaçtı" başlığı ile okuyucularına duyurmuştur. Yine Almanya'da yayın yapan Die Presse gazetesi Suriye'de yeni döneme girildiğini duyurmuştur. Gazete: "İktidardaki Esed Suriye'den kaçıyor" başlıklı haberiyle gelişmeleri okuyucularıyla paylaşmıştır. Kronen gazetesi "Muhafifler: Zalim Beşar Esed kaçtı" başlığını kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.13. Belçika

Belçika'da Fransızca yayın yapan Sudinfo gazetesi muhafiflerin 27 Kasım'da ülkenin kuzeyinde başlattıkları saldırının ardından "kısa sürede birçok önemli kenti ele geçirdiklerine" dikkat çekmiştir muhafiflerin rejim karşısındaki ilerleyişi "göz kamaştırıcı" olarak nitelendirilmiş ve göçmenlere "özgür Suriye'ye dönme çağrısı" yapılmıştır.

De Morgen'in haberinde, rejim karşıtı grupların Esed rejimine günler önce "sürpriz bir saldırı" yaptığı ve "hızlı bir ilerleyişle" Halep, Hama ve Humus olmak üzere birçok şehrin kontrolünü ele geçirdiğini duyurmuştur.

La Libre Belgique gazetesi Esad'ın "Ülkeden kaçtığı" iddialarını başlığa taşıırken, rejim karşıtı grupların "Şam'ın kurtarıldığını duyurduğu" ifade etmiştir (aa.com, 2024).

2.7.14. Fransa

Fransa'nın BFMTV Kanalı "Muhafifler Şam'a girdi ve Beşar Esed'i indirdiklerini duyurdu" başıyla gördüğü haberinde, çeşitli grupların "diktatör" Esed rejimini devrildiği "tarihi" anı memnuniyetle karşıladığı belirtilmiştir. Fransız Le Parisien Gazetesi ise "tiran" Esed'in kaçtığını ve "Şam kentinin özgür kılındığı" başlığı ile haberi okuyucularına aktarmıştır.

Ülkede yayın yapan bir diğer gazete Le Figaro ise Esad'ın kaçışını başlığa taşımıştır. Gazete, "Beşar Esed, muhaliflerin Şam'a gelmesinin ardından ülkeden kaçtı" başlığını kullanmıştır. Liberation gazetesi ise "Şam'ın Tiran'dan kurtulduğunu ilan ettiğini" manşetine atmıştır. Haberde Esed'in başkentten kaçtığına da yer verilmiştir. France Info ise, "Esed'in devrilmesi: Suriyeli muhalifler 'haksız yere tutulan' tutukluları salıverdiğini söyledi" başlığını kullanmıştır. Fransız radyosu RFI ve Le Telegramme ise, "Muhafif grupların Esed'in kaçtığını duyurduğunu" yazmıştır (aa.com, 2024).

2.7.15. İngiltere

İngiltere'nin dünyaca ünlü kamu yayıncısı BBC, Esed'in kaçışının manşete taşımıştır. Haberde Esad'ın Suriye'den uçakla ayrıldığı ve bilinmeyen bir yere gittiğini paylaşmıştır. BBC, Muhafiflerin Şam'daki cezaevlerinde kalanları serbest bıraktığını Esed'e yakın Hizbullah güçlerinin de pozisyonlarını terk ettiğini de bildirmiştir.

Sky News ise muhaliflerin şama girişini haberleştirmiştir. Haberde, "Muhafiflerin Şam'a girerken büyük bir direnişle karşılaşmadığını" belirtmiştir. The Guardian gazetesi: Celali'nin serbest seçim çağrılarına yer vermiştir. Gazete, muhaliflerin Şam'a girişini tarihi bir döneme atıfta bulunarak "Berlin Duvarının yıkılma anı" olarak tanımlamıştır.

Londra'da yayınlanan "Eş-Şarku'l-Avsat" gazetesi: "Silahlı gruplar, Humus ve Şam'ın kapılarına dayandı" başlığını kullanan gazete internet sitesinde "Esad rejimi düştü" ifadesini kullanmıştır.

İrlanda kamu yayıncısı RTE ise Suriye devrimi üzerinden göçmen sorununa değinmiştir. Yayıncı Suriye'den ayrılmak zorunda kalan sivillere ülkelerine dönmesine yönelik muhaliflerin çağrısına yer vermiştir. Irish Examiner gazetesi ise rejimin çöküşünün 10 günde gerçekleştiğini yazarak muhaliflerin beklenmeyen başarısına değinmiştir (aa.com, 2024).

2.7.16. İsviçre

İsviçre kamu yayın kuruluşu RSI, Suriye devriminin HTŞ merkezli görmüştür. Yayıncı HTŞ'nin Şam'a girdiği ve Esed'in ülkeyi terk ettiği haberinde kullanmıştır. Ayrıca HTŞ'nin başkentin ve devlet medyasının kontrolünü ele geçirdiği ve ülkede "yeni bir dönemin başlangıcını ilan ettiği" aktarmıştır.

İsviçre'de kamu yayın kuruluşu SRF televizyonu "Suriye Ordusu: Esed'in saltanatı bitti" başlığıyla yayımlanan haberde, Suriye'deki rejim karşıtı grupların "Esed yönetiminin sonunu duyurduğu" haberinde kullanmıştır İsviçre'de Almanca yayın yapan 20 Minuten gazetesi ise "Muhalifler Esed'in iktidarının sona erdiğini duyurdu" başlığını kullanmıştır (aa.com, 2024)

2.7.17. İtalya

Göçmenlerin özellikle deniz yoluyla kapıların zorladığı İtalya'da medya gelişmeleri an be an takip etmiştir. İtalyan basının da muhalifler isyancılar olarak nitelendirilmiştir. Rainews24 kanalı, "Suriye'de rejim düştü", "Meydanlar, 'özgürlük' diye bağırıyor" başlıklarını kullanmıştır. Skytg24 kanalı HTŞ'nin Şam'a girdiğini, ordunun teslim olduğunu ve Esed'in kaçtığını duyurmuştur.

Corrieredella Sera gazetesi, muhalifleri isyancılar olarak nitelendirmiştir. Haberde "İsyancılar, Şam'a giriyor. Başkent fethedildi. Esed kaçak. Yeni bir dönem başlıyor" başlığını kullanmıştır Il Messaggero gazetesi de Esed'in kayıp olduğunu "Esed'in kayıp" başlığı ile duyurmuştur. Repubblica gazetesi, "İsyancılar Şam kapılarında. Esed'e ulaşamıyor. Sürgüne hazır" başlığının kullanmıştır. La Stampa gazetesi ise "Suriye, isyancıların elinde. Esed'in durumu her zamankinden daha belirsiz" başlığıyla duyurmuştur. İtalyan ANSA ajansı, "İsyancılar, Şam'ı fethediyor" başlığını kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.18. Yunanistan

Göçmen kamplarının olduğu Yunanistan'da yerel ve ulusal basın Suriye'de ki gelişmeleri takip etmiştir. Yunanistan'da yayımlanan Kathimerini gazetesi "isyancıların Şam'ı ele geçirdiği" duyurun gazete Esed'in akıbetinin bilinmediğine dikkat çekmiştir Ta Nea gazetesi "Şam

isyancıların elinde, Esed kaçtı" başlığını kullanmıştır. EFSYN gazetesi, "Esed kaçtı, ülke özgürlüğüne kavuştu" başlıklı haberinde, rejim karşıtı grupların "Suriye'nin ve Şam'ın özgürlüğüne kavuştuğu" açıklamalarına yer vermiştir (aa.com, 2024).

2.7.19. İspanya

İspanyol basını, 61 yıllık Baas rejiminin çökmesini "Suriyeli isyancılar Esed'i devirdi" başlıklarıyla vermiştir. El Pais gazetesi "Suriyeli isyancılar Esed rejimini devirdi ve lider Esed Şam'dan kaçtı" ifadesini manşetine çıkartırken "13 yıl süren savaşın ardından 11 günlük bir saldırı, uçakla bilinmeyen bir yere kaçan diktatörün yönetimine son verdi." Haber girişleriyle Esed'in kaçtığını duyurmuştur.

La Vanguardia: "İsyancılar Şam'ı ele geçirdi, Esed rejimi düştü" başlığını atmıştır. "Bu dramatik çöküş, Orta Doğu için sismik bir ana işaret ediyor. Suriye üzerindeki demir yumruklu aile yönetimine son verildi ve bölgenin kalbinde önemli bir müttefikini kaybeden Rusya ve İran'a darbe indirildi" değerlendirmesinde bulunmuştur.

El Mundo gazetesi, rejim karşıtı grupları "isyancılar" olarak nitelendirmiştir, Gazete, Suriye'de rejimi destekleyen İran ve Rusya'ya "sert bir darbe indirildiğini", "bölgenin kalbinde, kilit konumdaki bir müttefik kaybettiklerini" yazmıştır (aa.com, 2024).

2.7.20. Avustralya

ABC kanalı, "Beşar Esed 'in düşüşü Orta Doğu ve Rusya'yı nasıl etkiler" başlığıyla rejimin çöküşünü haberleştirmiştir. Kamu yayıncısı NOS, Haberde başkent Şam'da halk sokaklara dökülerek rejimin düşüşünü kutladığına vurgu yapılırken, muhalif liderlerin "Suriye tarihindeki karanlık bir dönem sona erdi." açıklaması aktarılmıştır. Ayrıca NOS'un haberinde, Türk hükümeti Suriye'deki gelişmelerden büyük memnuniyet duyduğunu bildirmiştir (aa.com, 2024).

2.7.21. Hollanda

Hollanda'da yayın yapan Trouw gazetesi "Suriyeli muhalifler Şam'ı ele geçirdi, Esed ülkeden kaçtı" başlığını atmıştır. Merkez medyanın bir diğer güçlü yayıncısı NRC gazetesi, Suriyeli muhaliflerin yaptığı açıklamaya yer vererek, "Suriye için yeni bir dönemin başlangıcı" olduğunu belirtmiştir (aa.com, 2024).

2.7.22. Bosna Hersek

Avrupa’da Müslüman nüfusun yoğun olduğu iç savaş mağduru Bosna Hersek’te basın, Suriye’deki gelişmeleri birinci sayfadan görmüştür. Klix, Suriye devriminin "tarihi anlar" manşetiyle vermiştir. Dnevni Avaz, internet sitesinde, "Şam sokaklarında kutlama, Suriye halkı Esed'in devrilmesinden mutlu." ifadelerine yer vermiştir (aa.com, 2024).

2.7.23. Hırvatistan

Suriye’deki gelişmeler Hırvatistan basının da gündeminde olmuştur. Ülkede yayın yapan Hırvatistan Radyo ve Televizyonu Baas rejiminin bittiğini duyurmuştur. Yayıncı: “Esed rejimi devrildi, Şam direnmeden düştü" başlığını kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.24. Rusya

Esad Rejiminin destekçilerinden Rusya Suriye’de gelişmeleri dünyada en yakın takip eden ülkelerden biri olmuştur. Rus basını, ülkedeki gelişmeleri an be an okuyucularına aktarmıştır. Haberler Rus medyasında geniş yer bulmuştur.

Rus haber ajansı TASS haberinde, silahlı güçlerin Şam'a girdiği, yönetim güçlerinin de merkezden ayrıldığını belirtmiştir. Haberde, Suriye hükümetinin rejim karşıtı muhaliflerden güvenlik garantisi aldığı ileri sürülmüştür.

Rus haber ajansı Ria gelişmeleri: “Suriye’de durumun gerginleşmesi" başlığıyla duyurmuştur. Ajans, yaptığı haberde muhaliflerin Esed’in devrildiğine ilişkin açıklamalarına değinmiştir. Vedomosti gazetesi: "Suriye’deki muhalefet, Şam’ı kontrol altına alındığını bildirdi." başlığıyla gelişmeleri okuyucularına aktarmıştır. İzvestiya gazetesi ise: “Suriye Başbakanı ülke tarihinde yeni bir aşamanın başladığını duyurdu" başlığını kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.25. Çin

Rusya ile yakın ilişkileri olan Çin aynı zamanda Esad rejimine dost ülkeler arasındadır. Çin Baas rejimini desteleyen politikalar izlemiştir. Suriye’de isyancıların hareketini yakından takip eden Çin medyası Suriye devrimi de birinci sayfadan duyurmuştur.

Çin ajansı Xinhua: “Esed ‘in ayrılışının ardından muhalifler Şam’ı ele geçirdi" başlığıyla Suriye devrimini Çin kamuoyuna duyurmuştur. Çin'in, İngilizce yayın yapan uluslararası televizyonun CGTN de gün boyu canlı yayınlarla gelişmeleri yakından takip etmiştir. Yayın kuruluşu internet

sitesinde "Hükümetin durumu yanlış kavraması, isyancıların Suriye'de ilerleyişinin yolunu açtı." başlığıyla manşetine taşımıştır.

Merkezi Hong Kong'da bulunan South China Morning Post gazetesi: "İsyancılar Suriye'nin başkentini alırken Şam Esed'in düşüşünü kutluyor" başlığıyla gelişmeleri aktarmıştır. Haberde, "Suriye'nin başkenti pazar sabahına silah sesleri ve kutlama nidalarıyla uyandı. Şehre giren isyancılar uzun zamandır iktidarda olan Esed'i devirdi." ifadelerini kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.26. Azerbaycan

Azerbaycan'ın APA ve Report haber ajansları Suriye devrimine ilişkin yaptığı haberlerde Esed'in ülkeyi terk ettiğini ve ülkenin muhaliflerin kontrolüne geçtiğini belirtmiştir. Yeni Musavat gazetesinin internet sitesinde, 'Hafız Esed'den Beşar Esed'e 61 yıllık iktidarın sonu" başlığını haberinde kullanmıştır (aa.com, 2024).

2.7.27. Kazakistan

Suriye devrimi Kazakistan basınına da gündeminde olmuştur. Kazakistan'ın Ulusal Haber Ajansı Kazinform, haberinde "Suriye Cumhurbaşkanı Esed Şam'ı terk etti" başlığını kullanmıştır. Akipress Haber Ajansı ve 24KG haber portalı da haberlerinde, muhaliflerin Şam'a girdiğini ve Esed'in ülkeden ayrıldığını belirtmiştir (aa.com, 2024).

2.7.28. Özbekistan

Orta Asya'nın bir diğer önemli ülkesi olana Özbekistan'da basın Suriye devrimine ilgi göstermiştir ülkenin en çok okunan haber sitesi Kun'un, "Muhafifler Şam'ı ele geçirdi. Esad yönetimi sona erdi" başlığını haberinde kullanmıştır

Ülkenin önemli haber sitelerinden Gazeta: "Esed, Şam'ı terk etti" başlığı ile gelişmeleri okurlarına duyurmuştur. Uzreport haber sitesi haberinde, Şam'ı ele geçiren muhaliflerin Esed rejimini sona erdiği ve ülkede "Yeni Suriye" döneminin başladığı belirtmiştir (aa.com, 2024).

2.7.29. Hindistan

Dünyanın en kalabalık ülkesi Hindistan'da da gelişmeler yakından takip edilmiştir. Hindistan Times gazetesi, "Beşar Esed devrildi: Suriye hükümeti birkaç gün içinde nasıl düştü?" başlığını kullanmıştır.

India Today sitesi, başlığında "Karanlık dönemin sonu" ifadesinin yer aldığı haberinde, rejim karşıtı silahlı grupların, Şam'ı ele geçirdiğini ve Esad'ın ülkeden kaçtığına ilişkin gelişmeleri okuyucularıyla paylaşmıştır.

Hindistan'ın NDTV kanalında "Tiranlık döneminin sonu" ifadesinin yer aldığı başlıkla, Esad'ın bilinmeyen bir yere kaçtığı belirtilmiştir (aa.com, 2024).

Yaklaşık 13 yıldır dünya gündeminde olana Suriye'de bu gelişme tüm dünyada karşılık bulmuştur muhaliflerin harekâtı başlangıçta sıradan bir iç savaş çatışması olarak algılanmış fakat ilerleyen günlerde basın kurumları yaptıkları haberlerle gelişmeler karşısında yakından ancak temkinli takip ettiklerini göstermiştir.

Netice itibarıyla Suriye devrimi dünya basınında geniş yer bulmuştur fakat medya kurumları halkın beklentileri ve politikacıların söylemleri üzerinden ve kendi ideolojik perspektifinde haberleri kurgulamayı tercih etmişlerdir. Özellikle Avrupa ülkeleri muhaliflerin başarısını ülkelerindeki sığınmacıların gidiş bileti gibi görmüştür. Suriyeli sığınmacıların gidiş dönüşleri üzerine kurulu haberler muhaliflerin başarısının önüne geçmiştir. Daha net bir ifadeyle Avrupa basını devrimi görmüş ancak haberlerini göçmenlerin gitmesine yönelik tasarlamıştır.

Arap baharından etkilenen ülkelerde gelişmeleri an be an takip etmiştir. Ülkelerinde olası bir ayaklanmaya mahal vermemek için haberlerde kısıtlama ya da tek taraflı görme gibi eylemleri tercih etmişlerdir. Süreçten etkilenmeyen Arap ülkelerinin medyası ise gelişmelerden duyulan memnuniyeti haberlerine taşımıştır. Esad rejiminin en büyük destekçilerinden İran'da, medya konuya temkinli yaklaşmıştır. Esad'la mezhepsel birlikteliği bulunan İran, kaybı içselleştirmiştir. Gelişmeler karşısında haber yapmak zorunda kalan İran medyası verdiği haberleri küçük, olağan ve sıradan gibi tasarımlarla tek taraflı görmeyi tercih etmiştir.

Rus ve Çin medyası olayları daha objektif görmeyi çalışmıştır. Konuyu abartmadan kendi hükümetlerinin politikaları doğrultusunda işlemişlerdir. Baas rejiminin bittiğini duyuran ABD medyası da gelişmeleri yakından takip etmiş temkinli ve objektif bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Her basın kurumu objektif haber yaptığını söylemesine karşılık gerçek hiçbir zaman böyle olmamıştır. Bütün yayın yapan kurumlar bir gücün gölgesinde kendi ideolojik söylemlerini haberlerin yansıtmaktadır. Türk medyası da dünya medyasından farkı bir çizgi izlememektedir. Suriye iç savaşından direk etkilenen Türkiye'de halk gelişmeleri yakından takip etmiştir. Bundan dolayı yerel basın dahi Suriye devrimine yakın ilgi göstermiştir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye merkez medyası da gelişmeleri an be an takip etmiştir. Ulusal basın doğal olarak kendi ideolojik perspektifinden haberleri görmüştür. İktidar yanlısı sağ görüşlü basın ile muhalif sol görüşlü basın kurumlarının haber dili, kurgusu ve olayları yaklaşımı, aktör seçimi, görüntü kullanımı birbirinden çok farklı olmuştur. Yazılı olmasından dolayı gazetelerde bu jargon daha nettir.

Sağ görüşlü gazeteler devrim sürecinde hükümet politikalarını desteklemiştir. Diplomatik söylemlere önem vermiştir. Muhaliflerin yanında yer almış onları kahramanlaştırmıştır. Esed destekçilerinin karşı taraf olarak görmüştür.

Buna karşılık sol görüşlü gazeteler haberlerini hükümet eleştirisi üzerinden şekillendirmiştir. Suriye'deki gelişmeleri korku algısı içinde takipçilerine sunmuştur. Haberlerini ağırlık olarak mültecilerin gidiş ve kalışları üzerinde kurgulamıştır.

Türkiye de ki muhalif gazetelerin Avrupa basınına benzer çerçevede haberler kurguladıkları görülmektedir. Avrupa basını devrimi görmüş ancak haber portalını ağırlıklı olarak mültecilerin gidiş ve kalışları üzerine kurmuştur. Suriye devrimi mültecilerden kurtuluş yolu gibi yansıtılmıştır. Türk sol medyasının da Avrupa basına benzer doğrultuda haberler kurguladığı görülmektedir. Muhalif basın ekseriyetle haberlerini mültecilerin gidiş ve kalışları üzerinden şekillendirmiştir.

3. BÖLÜM: MAKRO YAPIYA YÖNELİK TEMATİK VE ŞEMATİK SÖYLEM ANALİZİ

8 Aralık 2024 tarihinde Suriye devrimi gerçekleşmiştir. 13 yıl boyunca Suriye'deki gelişmelerden yakından etkilenen Türkiye'de, basın olayları yakından takip etmiştir. Bu çalışmada Suriye'deki gelişmeleri, hükümet yanlısı olarak addedilen sağ görüşlü Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinin yanı sıra muhalif sol görüşlü Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin birinci sayfada Suriye devrimini ideolojik perspektifte, nasıl gördükleri incelenmiştir. Çalışma, Teun A. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi kuramı çerçevesinde, ele alınmıştır.

3.1. Yöntemsel Çerçeve

Bu çalışma, Türkiye'de yayımlanan dört farklı gazetenin (Yeni Şafak, Sabah, Sözcü, Cumhuriyet) 2024 yılı Kasım–Aralık döneminde Suriye devrimiyle ilgili birinci sayfa haberlerini söylem çözümlemesi yöntemiyle incelemektedir. Analiz, Teun A. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi kuramı çerçevesinde, özellikle makro yapıya odaklanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, nitel bir içerik analizi ile söylem çözümlemesini birleştiren karşılaştırmalı bir yöntem izlemektedir. Her gazetenin haberleri, üç temel bileşen üzerinden incelenmiştir: Tematik çerçeveleme ve ideolojik yönelimin ilk göstergesi olan başlık, olayın anlatı kurgusunu veren ve aktör temsilleri gösteren haber giriş ve olayın görsel söylemi ve duygusal yönlendirmesi olan fotoğraflardan oluşan bu üç bileşen, söylemin makro yapısını oluşturan temel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Evren Örneklem

Bu çalışmanın evreni ulusal Türk medyasında yayın yapan yazılı basındır. Merkez sağda ve solda yer alan 4 gazetesinin Sabah, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin birinci sayfalarında Suriye devrimine ilişkin haberlerin içerik analizidir. Muhliflerin harekâtı gazetelerin ideolojik perspektiflerine göre şekillenmiştir Sol ideolojiye sahip gazeteler haberleri dar çerçevede görürken sağa ideolojiye sahip gazeteler daha haberleri içerik olarak daha detaylı görmüşlerdir.

Bundan dolayı çalışmada bilinçli örnekleminden tipik birimler örneklemesi seçilmiştir. Birden fazla haber kullanan gazetelerin Suriye devrimine yönelik öne çıkan ana başlıkları ve girişleri ele alınmıştır. Tipik birimler örneklemesinden elde edilen bilgilere dayanılarak sadece tipik çözümleme amacı açısından karakteristik özellikler gösteren birimler olaya olgulara dahil edilmektedir.

3.3. Sınırlılıklar

Çalışmada Türkiye’de günlük ulusal yayın yapan merkez sağdaki Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ile merkez soldaki Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin 28 Kasım -31 Aralık 2024 tarihli arasında Suriye’de muhaliflerin hareketi ve Suriye devrimi ve sonrasına ilişkin çıkan haberler konu alınarak sınırlı tutulmuştur. Belirlenen tarihler arasında her 4 gazetesinin Suriye devrimine ilişkin yayınladıkları haberlerin başlıkları girişleri ve fotoğrafları incelenmiştir.

3.4. Araştırmanın Soruları

Bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır. Türkiye’deki farklı siyasi yönelimlere sahip gazeteler, Suriye devrimini nasıl tematikleştirmiştir? Hangi aktörler hangi rollerle temsil edilmiştir? Kullanılan fotoğraflar, haberin söylemsel yönelimini nasıl desteklemiştir? Gazetelerin yaptıkları haberler ne kadar objektif görmüşlerdir? İktidar ya da muhalefete yakınlığı ile bilenen bu gazetelerin yaptıkları haberler destekledikleri tarafın görüşü, iç siyaset ve ideolojileriyle ilintisi nedir?

Yöntem olarak, dört gazetenin 28 Kasım–31 Aralık 2024 tarihleri arasında yayımlanan birinci sayfa haberleri tablo formatında incelenmiştir; haberler başlık, haber girişi ve fotoğraf kullanımı üzerinden karşılaştırmak suretiyle bir söylem analizi gerçekleştirilmiştir.

3.5. Veri Toplama Aracı

Çalışmada kullanılan veriler Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin toplam 34 günlük, 28 Kasım – 31 Aralık 2024 tarihleri arasında yayımlanan ve Suriye devrimiyle ilgili birinci sayfa haberlerinden oluşmaktadır. Her gazete için ayrı tablo formatında haber başlıkları, giriş cümleleri ve kullanılan fotoğraflar sistematik biçimde kodlanmıştır. Toplamda: Yeni Şafak: 34 haber, Sabah: 31 haber kullanmıştır, Sözcü: 34 günün yalnızca 17’sinde haber kullanmıştır. Cumhuriyet: 34 günün sadece 28’inde haber kullanmıştır.

Ayrıca Suriye devrimine ilişkin çıkan kitap ve dergi, makaleler ve tezler incelenmiştir. Elde edilen bu veriler hem niceliksel yoğunluk hem de niteliksel çeşitlilik açısından karşılaştırmalı analiz için yeterli gelmiştir.

3.6. Araştırmanın Amacı

Van Dijk’in söylem çözümlemesi yaklaşımı, metinleri üç düzeyde ele almaktadır: Bunlar tematik organizasyon olarak da bilinen makro yapı, dilsel biçim ve sözcük seçiminin yapıldığı mikro yapı ve ideolojik ve kurumsal çerçeveyi oluşturan sosyal bağlamdır. Makro yapıda

tematik çerçeveleme, anlatı kurgusu, aktör temsilleri, görsel stratejiler ele alınmaktadır (Van Dijk, 2001). Bu çalışmanın odak noktası makro yapıdır. Çünkü haberin başlığı, giriş cümlesi ve görsel kullanımı gibi unsurlar, okuyucunun olayları nasıl algılayacağına dair yönlendirici bir çerçeve sunmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Türkiye’de farklı ideolojik yönelimlere sahip dört gazetenin (Yeni Şafak, Sabah, Sözcü, Cumhuriyet) Suriye devrimiyle ilgili haberlerini söylem çözümlemesi yöntemiyle inceleyerek, medyanın olayları nasıl tematikleştirdiğini, hangi aktörleri nasıl temsil ettiğini ve hangi anlatı kurgularını benimsediğini ortaya koymaktır. Özellikle Teun A. Van Dijk’in söylem kuramı çerçevesinde makro yapıya odaklanılmıştır, haberlerin başlıkları, giriş cümleleri ve görsel kullanımları üzerinden ideolojik yönelimler çözümlenmiştir. Bu çalışmada gazetelerin makro yapı analizlerinde şu unsurlar ön plana çıkmaktadır.

Tematik çerçevelenmede örneğin “zafer”, “tehdit”, “diplomasi”, “çatışma” gibi ana temalar işlenmiştir. Özellikle sağ görüşlü gazeteler zafer temasını işlerken sol görüşlü gazeteler tehdit algısına vurgu yapmıştır.

Anlatı kurgusu olarak Suriye’de devrimi sürecinde bölgede yaşanan olayların kronolojik sıralaması yapılmıştır. Devrime kadar olan süreçte Yeni Şafak gazetesi düzenli olarak olayları takip etmiş birinci sayfada konuya geniş yer ayırmış birden fazla haberle desteklemiştir. Sabah gazetesi de benzer yönden haberlerini yapmıştır. Her iki gazete hükümet yanlısı eğilimle muhalifleri destekler nitelikte haberlerini kurgulamıştır. Sol görüşlü gazeteler ise çoğu zaman olayları görmemiştir. Çalıştıkları haberleri kendi ideolojik perspektifinde şekillendirmiştir. Gazeteler bazı haberleri dramatik biçimde yapılandırılmıştır.

Aktör temsilleri ise muhalif gruplar, rejim güçleri ve destekçileridir. Ayrıca Türkiye, ABD, İsrail, İran, Rusya gibi aktörlerin ülke olaylar üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak rolleri bulunmaktadır.

Görsel stratejileri, gazetelerin politikalarına göre kullandıkları fotoğraf seçimi, kadraj, renk ve diğer sembollerdir. Gazeteler vurgulamak istedikleri konuya uygun fotoğrafları kullanmıştır.

3.7. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma hem medya söylemi hem de siyasal iletişim açısından birden fazla düzeyde önem taşımaktadır. Türkiye’de merkez medya olarak bilinen yazılı basının farklı ideolojik pozisyonlara sahip 4 gazetenin aynı olaya nasıl baktıklarını göstermesi açısından önem arz

etmektedir. Farklı söylemler sunan gazeteler, medya çeşitliliği ve kutuplaşma üzerine somut veriler ortaya koymaktadır. Söylem analizlerinde sıklıkla göz ardı edilen tematik ve anlatı düzeyine odaklanmaktadır bu da haberin kurgusunun ideolojik yönünü açığa çıkarmaktadır. Birbirinden bağımsız yayın yapan dört gazetenin; sağ ideolojik yapıya sahip Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ile sol ideolojiye sahip Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri aynı olayı farklı başlık ve içeriklerle ama ayrı ideolojik çerçevede haberleri sunduğu görülmektedir.

Fotoğraflar, kullanımı üzerinden medya kuruluşlarının duygusal bilgilendirme gibi stratejilerini ortaya koymaktadır. Nitekim gazetelerin fotoğraf seçimi de bu çalışmada analiz ederek, görsel dilin haber söylemindeki rolünü vurgu yapılmıştır. Çalışma Türkiye kamuoyunu doğrudan etkileyen bir dış politika meselesi olan Suriye devrimi üzerinden medya söyleminin iç ve dış politikayla nasıl ilişkilendiğini göstermesi açısından da ayrıca önem arz etmektedir. Suriye’deki gelişmelerin Türkiye kamuoyuna nasıl aktarıldığı, dış politika algısı ve mülteci söylemi ve algı yönetimi açısından önemlidir. Bu çalışma, Türkiye medyasının Suriye devrimi sürecinde nasıl bir pozisyon aldığını göstermesi açısından da önemlidir.

3.8. İdeolojik Konumlanma

Van Dijk; ideolojik söylemin ifade edilişi sadece bir insanın inançlarının açık ya da gizli gösterimi olmadığını altını çizmektedir Dijk’e göre ideolojik söylem yapısı araştırmasının “Söylemin ideolojiyi ifade etmek için nasıl kullanıldığına ve algı, ikna süreçlerine dair öngörü ve anlayış kazandıracaktır” (Dijk, 2023).

Tablo 1,2,3,4 de incelediğimiz gazeteler farklı siyasi çizgilerde yer almaktadır. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri iktidar yanlısı muhafazakâr çizgide yer alırken, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri iktidar karşıtı, muhalif ve sol ideoloji çizgisinde yer almaktadır. Bundan dolayı gazeteler aynı olaylara ilişkin haberlerde kullandıkları başlıklar, anlatım dili, görsel seçimi ve bunlara yer veriş biçimi, ideolojik yayın politikalarını ortaya koymaktadır. Örneğin Yeni Şafak’ta zafer işareti yapan muhalifler, Erdoğan’ın kararlı duruşu gibi simgesel imgeler; ön plandadır. Sabah gazetesi Erdoğan’ın fotoğraflarına daha çok yer vermiştir. Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri çoğunlukla Erdoğan fotoğrafını kullanmaktan kaçınmış hatta Sözcü gazetesi hiç kullanmamıştır. Bu bağlamda görsellerin analizi, görsel retoriğin siyasi anlatıya katkısını da ortaya koymaktadır.

Aynı tarih aralığında gazetelerin yaptıkları haberlerin sayısı ve içeri de farklıdır. Örneğin Yeni Şafak gazetesi her gün muhalifleri destekleyen Suriye haberleri kullanırken, Sözcü gazetesi 34 günün sadece 17’sinde Suriye ile ilgili haberleri görmüştür. Yine Sözcü gazetesi yaptığı

haberler de ağırlık verdiği konu çoğunlukla göçmenlerin gidiş ve kalışları üzerinedir. Bu farklar haber değeri ve ideolojik çerçevede editoryal tercihlerin karşılaştırmalı analizi bakımından da önemlidir.

3.9. Makro Yapıya Göre Tematik Analiz

Van Dijk'in söylem çözümlemesi yaklaşımında tematik analiz, metnin genel anlam örgüsünü oluşturan temaların belirlenmesine odaklanmaktadır. Tematik yapı, metnin yüzeysel dil özelliklerinden ziyade, altında yatan anlamın hangi ana fikirler etrafında kurgulandığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle tematik analiz, metnin “neyi anlattığını” ve bu anlatının hangi ideolojik çerçevede inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Haber metinlerinde veya söylem örneklerinde tema genellikle başlık, spot ve giriş paragrafında belirgin hale gelir. Bu bağlamda, bir metnin kurulduğu tema ve öne çıkan konular ve geri planda bıraktıkları önem taşımaktadır. Temalar yalnızca içerik düzeyinde değil, aynı zamanda ideolojik düzeyde de bir anlam üretim aracıdır (Dijk, 2023). Örneğin, Suriye Devrimi’ni konu alan haberlerde “terörle mücadele”, “güvenlik tehdidi”, “insani kriz” veya “özgürlük mücadelesi” gibi temalar öne çıkmaktadır (tablo1-2-3-4). Her bir tema, haberi yapan basın kurumunun ideolojik yönelimini ve politik konumlanışını yansıtır. Bu nedenle tematik analiz, metnin derin anlam yapısını çözümleyerek, söylemin hangi sosyal, politik veya kültürel ideolojiyi yeniden ürettiğini anlamaya olanak sağlamaktadır.

3.9.1. Başlıklar

“Başlıklar söylemin evrensel anlamını temsil eder” (Dijk, 2023). Gazetecilerin deyimiyle “Haberi satan(okutan) başlıktır.” Bir başka ifadeyle, başlık haberin okunmasını ya da okunmadan geçilmesini sağlayan en önemli unsurdur. Özellikle dijital ortamda saniyeler içinde karar veren okuyucu iyi bir başlıkla haberi tıklarken kötü bir başlık dikkatini çekmemekte saniyeleri içinde haberi okumadan geçmektedir. Özetle başlık ne kadar dikkat çekici olursa haberi o kadar okutur. Haber başlıkları haberin ana temasını kapsamaktadır. Kısa ve slogan şeklinde atılan etkileyici ve özgün başlıklar her zaman okuyucunun dikkatini çekmiştir. Haberlerde başlık, sadece bir metin parçası değil haberle kurulan ilk ve en güçlü bağıdır. Hem görsel hem anlamsal olarak okuyucunun dikkatini çekmekle kalmaz okuyucuyu yönlendirir, kısaca başlık haberin özeti ve kaderidir. Van Dijk’e göre haberin başlıkları ve girişleri haber metninin makro önermesini oluşturmaktadır. Dijk “Başlıkta kullanılan durum tanımları daha çok ana olaya ilişkin yargılar ya da haber aktörlerinin sözel tepkilerinin alıntılanmaları şeklinde kendini gösterir” demektedir (Dijk.V. akt. Öztunç, 2021). Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve

Cumhuriyet gazetelerinin Suriye devrimiyle ilgili haber başlıkları Tablo: 1-2-3-4'te gösterilmektedir.

3.9.2. Haber Girişleri

Haber spotu da diyebileceğimiz haber girişi başlıktan sonra haberin detayını veren özet bölümdür. Haber girişleri, bir haber metninin ilk paragrafını oluşturan ve okuyucunun ilgisini çekmeyi amaçlayan bölümdür. Kısa öz yapıdaki kurgularadır. Genelde bir iki cümleden oluşmaktadır. Çarpıcı ifadelerle okuyucunun dikkatini çeker ve okuyucuyu haberde tutan bölümdür. Bu giriş hem haberin özünü sunar hem de okuyucunun haberi okumaya devam edip etmeyeceğini belirleyen kritik bir eşıktir. Haber girişleri kısaca, başlığın detayı haberin bir iki cümlelik özetidir. Van Dijk'e göre "Tematik yapılar, başlıklar, haber girişleri ve spotlardan oluşan makro yapıların, haberin özeti niteliğinde olduğu söyler. Haberin tematik analizinde girişler de habere dair çerçeveyi çizerken ve neyin önemli olduğunun tespit edilebilmesinde, haber söylemin önemli bir parçasını oluşturmaktadır" (Dijk.V. akt. Öztunç, 2021). Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin Suriye devrimiyle ilgili haber girişleri Tablo: 1-2-3-4'te gösterilmektedir.

3.9.3. Fotoğraflar

Fotoğraflar haberin görsel yüzüdür. Birlikte kullanıldığı yazının değerini artırır, aynı zamanda okuyucunun zihninde haberin uzun süre kalmasını sağlar. Fotoğraf sadece sayfayı süsleme değil haberin görünen yüzüdür. Kullanıldığı haberi tanımlayan, destekleyen, güçlendiren ve olaya tanıklık eden bir belge niteliği taşımaktadır (Bülbül, 2001). Bundan dolayı gazetecilikte kullanılan fotoğraf karesi yazıyı destelemesi gerekmektedir. Görsel içerikler, haberin etkisini artırılmakla kalmaz okuyucuyla haber arasında duygusal bağ kurar ve okuyucunun dikkatini saniyeler içinde yakalayabilmektedir. Makro tematik yapı çerçevesinde fotoğraflar yazılı anlatımı derinliklere indiren bir parçadır. Fotoğraf anlatıyı tetikleme ve metaforik anlamlar üretme gibi işlevleriyle tematik yapının taşıyıcısıdır. Fotoğraflar, bir yandan habere gerçekliğin kazandırırken, habere olana güvenirliliğin ve inandırıcılığını da artırır ayrıca okuyucuya tanıklık etme görevini yerine getirmektedir (Öztunç, 2021) Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin Suriye devrimini konu olan haberlerin fotoğraflarıyla ilgili bilgiler Tablo: 1-2-3-4'te gösterilmektedir.

3.10. Makro Yapıya Göre Şematik Analiz

Şematik analiz, Van Dijk'in söylem çözümlemesinde metnin yapısal kurgusuna, yani olayların ve bilgilerin hangi sırayla, hangi önem düzeyine göre sunulduğuna odaklanır. Haber metinleri belirli bir şemaya uygun biçimde inşa edilir; başlık, spot, giriş, olay özeti, arka plan bilgisi, tanık veya yetkili ifadeleri, sonuç ve tepkiler gibi bölümlerden oluşur. Bu yapısal düzen, okuyucunun olayı nasıl anlamlandıracağını belirleyen önemli bir unsurdur. Şematik analiz, bir metinde hangi bilginin önce, hangisinin sonra verildiğini, hangi unsurların öne çıkarıldığını ve hangilerinin göz ardı edildiğini inceleyerek söylemin ideolojik yönünü ortaya koymaktadır (Dijk, 2023). Örneğin, Suriye devrimiyle ilgili bir haberin ilk bölümünde “çatışma görüntülerine” yer verilip devamında “resmî açıklamaların” sunulması, okuyucunun olayı devlet merkezli bir bakış açısıyla değerlendirmesine yol açabilir (tablo1-2-3-4). Bu nedenle şematik analiz yalnızca biçimsel bir inceleme değildir; aynı zamanda haberin veya söylemin hangi ideolojik düzen içinde yapılandırıldığını, okuyucunun zihninde nasıl bir anlam hiyerarşisi kurulduğunu göstermesi açısından önemlidir. Dolayısıyla şematik analiz, söylemin biçimsel yapısını çözümleyerek metnin hangi stratejik yollarla ikna edici, yönlendirici veya meşrulaştırıcı bir anlatı sunduğunu anlamaya katkı sağlamaktadır.

3.10.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Haberde ana olay haberin özü, temel anlatısıdır. Bütün haber ana olay üzerine kurgulanır. Haberin başlığında ve girişinde özeti verilmektir. Haberin gövde kısmında detayları anlatılmaktadır. Olayın konusu kimleri etkilediği neden önemli olduğu gibi sorular cevap aranmaktadır. Sunuş biçimi ise ana olayın okuyucuya nasıl aktarıldığını anlatan anlatı biçimidir. “Bu tür evrensel söylem biçimleri veya şemalar giriş, sonuç, açılış ve kapanış problem ve çözüm, öncüler ve sonuç gibi birden fazla yerleşik kategori tarafından düzenlenir” (Dijk, 2023). Her gazete kendi yayın politikasına göre sunuş biçimi belirlemektedir. Giriş bölümlerinde olay genellikle özetlenir ve okuyucuya genel bir çerçeve sunulur. Haberin sunuş biçimi bilgi aktarmaya yönelik mi duygusal, dramatik mi gibi unsurlarla değerlendirilir.

3.10.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi

Gazetelerin verdiği haberlerin arka planında yer alan olayın tarihsel, toplumsal veya siyasal koşulları anlaşılması ve ortaya konulması bakımından artalan ve bağlam bilgisi çok önemlidir. Artalan bilgisi olayın neden ve nasıl geliştiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Genellikle haberin gövdesinde yer almaktadır. Bağlam bilgisi haberin üretildiği ve sunulduğu ortamı

vermektedir. Bir başka ifadeyle haberin dilsel, kültürel ve iletişimsel çevresini kapsamaktadır. Bağlamın ne olduğuna dair kesin bir kuram olmadığını söyleyen Van Dijk'e göre bağlam "Terimin kendisi her şeyin "metinle" yani söylemin "çevresel" nitelikleriyle belirlendiğini ifade eder" (Dijk, 2023).

3.10.3. Haber Kaynakları

Haber kaynakları çoğunlukla haberi yazan muhabir ya da ajanslar olmaktadır. Bunun yanı sıra gazetelerin editör masası uluslararası basında çıkan haberleri, uluslararası ajansların bilgi notlarını ya da diplomatik söylemleri haberleştirir. Siyasi partiler ya da liderlerin veya sivil toplum kuruluşlarının açıklamaları, resmî belgeler, raporlar, tanıklar vb.de basın kurumlarının haber kaynaklarıdır.

3.11. Bulgular

Makro yapıya yönelik tematik analizde bulgular, bireysel ifadelerin ötesinde toplumsal ve ideolojiktir. Bu çalışmada Sözcü, Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Sabah gazetelerinde yayınlanan haberlerin başlık, giriş ve fotoğraflarıyla ilgili bulgular analiz edilmiştir. Kullanılan haberler gazetelerinin 1.sayfa haberleridir. Haber içeriklerinde toplumsal politik ve ideolojik çerçeveler incelenmiştir.

3.12. İlgili Araştırmalar

Basın siyasetle ve ülkelerin gündemiyle doğrudan ilişkilidir. Basın kurumları gündemine aldığı olayları kendi ideolojik çerçevesinde kamuoyuna yansıtır. Çeşitli dönemlerde Türkiye gündemiyle doğrudan ilişkili bilimsel nitelik taşıyan konulara içerik analizi yapılmıştır. Mustafa Öztunç'un (2021) "COVID 19 Pandemi Sürecinde Türkiye'nin Aldığı Ekonomik Tedbirlere Yönelik Haberin Söylem Analizi" "Müzeyyen Pandır ve arkadaşlarının (2014) "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi", Hürriyet, Habertürk, Zaman ve Yeni Şafak Örneğiyle" Levent Yaylagül ve Cengiz Çiçek'in (2011) "12 Eylül 2010 Referandum Sürecinin Türkiye'deki Yazılı Basında Sunumu" konulu çalışması, Göksel Göker ve Adem Doğan'ın (2011) "2010 Referandumunda Türk Basınının Siyasal Gündemi" Hakan Uzun'un (2008) "24 Nisan 2004'te Yapıl Annan Planı Oylama Sonuçlarının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Rum Basınına Yansımaları" çalışmaları örnek olabilecek çalışmalardır.

Bu çalışmanı diğer çalışmalardan farkı 13 yıldır devam eden Suriye'deki bu iç savaş Türkiye'yi direk etkilemiştir. Toplum, Suriyeli sığınmacıları isteyen ve istemeyen gruplar şeklinde ikiye

bölünmüştür. Gruplar sık sık sosyal medyada bazen de sokakta karşı karşıya gelmiştir. Yine siyasilerin bu yönde politikalar geliştirmesiyle sığınmacılar ülke siyasetinin de bir parçası olmuştur. Toplum ve siyasetten bağımsız değerlendirilemeyen medya da doğal olarak ikiye bölünmüştür. Basın kurumları Suriye ve Suriyeli içerikli haberleri de kendi ideolojik konumlanmaları doğrultusunda görmüştür. Bu çalışma Türkiye’de siyasi olarak zıt iki grubun sözcüsü niteliindeki 4 gazetenin Suriye’deki bu önemli gelişmeyi ideolojik, kültürel ve toplumsal anlamda nasıl gördüklerini analiz etmesi bakımından önemlidir.

3.13. Yeni Şafak Gazetesi Makro Yapı Analizi

Tablo 1: Yeni Şafak Gazetesi’nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili 1.sayfada çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar

NO	BAŞLIK	HABER GİRİŞİ	FOTOĞRAF
1	(28 Kasım 2024) Muhalifler Halep’e Dayandı	Suriye’de Heyeti Tahrir Şam (HTŞ) ve bazı muhalifler Esed rejimine karşı operasyon başlattı.	ZPT adı verilen bir tank ve arkasında motosiklet ve yaya ilerleyen iki muhalif askerin fotoğrafı kullanılmıştır.
2	(29 Kasım 2024) Esed’e Halep Şoku	Suriye’de Esed rejimi ve İran’a bağlı milis grupların artan saldırıları üzerin muhalif gruplara karşı harekete geçti.	Bir kamyonetten askeri malzeme indiren muhaliflerin fotoğrafı kullanılmıştır.
3	(30 Kasım 2024) 8 Yıl Sonra Halep’e Döndüler	Suriyeli muhalif gruplar 2016 yılında Rusya İran ve Esed rejiminin saldırıları sonucu terk ettikleri Halep’e geri döndü.	Ön planda sırtında piyade tüfeği ile dikilen ve telsizle konuşan donanımlı bir muhalif asker, arka planda yıkıntıların arasında bir kamyonet ve üzerinde ağır makineli tüfekle ateş eden bir başka muhalif asker fotoğraf olarak kullanılmıştır.
4	(01 Aralık 2024) Harita 3 Günde Değişti.	Muhalifler Halep ve İdlib’in tamamını aldı. Hama sınırına dayandı.	Giden iki kamyonetin üzerinde zafer işareti yapan silahlı muhaliflerin fotoğrafına yer verilmiştir.

5	(02 Aralık 2024) Tel Fırat'a Özgürlük Şafağı	Türkiye'nin destek verdiği Suriye milli ordusu (SMO) dün PKK'nın Halep'teki gelişmelerden faydalanarak Tel Fırat ile Suriye'nin kuzeydoğusu arasında terör koridoru oluşturma girişimine karşı "Özgürlük Şafağı" adıyla harekât başlatıldı	İki fotoğraf kullanılmıştır Askeri araçlar üzerinde zafer işareti yapan silahlı muhalifler ve rejime bağlı uçakları ele geçiren muhaliflerin fotoğrafı kullanılmıştır.
6	(03 Aralık 2024) Tel Fırat PKK'dan Temizlendi Aynı Gün Evlerine Döndüler	Türkiye'nin desteklediği Suriye milli ordusu "Özgürlük Şafağı" operasyonu ile Tel Fırat'ı terör örgütü PKK/YPG işgalinden kurtarılması ilçede büyük sevinçle karşılandı. Evlerini terk etmek zorunda kalanlar hemen döndü.	4 fotoğraf kullanılmıştır. Kavuşan, sevinen ve şükreden aileler ve muhalif askerler ve tankla ilerleyen muhalif askerler, tankın üzerinde ilerde Suriye'nin bayrağı olacak 3 yıldızlı bayrak bulunmaktadır.
7	(04 Aralık 2024) Esed'e Son Uyarı	Cumhurbaşkanı Erdoğan, muhaliflerin kısa sürede Halep'i almasıyla büyük mevzi ve güç kaybeden Esed'i uyardı.	Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kürsüde konuşurken kararlı duruşunu gösteren renkli büyük bir dekupe fotoğrafı ve karşısında daha küçük ve siyah beyaz Esed'in dekupe fotoğrafı.
8	(05 Aralık 2024) Tel Fırat'a Dönüş Kuyruğu	Suriye Milli Ordusu'nun terör örgütü PKK/PYD'nin elinden kurtardığı Tel Fırat'a Suriye'nin çeşitli şehirlerinden akın var.	Ön planında haberi yapan muhabir, arka planında ise evlerine dönen Suriyelileri taşıyan eşya yüklü araçların kuyruk oluşturduğu fotoğraf kullanılmıştır
9	(06 Aralık 2024) Hama'da Kurtarıldı.	Muhalifler Hama'da kısa sürede kontrolü ele aldı. Rejim askerleri dün kenti terk ederken muhaliflere humus ve Şam'ın yolu açıldı.	İki fotoğraf kullanılmış. Şükür secdesi yapan ve eliyle ilerde bir noktayı işaret eden muhalifler ve diğer fotoğrafta araç üzerinde el sallayan zafer işareti yapan

			muhaliflerin fotoğrafları kullanılmıştır.
10	(07 Aralık 2024) Hedef Şam	Yürüyüş kazasız belasız devam etsin.	Motosikletle ilerleyen muhalif askerlerin fotoğrafları kullanılmıştır.
11	(08 Aralık 2024) 11 Günde Şam'a Ulaştılar	2011 yılında başlayan iç savaşta yüz binlerce masumu katleden Esed rejimi sona yaklaştı.	Yaya, araç ve motosiklet üzerinde ilerleyen muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
12	(09 Aralık 2024) Sabır ve Zafer	Suriye'nin acıları ve gözyaşı nihayet dindi. Muhalif gruplar Şam'ı ele geçirerek zafere ulaştı. 61 yıllık Baas, 54 yıllık Esed diktatörlüğü son buldu. Esed ülkeden kaçarken, ülkenin her şehrinde bayram vardı.	Baba Hafız Esed'in heykelinin devrildiği ve halkın ve muhalif askerlerin sevinç gösterileri yaptığı birden fazla fotoğraf kullanılmıştır.
13	(10 Aralık 2024) Kanınızla Tarih Yazdınız	Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriye halkını tebrik etti: "İmkansızlıklara rağmen kanınızla, canınızla, dişinizle tırnağınızla destan yazdınız, sizleri ülkem ve milletim adına selamlıyorum" dedi.	Erdoğan'ın fotoğrafı kullanılmıştır.
14	(11 Aralık 2024) Suriye'ye Saldıran Karşısında Bizi Bulur	Erdoğan Suriye halkının 8 Aralık devriminin kutladı. Güneyde işgal girişiminde bulunan İsrail'i uyardı. "Suriye toprak bütünlüğüne yönelik her saldırı, karşısında Suriye halkıyla birlikte bizi bulacaktır."	Haberde Erdoğan'ın eliyle aşağı yönde baskılama işareti yapan fotoğrafı kullanılmıştır.
15	(12 Aralık 2024) Esed Gitti Sıra YPG'de	Esed rejimi yıkıldı. Sıra Suriye'de ABD desteğiyle terör devleti kurmaya çalışan PKK/YPG'yi kovmaya geldi.	Haberde elinde tüfikle yürüyen kar maskeli bir muhalif askerin kullanılmıştır.
16	(13 Aralık 2024) ABD'nin Burada Söz Hakkı Yok	Esed rejiminin yıkılmasının ardından durumdan vazife çıkaran ABD, Fırat'ın batısından süpürülen PKK'YPG'yi Ayn El- Arab'da tutabilmek için çırpınıyor.	ABD bayraklı zırhlı araçlarından oluşan bir konvoyun fotoğrafı kullanılmıştır.

17	(14 Aralık 2024) Emevi Camii'nde Özgür Cuma	Esed 'den ve rejimden kurtulan Suriye halkı, 'İlk özgür Cuma" için tekbirler ve devrim sloganları eşliğinde Emevî Cami'ne akın etti.	Emevî camiinde Cuma namazı kılındığını gösteren cami içinden fotoğraf kullanılmıştır.
18	(15 Aralık 2024) Tam Anlamıyla Bir Halk Devrimi	Cumhurbaşkanı Erdoğan 61 yıllık zulmün, baskının, katliamın ve karanlığın ardından Baas rejiminin tarihe karıştığını söyledi.	Haberde Erdoğan'ın dekupe fotoğrafı kullanılmıştır.
19	(16 Aralık 2024) Suriye'de Tek Bayrak Olacak	Şara liderliğindeki geçici hükümet yol haritasını belirliyor. Hükümet 'Tek Suriye" ve "Tek bayrak" konusunda mutabık kaldı.	Haberde Ahmet Eş-Şara'nın fotoğrafı kullanılmıştır.
20	(17 Aralık 2024) Halep'e Tren Hattı	Suriye ile ulaşım ve ticaret kolaylaşıyor. Mersin-Halep Demiryolu Hattı'nın yeniden aktif hale gelmesi gündemde.	Haberde demiryolu hattı fotoğrafı kullanılmıştır.
21	(18 Aralık 2024) Bizimki İmkânsız Bir Zafer	8 Aralık Devrimi'nin lideri Yeni Şafak'a konuştu.	Ahmet Şara'nın, Yeni Şafak genel yayın yönetimini kabul ettiği fotoğraf kullanılmıştır.
22	(19 Aralık 2024) Şama Diplomatik Akın	Batılı ülkeler El-Şara ile görüşmek için sıraya girdi.	Haberde Şara'nın Alman heyetini kabul ettiği fotoğraf kullanılmıştır.
23	(20 Aralık 2024) Suriye'nin Birliğe İhtiyacı Var	D-8'in 11. Zirvesi mısırın başkenti Kahire'de yapıldı. Burada Suriye ile ilgili mesaj veren Cumhurbaşkanı Erdoğan "Suriye halkının birliğe, dayanışmaya, uzlaşya ve savaş yorgunu ülkelerini süratle ayağa kaldırmaya ihtiyaçları var" dedi	Haberde D8 zirvesine katılan liderlerin aile (birlikte) fotoğrafı verilmiştir.
24	(21 Aralık 2024) PKK'yla İrtibatı Kes Silahları Teslim Et.	Geçiş hükümetinden SDG'ye ultimatom. Suriye geçiş hükümeti "Tek bayrak" ve "Tek merkezden yönetim" konusunda kararlı	Fotoğraf kullanılmamıştır.
25	(22 Aralık 2024) Suriye 'Uçuşa' Hazır Hale Gelecek	Türkiye, Şam ve Halep Havalimanlarının uluslararası uçuşlara açılabilmesi için Suriye yönetimine teknik destek veriyor	Pistte Suriye havayollarına ait bir uçak ve teknik personelin bulunduğu fotoğraf kullanılmıştır

26	(23 Aralık 2024) Türkiye Daima Yanınızda	Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Hatay'dan karayoluyla Şam'a giderek Ahmet Şara ile bir araya geldi	Şara ve Fidan'ın el sıkıştığı ve Kasiyun dağında çay içerek Şam'ı izledikleri fotoğraf kullanılmıştır.
27	(24 Aralık 2024) Devrimin 11 Sırrı	Şam'da Ahmet Şara ile görüşen Yasin Aktay, devrim sürecinde önemli roller oynamış komutanlara zaferin sırrını sordu.	Suriye bayrakları tutan kadınlardan oluşan bir grup ve Yasin Aktay'ın Sultan vahdetinin mezarını ziyaret ettiğini gösteren fotoğraflar kullanılmıştır.
28	(25 Aralık 2024) Suriyeli Kadınlar Ayağa Kalkmalı	Yıllarca Türkiye'de yaşayan, İdlib'deki mülteci kamplarında kalan ve gençlere yönelik çalışmalar yapan Kadın İşleri Ofisi Başkanı Ayşe el-Dibs Suriye'de en üst makama atanan kadın oldu	Ayşe el Dibs'in makam fotoğrafı kullanılmıştır.
29	(26 Aralık 2024) Terör Örgütünü Ortadan Kaldıracağız.	Cumhurbaşkanı Erdoğan PKK/PYD'yi himaye eden ABD'ye net mesaj verdi.	Haberde Erdoğan'ın fotoğrafı kullanılmıştır.
30	(27 Aralık 2024) İran Suriye'de Ateşle Oynuyor.	Baas rejiminin en büyük destekçisi İran, Suriye'de yeniden sahnede, bir taraftan PKK'YPG'yi destekleyen İran diğer taraftan Esed rejiminin artıklarını kullanarak Lazkiye, Tartus ve Humus'ta provokatif saldırılara başladı.	Haberde karanlıkta Suriye caddelerini dolduran kalabalıkların fotoğraflarına yer verilmiştir.
31	(28 Aralık 2024) Şebbihalar Bir Bir Yakalanıyor	Esed döneminde işkence ve infazlarıyla nam salan Şebbihalar ve rejim subayları halkın desteği ile yakalanıyor yada etkisiz hale getiriliyor.	Haberde yakalanan bir Şebbiha ya da Esed askerinin kafasına silah dayandığını gösteren fotoğraf kullanılmıştır.
32	(29 Aralık 2024) Ayrışma Yok Kardeşlik Var.	Yeni Şafak Suriye'de mezhep çatışmalarının yaşandığı iddia edilen hassas bölgede gözlemler yaptı. Tüm kesimler barış içinde ve kardeşçe yaşıyor.	İçinde Hz Ali'nin kızının mezarının olduğu belirtilen ve Şiiler için önemli olan Şam'daki Zeynebiye caminde, (kabir önünde) poz vermiş gazetenin iki

			muhabirinin olduğu fotoğraf kullanılmış.
33	(30 Aralık 2024) HTŞ Kendini Feshedecek	Ahmet Şara “Ulusal Diyalog Kongresi’nde her kesim yer alacak ve HTŞ’yi feshettiğimizi ilan edeceğiz” dedi.	Ahmet Şara’nın Suriye bayrağı ile fotoğrafı kullanılmıştır.
34	(31 Aralık 2024) Bir Ülkede 2 Ordu Olmaz	Şam’da önceki gün Ahmet Şara ile bir araya gelen SMO komutanı Fehim İsa görüşmenin detaylarını Yeni Şafak’a anlattı	Haberde Ahmet Şara ile Fehim İsa’nın birlikte poz verdikleri fotoğraf kullanılmıştır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur. Yeni Şafak gazetesi arşivi. 28 Kasım-31 Aralık 2024

3.13.1. Tematik Analiz

Yeni Şafak gazetesinin Suriye devrimine yönelik haber söylemleri, makro yapıda genellikle “mazlum halkın direnişi” ve “zulme karşı adalet mücadelesi” temaları etrafında şekillenmiştir. Tematik düzeyde haberler, Esed rejiminin baskıcı uygulamalarına ve sivillerin maruz kaldığı insani dramlara vurgu yaparak, Türkiye’nin bölgedeki politik duruşunu meşrulaştıran bir çerçeve kurmaktadır.

3.13.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular

Yeni Şafak gazetesinin Suriye’deki halk hareketi ile ilgili haberleri hükümet politikalarını destekleyen sunumlarla verilmiştir. Haberlerde okuyucuya daha fazla ve net bilgi verilmesine gayret edilmiştir. Haber başlıklarında, Esed rejimine karşı yıllardır direnen muhaliflerin kahramanlaştırdığı, zafer odaklı bir dil taşıdığı görülmektedir.

Muhaliflerin 27 Kasım 2024 tarihinde güçlü ve kararlı bir şekilde hareket geçmesi gazetenin 28 Kasım 2024 tarihli (1’nolu) bülteninde Gazze haberine bitişik verilmiştir. Bu anlık ve geç gelişme son dakika gazetenin birinci sayfasında yer bulabilmiştir. Gazze katliamını anlatan habere bitişik verilmesi de Esed zulmüne çağırışım yapması açısından önemlidir. 29 Kasım’da (2’nolu) bültende haber birinci sayfada daha geniş yer bulmuştur. Haberde Esed rejiminin İran ve Rusya destekleri ile karşı harekate geçtiği bilgisi paylaşılmıştır. Ancak gazete başlıkta “Esed’e Halep Şoku” kullanmak suretiyle muhaliflerin yanında yer almıştır. Muhaliflerin hızlı hareket ettiğini kısa sürede başarılı olduğu izleniminin veren gazete muhaliflerin zafere ulaşabileceği mesajının üstü kapalı olarak verirken İran ve Rusya destekli Esed rejiminin başarısız olacağı vurgulanmak istenmiştir.

Takip eden günlerde gazete, muhaliflerin mücadelesine birinci sayfada daha geniş yer ayırmış, attığı sıcak manşetlerle konuyu canlı tutmaya çalışmıştır. Yapılan haberlerde Esed rejiminin karşında ve muhaliflerin yanında olduğunu göstermiştir. “Muhalipler Halep’e Dayandı” (1’nolu) “Harita 3 Günde Değişti” (4’nolu),” Tel Fırat’a Özgürlük Şafağı” (5’nolu) “Hama Kurtarıldı”, “Hedef Şam”, “11 Günde Şam’a Ulaştılar” (9,10,11’nolu) başlıklarla muhaliflerin rejimi devireceği algısı oluşturulmuştur. 8 Aralık’ta Şam düşmüş devrim gerçekleşmiştir. Gazete; “Sabır ve Zafer” (12’nolu) manşetiyle Şam’ın düştüğü Esed rejiminin son bulduğu gibi ifadelerle dramatik ve epik bir anlatım kurmuştur.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın devrimden iki gün sonra (10 Aralık 2024) muhaliflere destek veren “Kanınızla Tarih Yazdınız” açıklaması (13’nolu), başlık olarak kullanılmıştır. Bu haber Türkiye’nin duruşunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. Gazete bu haberi manşette görmüş ve sayfada ayrıntılı vermiştir. “Türkiye Daima Yanınızda” (26’nolu) haberde Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın Suriye Devlet Başkanı Ahmet Şara’ya yaptığı ziyareti haberleştirilmiştir. Türkiye’nin Suriye’nin yanında olduğu bir kez de Dışişleri Bakanı üzerinden verilmiştir. Gazete, 11 Aralık 2024 tarihli (14’nolu) haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Suriye’ye Saldıran Bizi Karşısında Bulur” sözünü başlığa taşımak suretiyle Suriye’nin siyasi geleceğinde ve güvenliğinde Türkiye’nin rolünü, önemini ve tavrını ortaya koymuştur. Gazete genel itibariyle haberlerin içeriğinde; Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türkiye’yi, kurtarıcı ve stratejik aktör olarak öne çıkarmıştır.

Türkiye’nin net bir şekilde ifade ettiği PKK/YPG uzantılarının Türkiye’nin kuzeyinde yer alamayacağı konusunda politik söylemlere paralel olarak gazetenin sık sık gündeme taşıdığı haberler olmuştur. “Esed Gitti Sıra YPG’de”, “ABD Burada Söz Hakkı Yok”, “Suriye Tek Bayrak Olacak”, “PKK ile İrtibatı Kes Silahları Teslim Et” (15,16,19, 24’nolu) haberlerin başlıklarında bu konuya dikkat çekilmiştir. (29’nolu) haberde “Terör Örgütünü Ortadan Kaldıracağız” diyen Erdoğan’ın sözü tekrar başlığa taşınmıştır. Bu bağlamda Türkiye’nin bu konudaki kararlılığına tekrar vurgu yapılmıştır.

Diğer taraftan Esed rejimi ve destekçileri sürekli olarak “yenilgi, çöküş, şok” gibi kavramlarla temsil edilmiştir. Gazete, Türkiye’nin Suriye politikalarına sonuna kadar destek vermiştir. Yapılan haberler bu doğrultuda kurgulanmıştır.

Gazete devrim sonrasında da Suriye konulu haberlerine ara vermemiştir. Haberlerde Suriye’nin siyasi ve ekonomik geleceğine daha fazla dikkat çekilmiştir. Pek çok etnik ve mezhebi yapıdan oluşan Suriye’de kaos çıkaranlara aman verilmeyeceği ülkenin birliğe ihtiyacı olduğu söylemi “Suriye’nin Birliğe İhtiyacı Var”, “Sabihalar Bir Bir Yakalanıyor”, “Ayrışma Yok Kardeşlik

Var” “HTŞ Kendini Feshedecek”, “Bir Ülkede İki Ordu Olmaz” (23,31,32,33,34’nolu) gibi başlıklarla vurgulanmıştır.

“Suriye Uçuşa Hazır “, “Suriyeli Kadınlar Ayağa Kalkmalı” (25,28’nolu) haberlerle Suriye’nin ekonomik kalkınmasının önemine dikkat çekilmiştir. Netice itibariyle Yeni Şafak gazetesinin genel tematik vurgusu; Muhaliflerin zaferi, Esed’in yenilgisi, Türkiye’nin rolü ve devrimin meşruiyeti şeklinde olmuştur.

3.13.1.2. Haber Girişi ile İlgili Bulgular

Yeni Şafak gazetesinin haber girişleri hızlı ve sonuç odaklıdır. Aynı zamanda kararlılık vurgusu yapılmaktadır. Başlıkları açıklar niteliktedir. Haber içeriklerinde muhaliflerin başarılı olacağı izlenimi okuyucuya verilmektedir.

1’nolu haberde Suriyeli muhaliflerin ana gövdesini oluşturan “Suriye’de Heyeti Tahrir Şam (HTŞ) ve bazı muhalifler Esed rejimine karşı operasyon başlattı” girişiyle Suriye’de tüm muhalif gurupların HTŞ’in çatısı altında ortak harekât başlattığı vurgusu yapılmıştır. Haberde içerik olarak muhalifler başarılı olacaklar izlenimi verilmiştir. Devam eden günlerde gazete muhaliflerin harekâtını birinci sayfada daha geniş görmüştür. 2’nolu haberde Esed rejimine karşı yapılan harekât ayrıntılı detaylandırılmıştır. “Suriyeli muhalif gruplar 2016 yılında Rusya, İran ve Esed rejiminin saldırıları sonucu terk ettikleri Halep’e geri döndü”,” Muhalifler Halep ve İdlip’in tamamını aldı, Hama sınırına dayandı”, (3,4’nolu) gibi haber girişleriyle muhaliflerin hızı, kararlılığı ve başarısı anlatılmıştır. Haber girişlerinde çoğunlukla çatışma ve sonuç bildiren cümleler kullanılmıştır.

Türkiye iç savaş süresince muhaliflerin yanında olmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Esed’i bir kez daha uyarmıştır. Gazete, Erdoğan’ın uyarısına 7’nolu haberde ayrıntılı değinmiştir. Devrim sonrası 13’nolu haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan: “İmkansızlıklara rağmen kanınızla, canınızla, dişinizle, tırnağınızla destan yazdınız, sizleri ülkem ve milletim adına selamlıyorum” demek suretiyle bundan sonra da Türkiye’nin, Suriye halkının yanında olacağı mesajını haberleştirmiştir.

“Esed ‘den ve rejimden kurtulan Suriye halkı ilk özgür Cuma için tekbir ve devrim sloganları eşliğinde Emevî Cami’ne akın etti” (17’nolu) girişiyle mezhepçilik üzerine kurulu rejim ve baskısının son bulduğunu artık halkın özgürce ibadet edebildiğine vurgu yapılmıştır.

Gazete, 7 Aralık 2024 tarihli 10 numaralı haberde “Hedef Şam” başlığı altına “Yürüyüş kazasız belasız devam etsin” temennisiyle muhaliflerden yana bir yayın politikası güttüğünü açıkça

ifade etmiştir. Gazete, Esed rejiminin sonunun yaklaştığını 10 numaralı haber girişinde yayınlamıştır. Devrimin gerçekleştiği bilgisini 11'nolu haberde "Suriye'nin acı ve gözyaşları nihayet dindi muhalif gruplar Şam'ı ele geçirerek zafere ulaştı 61 yıllık Baas, 54 yıllık Esed diktatörlüğü son buldu." Şeklinde vermiştir. Haberde, Beşer Esed 'in kaçtığı ve ülkenin her yerinde bayram sevinci yaşandığına dikkat çekilmiştir.

Suriye'nin kuzeyinde faaliyet gösteren terör unsurlarına haberlerini içeriğinde sık sık yer verilmiştir. "Esed rejimi yıkıldı. Sıra Suriye'de ABD desteğiyle terör devleti kurmaya çalışan PKK/YPG'yi kovmaya geldi" ve "Cumhurbaşkanı Erdoğan PKK/YPG'yi himaye eden ABD'ye net mesaj verdi" (15,29'nolu) gibi haber girişleriyle terör örgütüne ABD'nin destek verdiği açıkça ifade edilmiştir. Gazete Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde bir terör koridoruna izin vermeyeceğine de vurgu yapmıştır.

Gazete Suriye'nin ekonomik kalkınması ve ulusal birliğine yönelik haberlerde yayımlamıştır. "Ahmet Şara 'Ulusal Diyalog Kongresinde her kesimin yer alacak ve HTŞ'yi feshettiğimizi ilan edeceğiz' dedi." Ve "Türkiye, Şam ve Halep Havalimanlarının uluslararası uçuşlara açılabilmesi için Suriye yönetime teknik destek veriyor" (33,25'nolu) girişler bu yönde yayımlanan haberlerden bazılarıdır.

Yeni Şafak gazetesinin haberleri Suriye muhalefetine yanında Türkiye politikalarıyla örtüşen niteliktedir. Girişler genellikle ideolojik ve duygusal içeriklidir; tarafsızlıktan uzak bir dil hâkimdir. Haber girişleri doğrudan, hızlı ve sonuç odaklıdır. Çoğu girişler çatışma ve sonuç bildiren cümlelerle başlamaktadır. Haber girişlerinde muhalifler "kazanan" rejim ve destekçileri "kaybeden taraf" olarak gösterilmiştir. Neticede de kaybeden taraf gazetenin de işaret ettiği gibi rejim olmuştur.

3.13.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular

Gazete harekâtı anlatan kareler kullanmayı tercih etmiştir. Haberlere canlılık katma esasıyla muhalif askerler silah, araç ve diğer askeri donanımlarla ilgili fotoğraf karelerini paylaşmıştır (1,2,3,4,10,11'nolu). Fotoğraf karelerinde muhalif askerlerin ilerleyişi ve kararlılık görüntüsü verilmek istenmiştir. Haberler çoğu zaman birden fazla kare ile zenginleştirilmiştir.

"Tel Fırat PKK'dan temizlendi aynı gün evlerine döndüler" başlığı ile verilen (6'nolu) haberde 4 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar farklı yerlerden çekilmiştir. Muhalif askerlerinin yansırı Suriye halkının sevinç gösterileri görülmektedir. Tank üzerindeki bayrak ise muhaliflerin kullandığı 3 yıldızlı Suriye bayrağıdır. Bu bayrak devrim sonrasında Suriye devletinin yeni bayrağı olmuştur. Sevinç gösterileri diğer haberlerde de sıklıkla verilmiştir. Halkın bayram

havasında yaptıkları kutlamalar, şükür secdeleri gibi karelere kullanılmıştır. Fotoğraflarda muhaliflerin zafer işareti, şükür secdesi, silahlı ve kararlı pozlar, zafer, sevinç ve güç anlarını ön plana çıkarmaktadır.

“Esed’e Son Uyarı” başlığı ile verilen haberde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın kararlı duruşunu gösteren büyük bir dekupe fotoğraf kullanılmıştır. Karşında ise Esed’in daha küçük ve siyah beyaz fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta üstünlük ve kudret Erdoğan’a verilirken Esed kaybedenler algısıyla sıradanlaşmıştır. 9’nolu haberde Şam’ın düşmesinin ardından Hafız Esed’in heykelinin yıkılması da yine benzer algıdadır. Esed olumsuz imgelerle, küçük karelerle veya heykelinin devrilmesi gibi sembolik görsellerle sunulmaktadır. Cumhurbaşkanı’nın, Suriye halkına ve İsrail’e seslendiği (13,14’nolu) haberde Erdoğan’ın güçlü liderlik ve hamilik algısı veren kareleri kullanılmıştır.

Dışişleri Bakanı Hakana Fidan’ın Şam ziyaretinde devlet başkanı Ahmet Şara’yla bir araya gelmesi ve birlikte Kasiyun dağında Şam manzaralı çay içmeleri dünya verilen “Biriz beraberiz” mesajı niteliğindedir (26’nolu). Gazete haberi çalışan muhabirlerinde bölgeden fotoğraflarını kullanarak kaynak olduklarını vurgulamak istemiştir. Okuyucuya masa başından değil sahadan haber yaptığı mesajını iletirken muhabirlerini de onura etmiştir. Halk kutlamaları, göçmen dönüşleri ve cami sahneleri devrimin “halk temelli ve meşru” olduğu mesajını desteklemektedir (17’nolu). Genel anlamda gazetenin kullandığı fotoğraflar, haber metinleriyle uyumlu ve kurulan tematik çerçevenin görsel pekiştiricisi durumundadır.

3.13.2. Şematik Analiz

Yeni Şafak gazetesinin haberleri şematik açıdan incelendiğinde haberlerin yapısal düzeninde öncelikle mağduriyet sahneleri, ardından uluslararası tepkiler ve Türkiye’nin diplomatik girişimlerinin sunulduğu görülmektedir. Bu sıralama, okuyucuda hem duygusal bir etki yaratmakta hem de Türkiye’nin politik konumunu haklılaştıran bir düşünce inşa etmektedir. Böylece Yeni Şafak, Suriye Devrimi’ni İslami ve insani değerlere dayalı bir bakış açısıyla ele alarak, söylemini hükümet politikalarıyla paralel biçimde yapılandırmıştır.

3.13.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Suriye devrimiyle ilgili Yeni Şafak gazetesinin tablo 1 de verilen haberlerinde ana olay: Suriye Devrimi’nin başarıya ulaşması, Esed rejiminin devrilmesi ve muhaliflerin zaferi üzerinedir. Haberlerin sunuş biçimleri çoğunlukla dramatik, epik ve destansı bir söylem üzerine

kurulmuştur. Netice itibariyle başlık ve girişlerde “zafer, kurtuluş, özgürlük” kavramları sürekli işlenmiştir.

3.13.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi

Yeni Şafak gazetesinin Suriye devrimiyle ilgili haberlerinde artalan ve bağlam bilgisine yer verilmiştir. Olayların neden yaşandığına ilişkin süreç okuyucuya kısa özetler halinde sık sık anlatılmıştır. Esed rejiminin yaptığı zulüm ve halkın özgürlük arayışına vurgu yapılmıştır. Muhaliflerin harekata geçtiği 27 Kasım’dan itibaren muhaliflerin her hareketi adeta mercek altına alınmıştır. Muhaliflerin başarısı dile getirilirken Esed rejiminin sonu geldiği izlenimi okuyucuya verilmiştir.

Gazete, devrimi Suriyeli muhaliflerin bir zaferi olarak görürken üstü kapalı olarak Türkiye’nin de bölgesel bir başarısı olduğu izlenimini okuyucuya vermiştir. Haberlerde “8 yıl sonra döndüler”, “61 yıllık Baas rejimi sona erdi” (6,12’nolu) gibi 2011’den beri süren iç savaşın uzun vadeli trajedisine göndermeler yapmaktadır. Haberlerde Türkiye’nin rolü etkinliği sürekli vurgulanmıştır.

Yeni Şafak gazetesi Türkiye’yi koruyucu, destekleyici ve stratejik aktör olarak konumlandırılmıştır (13,14,26’nolu). Uluslararası aktörler (ABD, İran, İsrail) ise olumsuz bağlamda, tehdit veya engel olarak sunulmaktadır (2,3,16’nolu). Tablo1’e bütün olarak bakıldığında haberler okurun olayları Türkiye eksenli görmesini sağlayacak şekilde kurgulandığı görülmektedir.

3.13.2.3. Haber Kaynakları

Haber kaynakları çoğunlukla gazetenin bölgede bulunan muhabirleri ya da diğer yetkilileri; Suriye Milli Ordusu (SMO) liderleri, Heyeti Tahrir Şam (HTŞ) lideri ve Suriye devlet başkanı Ahmet Şara gibi muhaliflerdir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın açıklamaları da en çok kullanılan haber kaynaklarıdır. Esed rejimi ve destekçileri doğrudan haber kaynağı değildir; yalnızca haberlerde konu edilen, karşı taraf olarak işlenmiştir. Haber kaynakların seçimi gazetenin kendi ideolojik çerçevesini güçlendirmektedir. Tek taraflı bir haber üretim modelini ortaya koymaktadır.

3.13.3. Sonuç

Yeni Şafak Gazetesi’nin Suriye Devrimi haberlerinde makro yapı, muhalif zaferi – Esed rejiminin çöküşü – Türkiye’nin liderliği üçlüsü üzerine kurulmuştur. Başlık, haber girişi ve

fotoğraflar bu çerçeveyi güçlendirmektedir. Gazetenin haberleri çoğunlukla muhalifler kahramanlaştırılmıştır. “direniş” ile “zafer” temalarının merkezde tutulmuştur. Buna karşılık Esed rejimi ve destekçileri “şiddet, zulüm, çöküş” gibi olumsuz kavramlarla temsil edilmiştir.

Bu karşıtlık, Van Dijk’in söylem çözümlemesinde ideolojik kutuplaşmanın en belirgin göstergelerinden biri olan “biz ve onlar” ayrımını yansıtmaktadır. Bu ayrım okuyucunun zihninde Türkiye’nin haklı ve stratejik bir konumda olduğu fikrini pekiştirmiştir.

Gazetenin söyleminde Türkiye’nin rolü merkezi bir konuma sahiptir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın açıklamaları haberlerde sıkça kaynak olarak kullanılmış, Türkiye “koruyucu, lider ve kurtarıcı” bir aktör olarak resmedilmiştir. Gazete haberlerinde Türkiye’nin Suriye politikasına tam destek veren bir yayın çizgisi, gazetenin ideolojik yönelimini açıkça göstermektedir.

Yeni Şafak, devrim sürecini yalnızca Suriye halkının değil, aynı zamanda Türkiye’nin bölgesel vizyonunun bir parçası olarak sunmuştur. Böylece haber söylemi, “Suriye’deki özgürlük mücadelesini Türkiye’nin stratejik ve ahlaki liderliği ile birleştirmek suretiyle bütüncül bir anlatıya dönüştürmüştür. Bu durum Yeni Şafak gazetesinin de diğer gazeteler gibi sadece haber aktarmadığı aynı zamanda ideolojik bir işlev yürüttüğü tezini desteklemesi açısından önemlidir.

Gazete şematik düzeyde haberleri duygusal yoğunluğu artıracak biçimde kurgulamıştır. Öncelikle Suriye halkının mağduriyeti ön plana çıkartılmıştır, ardından uluslararası tepkiler ve Türkiye’nin diplomatik girişimleri sıralanmıştır. Böylelikle haberler okuyucuda empati uyandırırken Türkiye’nin dış politika söylemini de güçlendirmiştir.

Haber kaynaklarının seçiminde de belirgin bir taraflılık söz konusudur. Gazetenin başvurduğu kaynaklar çoğunlukla muhalifler, Türk yetkililer ve sahadaki muhabirlerdir. Esed rejimine ait kaynaklara doğrudan yer verilmemiştir.

Bu durum, Van Dijk’in “ideolojik seçicilik” olarak nitelendirdiği yapıyı doğrulamaktadır. Bir başka ifadeyle haber yapımı yalnızca gerçekliğin aktarımı değil, aynı zamanda belirli bir dünya görüşünün inşası için kullanılan bir araçtır.

Sonuç olarak, Yeni Şafak gazetesinin Suriye Devrimi’ne ilişkin haberleri, bilgilendirici bir metin olmanın yanı sıra ideolojik bir söylem üretimi özelliği de taşımaktadır. Haberlerin tematik ve şematik yapısı, Türkiye’nin dış politika perspektifiyle uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle gazete, Suriye’deki olayları yalnızca haberleştirmekle kalmamış; aynı zamanda Türkiye’nin “haklı mücadelesi”, “bölgesel liderliği” vizyonunu pekiştiren söylem oluşturmuştur.

Dolayısıyla Yeni Şafak gazetesi, Suriye Devrimi’ni konu alan haberlerinde hem politik hem de ideolojik bir duruş sergileyerek, medya söyleminin toplumsal algı üretimindeki gücünü açık biçimde ortaya koymuştur. Bu yönüyle gazete, Van Dijk’in söylem çözümleme yaklaşımında vurgulanan “ideolojik yeniden üretim” sürecine uygun bir örnek teşkil etmektedir.

3.14. Sabah Gazetesi Makro Yapı Analizi

Tablo 2: Sabah Gazetesi’nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar

NO	BAŞLIK	HABER GİRİŞİ	FOTOĞRAF
1	(28 Kasım 2024) Haber Yok	Haber yok	Fotoğraf yok
2	(29 Kasım 2024) Suriye’de Rejim Güçleriyle Muhalifler Çatışıyor	Çok sayıda ölü ve yaralı var	Yolda giden tankların fotoğrafları kullanılmıştır.
3	(30 Kasım 2024) Muhalifler 3 Günde Halep’e Girdi.	Esed güçleriyle çarpışan muhalifler dün Halep kent merkezine girdi. Çok sayıda rejim askeri öldürülürken büyük miktarda silah ele geçirildi.	Sevinen muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmış
4	(01 Aralık 2024) Suriyeli Muhalifler 8 Yıl Sonra Halep’te	Muhalifler Halep’te birçok mahallede hakimiyeti sağladı. Rejim güçleri stratejik yerleri ve silahları PKK’YPG’ye bırakarak şehri terk etti.	Araç üzerinde SMO Bayraklarıyla sevinen muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
5	(02.Aralık 2024) Terör Koridoruna Çifte Darbe	Suriye’de muhalifler, bölücü örgütün terör koridoru oyununu bozdu. Kuveyris Havaalanı’nı ele geçiren SMO, Halep -Rakka ve Tel Rıfat- Mümbiç bağlantısını kesti. Tel Rıfat’ı kurtardı	3 Fotoğraf kullanılmıştır. Esed’in posterine basarak sevinen askerler. Nişan alan keskin nişancı ve bölgenin haritası
6	(03.Aralık 2024) Sahada Gerekli Tedbiri Alıyoruz	Başkan Erdoğan’dan Suriye mesajı: Ülkemizin güvenlik öncelikleri çerçevesinde, sahadaki süreci anbean takip ediyor, farklı eylemlerin yaşanmaması için gereken tedbirleri alıyoruz.	Erdoğan’ın külliye de Hırvatistan cumhurbaşkanı ile tören fotoğrafı kullanılmıştır.

7	(04. Aralık 2024) Muhafifler Hama'ya İlerliyor, Rejim Panikte	Suriye'de Halep ve İdlib'i ele geçiren muhalif gruplar, üç koldan hama kent merkezine ilerliyor.	Tank üzerinde askerler ve göç eden sivillerin fotoğrafları yer almıştır.
8	(05 Aralık 2024) Halep'e dönüş akını başladı. Muhafifler ilerliyor	Halep'in muhaliflerin kontrolüne geçmesiyle bölgeye tersine göç başladı. SMO Münbiç için operasyon hazırlığında	Sığınmacılar ve sevinen askerlerin olduğu 3 fotoğraf kullanılmıştır.
9	(06 Aralık 2024) Suriye'deki Her Türlü Tehdidi Yok Edeceğiz.	Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın başkanlığında yapılan kritik MGK toplantısının ardından yayınlanan bildiride dünyaya net Suriye mesajı	Erdoğan'ın KKTC başbakanıyla birlikte fotoğrafı kullanılmıştır.
10	(07 Aralık 2024) Esed Çağırımıza Cevap Vermedi.	Erdoğan: Suriyeli muhaliflerin yürüyüşü devam ediyor. İdlib, Hama, Humus ve hedef tabi Şam.	Arka planda ilerleyen muhalifler, ön planda Erdoğan'ın kararlı duruşunu gösteren fotoğraf kullanılmıştır.
11	(08 Aralık 2024) Muhafifler Şam'a Girdi.	Suriye'de 13 yıldır devam eden iç savaşın ardından yeni dönem başladı. Muhafif gruplar Şam'ın banliyölerine girdi.	Birden fazla fotoğraf kullanılmıştır. İlerleyen muhalif konvoyu, ele geçirilen rejim uçakları ve yakılan büyük bir Esed poster, fotoğrafı kullanılmıştır.
12	(09 Aralık 2024) Zulüm Bitti Dönüş Zamanı	Suriye'de 61 yıllık Baas rejimi sona erdi. 13 yıllık iç savaş bitti. Ülkesini demir yumrukla yöneten Esed ve ailesi Rusya'ya kaçtı. Binlerce sığınmacı Türkiye -Suriye sınırına akın etti.	Muhafiflerin bölgeden fotoğrafı, Hafız Esed büstünü devirmeye çalışan insanlar, Hafız Edes'in kırılan büstüne basan muhalif asker, sevinen halk, Türkiye'de davul çalıp oynayan elleri bayraklı Suriyelilerin fotoğrafı kullanılmıştır.
13	(10 Aralık 2024) 1-İnsanlık tarihini yeniden yazıyoruz. 2-Dönüş başladı.	1-Erdoğan: Türk milleti kara günlerinde Suriyeli mazlumlara kucak açmasının izzetini bir şeref payesi olarak ebediyen taşıyacaktı. 2-Suriyeliler Cilvegözü sınır kapısında uzun kuyruklar oluştu.	1-Erdoğan'ın fotoğrafı kullanılmıştır. 2- Sınır kapısında Suriye'ye geçmeye çalışan yoğun bir kalabalığın fotoğrafı kullanılmıştır.

14	(11 Aralık 2024) Dünyaya Suriye Ülmatomu	Erdoğan Suriye’de yeni dönemin sınırlarını çizdi ve uyardı.	Erdoğan’ın kararlı bir duruşunu gösteren fotoğraf kullanılmıştır.
15	(12 Aralık 2024) PKK/YPG Kaybettikçe ABD Panikliyor.	Suriye milli ordusu Tel Rıfat, Münbiç ve Deyrizor’u terör örgütünden kurtardı. Yeni hedef Rakka olurken ABD panikte	ABD’li generalle el sıkışan YPG liderinin fotoğrafı kullanılmıştır.
16	(13 Aralık 2024) Özgür Şam’a İlk Ziyaret	İbrahim Kalın Suriye’nin başkenti Şam’a geldi. Kalın ve Türk heyeti Emevî Cami’nde namaz kıldı.	İbrahim Kalın’ın Emevî Camiden kalabalık arasında çıktığını gösteren fotoğraf kullanılmıştır.
17	(14 Aralık 2024) Sabredenler Zafere Ulaştı.	Erdoğan: Sabredenler zafere ulaştılar	Erdoğan’ın Rabia işareti yaptığı fotoğraf kullanılmıştır.
18	(15 Aralık 2024) Kilit ülke Türkiye	Türkiye etrafında kritik hadiseler vuku buluyor. Bunlara rağmen Türkiye bu kargaşada istikrar adası olarak takdir topluyor.	Erdoğan’ın el sallayan fotoğrafı kullanılmıştır.
19	(16 Aralık 2024) 75 Bin Kişilik Ölüm Çukuru	Şam’da 75 bin sivilin gömülü olduğu toplu mezar ortaya çıkarıldı.	Toplu mezarın fotoğrafı kullanılmıştır.
20	(17 Aralık 2024) Özgür Halep Halkından Türkiye’ye Selam Getirdim	Esed rejimi zulmü altında 13 yıldır yüzbinlerce şehit veren Suriye’deyiz.	Muhabirin Suriye sokaklarında çocuklarla ve siyasilerle çekindiği fotoğraf kullanılmıştır.
21	(18 Aralık 2024) Suriye’de PKK ve DEAŞ’a Yer Yok.	Başkan Erdoğan: Türkiye, terör örgütünü sahada bozguna uğratan tek ülkedir, yegâne NATO müttefikidir.	Erdoğan’ın Katar Şeyhi El Sani ve AB Komisyon Başkanı Von der Leyen’le tokalaşma fotoğrafı kullanılmıştır
22	(19 Aralık 2024) Sınırdaki Suriyeliler Mehmetçik’in Şefkat Eli	Hatay’da sıcak çorba ve güvenlik hizmeti	Suriyeli çocuklara hediye veren Türk askerlerinin fotoğrafı kullanılmıştır.
23	(20 Aralık 2024)	Esed’in devrilmesinden sonra ülkenin farklı noktalarındaki toplu mezarlar rejiminin vahşetini ortaya koyuyor.	Toplu mezardan çıkan torba içinde cesetlerin fotoğrafı kullanılmıştır.

	Suriye'deki Yeni Toplu Mezarda 31 Ceset Çıkarıldı.		
24	(21 Aralık 2024) Esed Düştü CHP Şoku Atlatamadı.	Erdoğan: CHP Şam'daki dostların bir gecede kaybetmenin şokunu atlatamadı.	Erdoğan'ın fotoğrafı kullanılmıştır.
25	(22 Aralık 2024) İlk Koşan Kızılay Oldu	Türk Kızılay, Şam şubelerini açarak Suriyelilerin yardımına koşan ilk kuruluş oldu.	Yardım faaliyetlerini yürüten Kızılay mensuplarının fotoğrafı kullanılmıştır.
26	(23 Aralık 2024) Suriye'de Yeri Olmayan PKK/YPG Kendini Feshetsin	Şam'a tarihi ziyaretinde yeni yönetim lideri Ahmet Şara ile görüşen Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'dan Suriye'nin geleceği ile ilgili net mesaj	Hakan Fidan, Ahmet Şara'nın birlikte poz verdiği fotoğraf kullanılmıştır
27	(24 Aralık 2024) Önce Esed'i Çiğne Sonra Silah Bırak	Esed rejiminin askerleri yeni yönetime teslim olurken önce Esed'in fotoğrafını çiğniyor.	Esed'in fotoğrafına basan ve silah bırakan askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
28	(25 Aralık 2025) Suriye İçin Kollar Sıvandı	Türkiye güvenli dönüş ve devlet sisteminin kurulması için harekete geçti.	Sınırdaki bekleyen Suriyeliler ve el sallayan bir Suriyeli küçük kızın fotoğrafı kullanılmıştır.
29	(26 Aralık 2024) YPG'ye Yer Yok	Türkiye ve Şam'daki yeni yönetim, terör örgütü YPG/PKK'ya karşı ortak hareket ediyor.	Ellerinde Türk ve Suriye bayrağı olan sivil kalabalığın fotoğrafı kullanılmıştır.
30	(27 Aralık 2024) Suriye'nin Kimlikleri Türkiye'de Basılacak	Yeni Suriye yönetimi talep etti. Yeni Suriye'nin ehliyet, pasaport ve nüfus cüzdanları Türkiye tarafından basılması için hazırlık başladı.	Sınırdaki pasaport kontrolü yapan Türk yetkililer ve geçiş yapan Suriyelilerin fotoğrafı kullanılmıştır.
31	(28 Aralık 2024) Hz. Zeynep'in Türbesi Emin Ellerde	Esed rejiminin ardından hayata geçirilmeye çalışılan mezhep çatışması başarısız oldu.	Şiiler için ayrıca önemli olan Hz Zeynep'in türbesinin dışarıdan çekilmiş geniş açı fotoğrafı kullanılmıştır.
32	(29 Aralık 2024) Esed ve İsrail Arasında Gizli Whatsapp Trafiki	Yediot Ahronot gazetesinin haberinde, İsrail'in Esed ve yakın çevresiyle irtibat kurmak için son	WhatsApp logosu boynuna geçmiş

		yıllarda gizli operasyon yürüttüğü belirtildi.	Esed'in fotoğrafı kullanılmıştır.
33	(30 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
34	(31 Aralık 2024) İsrail Suriye'deki Süreci Baltalamasının	Suriye'de birliğin sağlanmasının önemine dikkat çeken Erdoğan İsrail'in yaşanan süreci baltalamasının engellenmesi gerektiği uyarısında bulundu	Erdoğan'ın kürsüde Rabia işareti yapan fotoğrafı kullanılmıştır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur. Sabah Gazetesi Arşiv. 28 Kasım-8 Aralık 2024

3.14.1. Tematik Analiz.

Sabah Gazetesi'nin Suriye Devrimi'ni ele alış biçimi, makro düzeyde “terör tehdidi” ve “bölgesel istikrarın korunması” temaları etrafında şekillenmektedir. Tematik analizde, haberlerin genelinde Türkiye'nin güvenliği ve sınır ötesi operasyonlarının gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Haberlerde Suriye iç savaşının insani boyutlarına da yer verilmiştir.

3.14.1.1. Başlıkla İlgili Bulgular

Sabah gazetesinin başlıklarında genel tema muhaliflerin ilerleyişi ve Esed'e rejiminin çöküşü üzerine kurulmuştur. Başlıklarda tek taraflı bir söylem üzerinedir. Muhaliflerin kazanımları ilerleyişi detaylı bir şekilde anlatılırken Esed rejiminin çöküşüne de kaybeden taraf olarak vurgu yapılmaktadır. Muhaliflerin harekate başladığı 27 Kasım ve devrimin gerçekleştiği 8 Aralık tarihleri arasında atılan haber başlıkları süreci net yansıtmaktadır. “Muhalifler 3 Günde Halep'e Girdi”, “Muhalifler Şam'a Girdi”, “Zulüm Bitti Dönüş Zamanı” (3,11, 12'nolu) başlıklar muhaliflerin zaferine, Esed ve taraftarlarının kaybına vurgu yapmaktadır.

Başlıklar Esed rejiminin devrilmesini isteyen okuyucu kitlesine umut vericidir. Sık sık dramatik ve duygusal bir ton taşımaktadır. “Sabredenler Zafere Ulaştı” (17'nolu). “Zulüm Bitti Dönüş Zamanı” (12'nolu) gibi umut, sevinç, özgürlük, zafer duygularını diri tutacak, tetikleyici başlıklar kullanılmıştır. Hükümete yakınlığı ile bilenen Sabah gazetesi haber başlıklarının önemli bir kısmını da doğrudan Erdoğan'ın sözlerine veya Türkiye'nin rolüne atıfta bulunmuştur. Gazete Erdoğan'ın sözlerini ana kaynak olarak kullanmıştır. “Sahada Gerekli Tedbiri Alıyoruz” (6'nolu). “Dünyaya Suriye Ültimatı” (14'nolu). “Suriye'deki Her Türlü Tehdidi Yok Edeceğiz” (9'nolu), haberleri Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylemleri üzerinedir. Haberlerde diplomatik hamleler ile Türkiye'nin bu süreçteki rolü görülmektedir.

Başlıklarda PKK/YPG ve DEAŞ'a karşı verilen mücadele sıkça vurgulanmıştır. Bu konuda Türkiye'nin kararlılığı üzerinde durulmuş ve örgütün kayıpları ön plana çıkarılmıştır. Dış desteklerle örgütün ayakta durduğuna atıf yapılmıştır. "Terör Koridoruna Çifte Darbe" (5'nolu). "PKK/YPG Kaybettikçe ABD Panikliyor" (15'nolu). "Suriye'de Yeri Olmayan PKK/YPG Kendini Feshetsin" (26'nolu). "YPG'ye Yer Yok" (29'nolu). Başlıklarda Türkiye'nin terör örgütlerine yönelik kararlı politikası üzerinde durulmuştur. Suriye'de sahada terör örgütlerinin kaybettiğine muhaliflerin ve Türkiye'nin kazandığına yönelik direk ya da dolaylı vurgu yapılmıştır.

Özellikle Türkiye'de muhalefetin sıkça dile getirdiği göç ve göçmenlik sorununa cevap niteliğinde başlıklarda kullanılmıştır. Suriyelilerin ülkelerine dönüşü, sınırdaki hareketlilik ve yardım faaliyetleri sıkça işlenmiştir. Gazete bir bakıma dönüş bekleyen muhalif kesime cevap niteliğinde haber kurgulanmıştır. 5 Aralık tarihinde henüz Halep'te tam kontrol sağlanamamış olsa da birkaç dönüş gerçekleşmiştir. Fakat gazete "Halep'e Dönüş Akını Başladı" (8'nolu) başlığı ile abartılı bir dil kullanmıştır. Benzer haberler Suriye ile ilgili diğer haberlerin içeriklerinde de sıkça kullanılmıştır. Başlıkların diğer bir kısmı ise insani yardımı konu edinmiştir. "Sınırdaki Suriyeliler Mehmetçik'in Şefkat Eli" (22'nolu). "İlk Koşan Kızılay Oldu" (25'nolu) gibi haberlerde Türkiye'nin; Suriye halkının her daim yanında olduğu mesajı da verilmek istenmiştir.

"Hz. Zeynep Türbesi Emin Ellerde" (31'nolu) haberde ise Suriye'de farklı inanç ve mezhep mensubu insanların baskı görmeyeceği ibadetlerin özgürce yapabileceklerini devlet güvencesinde oldukları anlatılmıştır. Türkiye'nin Suriye'de uluslararası aktörlere karşı uyarıcı tavırda haberler başlıklarda işlenmiştir. "Esed ve İsrail Arasında Gizli WhatsApp Trafik" (32'nolu), "İsrail Suriye'deki Süreci Baltalamasın" (34'nolu) başlıklı haberlerde özellikle ABD, İsrail ve uluslararası diğer aktörlere karşı eleştirel dil dikkat çekmektedir. Suriye topraklarında faaliyet gösteren ABD- İsrail gibi uluslararası aktörler olumsuz ve güvenilmez olarak gösterilmiştir.

Sabah gazetesi tablo 2 başlıklarının bütününe bakıldığında başlıklar tek taraflı bir söylem kurmaktadır: Muhalifler ve Türkiye pozitif, Esed rejimi ve dış destekçileri negatif olarak sunulmuştur (6,9,14,20,24,27,34'nolu). Haberlerde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sözleri haber başlıklarının ana kaynağı hâline getirilmiştir "Sabredenler Zafere Ulaştı, Zulüm Bitti, Çifte Darbe, Özgür Suriye" gibi söylemlerin sürekli tekrarlandığı görülmüştür, böylece okuyucuda rejimin çöküşünün kesinleştiği algısı oluşturulmuştur. Duygusal yönü güçlü olan Türk

milletinin milli duygularını harekete geçiren “Şefkat Eli”, “İlk Koşan Kızılay”, “Kilit Ülke Türkiye” başlık çerçeveleri öne çıkarılmıştır.

3.14.1.2. Haber Girişi İlgili Bulgular

Sabah gazetesi tablo 2’ de yer alan haber girişlerine baktığımızda genel olarak şu noktalar ön plana çıkmıştır. Gazete haber girişlerinin kısa net ve güçlü cümlelerle vermiştir. Türkiye politikasına uygun hazırlanan haberlerde kararlı güçlü tema işlenmiştir. Rejim muhalifler arasında çıkan çatışmada muhalifler yönünde taraf tutmuştur. Haberlerde kullanılan dil tarafsızlıktan uzaktır. Bunun yerine duygusal ideolojik vurgu ön plandadır. Kimin kazandığı kimin kaybettiği. “Esed güçleriyle çarpışan muhalifler dün Halep kent merkezine girdi. Çok sayıda rejim askeri öldürüldü.” haberinde olduğu gibi hemen girişte verilmiştir (30 Kasım-2’nolu).

Girişlerin çoğu, muhaliflerin kazandığı mevzileri, ele geçirilen şehirleri ya da rejime indirilen darbeleri anlatmaktadır. Örneğin: “Muhalifler Halep’te birçok mahallede hakimiyeti sağladı (4’nolu). “Suriye’de Halep ve İdlib’i ele geçiren muhalif gruplar üç koldan hama kent merkezine ilerliyor” (7’nolu), haberlerde muhaliflerin hızla ilerlediğini anlatırken zaferin yakın olduğu izlenimini de okuyucuya verilmektedir. Yine 1 Aralık’ta verilen haberin girişinde “Rejim güçleri stratejik yerleri ve silahları PKK/YPG’ye bırakarak şehri terk etti.” (4’nolu) söylemiyle rejimin geri çekilişi, kayıpları acizliği ve çaresizliği de özellikle vurgulanmaktadır. 7 Aralık tarihli “Erdoğan: Suriyeli muhaliflerin yürüyüşü devam ediyor İdlib, Hama, Humus ve hedef tabi Şam” (10’nolu) haber girişinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın hedef gösteren sözüne yer verilmiştir. Erdoğan bu ifadeyle Türkiye’nin Suriyeli muhaliflerin yanında olduğunu açıkça ifade etmiştir. 3 Aralık tarihli (6’nolu) haberde “Başkan Erdoğan’dan Suriye mesajı: Ülkemizin güvenlik öncelikleri çerçevesinde sahadaki süreci anbean takip ediyoruz.” sözü girişe yazılarak Suriye’deki gelişmeleri Türkiye’nin yakından takip ettiği anlaşılmaktadır. “Erdoğan yeni dönemin sınırlarını çizdi” (14’nolu). Türkiye güvenli dönüş ve devlet sisteminin kurulması için harekete geçti” (28’nolu) haberlerde ise Türkiye’nin Suriye’nin geleceğindeki rolü ve liderliğini pekiştirmektedir. Tablo2’nin bütüne baktığımızda haber girişlerinin önemli bir kısmı Erdoğan’ın açıklamalarıyla başlamaktadır. Bu, devlet söyleminin Sabah gazetesinin yaptığı haberi yönlendirdiğini göstermektedir.

“Suriye milli ordusu Tel Rıfat, Münbiç ve Deyrizor’u terör örgütünden kurtardı. ABD panikte” (15’nolu). “Şam’daki yeni yönetim terör örgütü YPG/PKK’ya karşı ortak hareket ediyor.” (29’nolu), haberlerde olduğu gibi Suriye’de faaliyet gösteren PKK/YPG ve DEAŞ’a karşı elde

edilen başarılar haber girişlerinde sık tekrar edilmekte ve Türkiye'nin Suriye'de terör örgütlerine yer vermeyeceği vurgulanmaktadır. Gazete bu haberlerle milli duyguları da ön plana çıkarmaktadır.

“Binlerce sığınmacı Türkiye-Suriye sınırına akın etti.” (12'nolu) haberde Türkiye'den Suriye'ye geri dönüşler, sınırdaki hareketlilik ve sığınmacıların duygusal durumu dramatik bir dille aktarılmıştır. Bunun yanında “Hatay'da sıcak çorba ve güvenlik hizmeti” (22'nolu) “Türk Kızılay Şam'da şubelerini açarak Suriyelilerin yardımına koşan ilk kuruluş oldu.” (24'nolu) gibi haberlerde insani boyut ön plana çıkartılmıştır. “Suriye'de 61 yıllık Baas rejimi sona erdi. 13 yıllık iç savaş bitti.” (12'nolu) ve Erdoğan'ın yeni dönemin sınırlarını çizdiğinin beliren 14'nolu haberden de anlaşılacağı üzere haber girişlerinde savaşın sona erdiği yeni dönem başladığı ve Türkiye'nin bu dönemde etkin olacağı ifade edilmiştir.

Genel olarak haber girişleri klasik haber girişinden çok ideolojik birer mesaj niteliği taşımaktadır. Haberlerde muhaliflerden yana bir kurgulama yapılmıştır. Muhalifler Suriye'yi özgürleştiren kahramanlar olarak sunulmuştur. Diğer taraftan Esed rejimi ve destekçileri halkına zulmeden çöken kaçan zalimler olduğuna vurgu yapılarak Esed'in yenilgisi işlenmiştir. Devrim sürecinde ve devrimden sonra da Türkiye'nin rolü, liderlik, hamilik güvenlik sağlayıcı olarak aktarılmıştır. Yine Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlılığı ve başarısı çerçevesinde haberler kurgulanmıştır. Haberlerde; zafer, zulüm, umut gibi duygusal kavramlar ön plana çıktığı görülmektedir. Okuyucuda zafer kesinleşti, Türkiye haklı çıktı ve Suriye'de yeni dönem başladı algısı pekiştirilmiştir.

3.14.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular

Sabah gazetesinin haberlerinde kullanılan fotoğraflar çoğunlukla haber metinleriyle uyumludur. Ancak bazı haberlerin başlık ve içerikleriyle fotoğraflar arasında uyumsuzluk vardır. 6'nolu haberde Suriye'deki süreçle ilgili “Sahada Gerekli Tedbirleri Alıyoruz” diyen Erdoğan'ın sözü başlıkta verilmiş içerik ise muhaliflerin harekatıdır. Kullanılan fotoğraf haberle doğrudan ilgili değildir. Erdoğan o gün Hırvatistan Cumhurbaşkanı kabul etmiştir ve liderlerin ikili tören fotoğrafı kullanılmıştır.

Yine 8'nolu haberde Halep'in kurtarılması işlenmiştir. Kullanılan fotoğraf ise sınır kapısından geçmeye çalışan Suriyelilerin fotoğrafıdır. Burada muhalif bir kesimin eleştirdiği sığınmacılarla ilgili henüz Suriye özgürlüğüne kavuşmamış olmasına rağmen dönmek için fırsat bekliyorlar düşüncesi verilmek istenmiştir. Bu dönemde dönüşler bireysel ya da küçük gruplar halinde olmuştur fakat kullanılan fotoğrafların oluşturduğu algı akın akın Suriye'ye

dönüyorlar imajı vermiştir. 9'nolu haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan başkanlığında toplanan MGK toplantısı ardından yapılan yazılı açıklamaya ver verilmiştir ancak kullanılan fotoğraf Erdoğan'ın KKTC başbakanını kabul ettiği ikili karedir.

Fotoğraflarda Erdoğan'ın liderliği görsel olarak verilmiştir. Erdoğan'ın Katar Şeyhi el Sani AB komisyonu başkanı Leyen gibi yabancı liderlerle tokalaşması, Rabia işareti yapması ve diğer fotoğraf karelerindeki kararlı yüz ifadesi, kürsüde duruşu, gibi kareler onun lider, vizyon sahibi, güçlü devlet adamı kimliğini ortaya koymaktadır (6, 9,13,14, 17,21'nolu). Gazete sık sık cumhurbaşkanının bu tür fotoğraflarını haberlerinde işlemiştir.

Muhaliflerin sevincine oldukça fazla yer verilmiştir. SMO bayraklarıyla sevinen askerler, Esed'in posterine basan muhalifler (3,4,8,12'nolu) "bayrak sallayan", "zafer işareti yapan" gibi görseller çok sık kullanılmıştır. Bu fotoğraflar muhalifleri kahraman olarak göstermektedir. Diğer taraftan yine Esed'in posterinin yakılması, büstüne basılması, askerlerin teslim olurken Esed fotoğrafını çiğnemesi gibi kareler rejimi aşağılayıcı biçimde çerçevelemektedir. Tüm bu görseller bir bütün olarak okuyucuda rejim bitti algısının pekiştirmektedir.

Haberlerde Türkiye'nin koruyucu rolü de işlenmiştir. Mehmetçik'in Suriyeli çocuklara şefkat göstermesi onlara çeşitli hediye vermesi dikkat çekmektedir. Türkiye içinde yaşayan Suriyelilerin davul zurnayla kutlama yapması; sınır kapılarında bekleyen Suriyeliler, valizleriyle dönen aileler, Türkiye'nin merhametli, kucak açan, koruyucu rolünü pekiştirmektedir (8,13,22,25'nolu).

Diğer taraftan Suriye'de terör örgütüne ABD'nin desteği olduğunu sık sık dile getiren gazete fotoğraf seçiminde de ABD ve YPG arasındaki ilişkiyi göstermek için ABD'li generallerle tokalaşan YPG lideri gibi kareler kullanmıştır. Bu görsellerle "ABD'nin yanlış tarafta olduğu" algısını oluşturmak istenmiştir. (15'nolu) İsrail'le ilgili haberde ise WhatsApp logosu, gizli trafik vurgusu gibi sembolik imgeler tercih edilmiştir (32'nolu).

Esed rejimi binlerce insanı katletmiştir. Çıkan toplu mezarlar ise bunun en somut delilidir. Gazete; toplu mezar fotoğrafları, ceset torbaları ile rejimin zulmünü görselleştiren dramatik kareler kullanmıştır (19,23'nolu). Bu görseller katliamları somutlaştırırken okuyucuda öfke ve nefret duygusunu tetiklemektedir.

Netice itibariyle fotoğraflar çoğunlukla haber metinleriyle paralel şekilde duygusal ikna aracı olarak kullanılmıştır. Gazete muhaliflerin yanında haberler yapmıştır. Fotoğraf kullanımı, sadece haberi görselleştirmenin yanında doğrudan ideolojik mesaj işlevi de görmektedir.

Fotoğraflar, muhaliflerin kahramanlaştırırken Esed rejimini de küçük düşürmektedir. Türkiye'nin liderliğinin meşrulaştırılmasını destekleyen güçlü kareler kullanılmıştır.

3.14.2. Şematik Analiz

Şematik analiz açısından bakıldığında, haber yapısında öncelikle Türkiye'nin güvenlik kaygılarını öne çıkaran ifadeler, ardından devlet yetkililerinin açıklamaları ve operasyonların sonuçlarına dair bilgiler yer almaktadır. Bu yapı, okuyucunun dikkatini “milli güvenlik” ve “devletin kararlılığı” gibi söylemsel unsurlar üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Dolayısıyla Sabah gazetesinin haber söylemi, Suriye devrimini insani bir krizden çok, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını etkileyen bir güvenlik meselesi olarak sunmaktadır.

3.14.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimleri

Haberlerde ana olay muhaliflerin askeri kazanımları zafer çöküş ve liderlik çerçevesinde şekillenmiştir 27 Kasım'da başlayan harekât önce Halep sonra Hama'nın alınmasının ardından 8 Aralık'ta Şam'ın düşmesi ve Esed'in yurt dışına kaçmasıyla sonuçlanmış; rejim çökmüş, devrim gerçekleşmiştir. Ancak muhalifler ülkenin tamamına hâkim olamamıştır. Yeni yönetimin iç ve dış tahkimatlara ihtiyacı vardır. Türkiye açıklamaları ve diplomatik girişimleri ile liderlik ve hamilik rolünü üstlenmiştir PKK/YPG ve DEAŞ'a karşı operasyonlar göçmenlerin geri dönüşü ve insani yardım faaliyetleri ana olayı şekillendirmektedir. Sunuş biçimi ise haberler zafer/yenilgi çerçevesinde dramatik başlıklarla verilmiştir. Olayın sonucu hareketin ilk başladığı günlerde kesin bir dille aktarılmıştır. Haber dili “Zulüm bitti”, “Sabredenler zafere ulaştı”, “Terör koridoruna çifte darbe” örneklerinde olduğu gibi muhalif yanlısı ve duygusaldır. Netice itibarıyla ana olay ve sunuş biçimi “muhalif zaferi – rejimin kaybı – Türkiye'nin liderliği” üçlüsünde kurgulanmıştır.

4.14.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi

Artalan bilgisi olarak haberlerde sıkça “13 yıllık iç savaş”, “61 yıllık Baas rejimi”, “zulüm”, “milyonlarca sığınmacı” gibi geçmişe dair hatırlatmalar yapılmakta Esed rejiminin uyguladığı zulüm hafızalarda canlı tutulmaktadır. Bu şekilde olayların neden yaşandığına ilişkin okuyucuya bir açıklama yapılmıştır. Tüm bunların üzerine muhaliflerin başardığı devrim “tarihi bir dönüm noktası” olarak sunulmuştur. Türkiye'nin güvenlik politikaları, sınır güvenliği ve terörle mücadele perspektifi haberlerin bağlamını oluşturmaktadır. Uluslararası boyutta ABD ve İsrail'in tutumları olumsuz bağlamda sunulmaktadır, Türkiye “istikrar sağlayıcı aktör”

olarak konumlandırmıştır. Haberlerde bağlam Türkiye'nin haklılığı üzerine inşa edilmiştir. Netice itibariyle artalan/bağlam geçmişteki zulüm ve savaş üzerinden kurulmuştur.

3.14.2.3. Haber Kaynakları

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları haber kaynağı olarak kullanılmıştır, hatta pek çok haber doğrudan Erdoğan'ın sözleriyle başlamaktadır. Milli Güvenlik Kurulu (MGK) bildirileri, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ve MİT Başkanı İbrahim Kalın gibi devlet yetkililerinin açıklamaları kaynak olarak kullanılmıştır. Çoğunlukla muhaliflerini eylemleri ve görselleri üzerinden kaynak gösterilmiştir, Özellikle İsrail ve ABD ile ilgili haberlerde dış basın referans olarak alınmıştır. Gazetenin bölgede bulunan muhabirleri kaynak vazifesi görmüştür. Esed rejimi veya destekçilerinin görüşleri bulunmamaktadır. Bu durum haberlerde tek taraflılığını artırmaktadır.

3.14.3. Sonuç

Sabah Gazetesi'nin Suriye Devrimi'ne ilişkin haberlerinde tematik yapı, büyük ölçüde muhaliflerin ilerleyişi ve Esed rejiminin çöküşü üzerinedir. Haber başlıkları ve girişlerinde zafer, özgürlük, umut ve sevinç gibi duygusal çerçeveler ön planda tutulmuştur. Muhaliflerin perspektifinden haberler kurgulanmıştır. Muhalifler kahramanlaştırmıştır. Esed rejimi zalim ve çöken bir güç olarak haberlerde konumlandırılmıştır. Fotoğraf kullanımı da bu tematik çerçeveyi desteklemiştir. Gazetesi'nin makro yapıya yönelik tematik yaklaşımı, tarafsızlıktan uzaktır. İdeolojik yönelimleri ön planda olan bir söylemsel çerçeveye dayanmaktadır. Şematik yapıda haberlerde olayların sunum biçimi dramatik bir dille aktarılmıştır. Çoğunlukla zafer ve yenilgi çerçevesi üzerinden kesin ifadelerle okuyucuya yön verilmiştir. Bağlam açısından gazetenin söylemi, Türkiye'nin güvenlik kaygıları, terörle mücadelesi ve bölgedeki liderlik rolü üzerine kurulmuştur.

Tüm bunlardan da anlaşılacağı üzere gazetenin kullandığı dil, klasik haber verme işlevinden öte ideolojik amaç taşımaktadır. “Sabredenler zafere ulaştı”, “Zulüm bitti dönüş zamanı” gibi başlıklar yalnızca bilgi aktarmakla kalmamış; okuyucuda muhalifler kazanıyor zafer kesinleşti gibi algı oluşturmuştur. Bu çerçevede, haber söylemi milli duyguları harekete geçirmektedir, Özellikle Erdoğan'ın açıklamalarına dayandırılan haberler, devlet politikası ile gazetenin söylemi arasındaki paralelliği açık biçimde göstermektedir. Dolayısıyla Sabah gazetesi, Suriye meselesini yalnızca dış politika ya da insani bir kriz olarak değil, Türkiye'nin milli güvenlik ve

bölgesel güç dengesi açısından “varoluşsal bir mesele” olarak kurgulayıp okuyucuya sunmuştur.

Yine haberleri destekleyen fotoğraf kullanımı da bu ideolojik yapıyı güçlendiren bir başka söylemsel stratejidir. Fotoğraflarda genellikle Erdoğan’ın liderlik imajını pekiştiren kareler, muhaliflerin zafer sevinçleri ve Suriyeli çocuklara yardım eden Mehmetçik görselleri tercih edilmiştir. Bu durum, Türkiye’nin hamiliğine, koruyucu rolüne atıf yapmaktadır. Buna karşılık Esed rejimi ve destekçileri, çoğu zaman yıkım, ölüm ve çaresizlik imgeleriyle ilişkilendirilmiştir. Böylelikle gazete, görsel ve metinsel unsurları bir arada kullanarak ideolojik yönelimini pekiştiren bir söylem üretmiştir.

Sabah gazetesinin şematik olarak haber söylemi, devlet merkezli ve ulusal güvenlik eksenli bir habercilik anlayışına dayanmaktadır. Olay örgüsü muhaliflerin zaferi, rejimin çöküşü ve Türkiye’nin liderliği üzerinedir. Bu üçlü yapı, gazetenin olaylara yaklaşımını belirleyen temel ideolojik iskeleti oluşturmaktadır. Haberdeki artalan bilgileri “61 yıllık Baas rejimi”, “13 yıllık iç savaş” gibi tarihsel göndermelerle desteklenmiş, böylece Esed rejiminin çöküşü tarihsel bir zorunluluk gibi ifade edilmiştir.

Kaynak kullanımında ise büyük oranda Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sözleri, MGK bildirileri ve Türk resmî kurumlarının açıklamaları öne çıkmıştır. Esed rejimi ve destekçilerinin görüşleri yer almamıştır. Bu durum, haberlerde tek taraflılığı ortaya koymaktadır aynı zamanda devlet söylemiyle bütünleşmiş bir medya dili oluşmuştur. Özellikle ABD ve İsrail’e yönelik eleştirel ton, Türkiye’nin “haklı ve meşru aktör” olarak konumlandırılmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Sabah gazetesinin Suriye devrimine ilişkin haber söylemi; milli çıkar ve duygular ekseninde şekillenen bir ideolojik dil üretmiştir. Bu temsil biçimi, haberi sıradan bir bilgi aktarımı olmaktan çıkarmış, okuyucuyu belirli bir düşünceye yönlendiren politik bir araç hâline getirmiştir. Özetle Sabah gazetesinin Suriye devrimine yaklaşımı, tematik olarak “muhaliflerin zaferi” ve “Türkiye’nin haklı mücadelesi” üzerine kurulmuş; şematik olarak ise devlet politikasıyla bütünleşen bir milli duruş biçiminde kurgulanmıştır.

3.15. Sözcü Gazetesi Makro Yapı Analizi

Tablo 3: Sözcü Gazetesi’nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar

NO	BAŞLIK	HABER GİRİŞİ	FOTOĞRAF
----	--------	--------------	----------

1	(28 Kasım 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
2	(29 Kasım 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
3	(30 Kasım 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
4	(01 Aralık 2024) Apo'dan Önce Süleyman Şah'ın Toprağını Kurtarın	Suriye'deki tarihi yadigarımız 9 yıldır PKK işgali altında	Süleyman Şah türbesinin fotoğrafı kullanılmıştır.
5	(02 Aralık 2024) Kapımızda Bölünme Riski Var Sevinmeyelim	Suriye'de cihatçılar saldırıyor PKK yer kapıyor. Halep'i alan HTŞ Hama'ya yöneldi. Esed karşı saldırıya hazırlanıyor	Patlamalarla yıkılmış şehir fotoğrafı kullanılmıştır.
6	(03 Aralık 2024) Suriye'de Terör Örgütler Alan Kazanmamalı	Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Ankara'da ağırladı iki görüşme sonrası başlıktaki uyarıyı yaptı	Üzerinde cihatçılar ilerliyor yazan muhaliflerin fotoğrafı kullanılmıştır.
7	(04 Aralık 2024) Esed PKK İle Çatışıyor	Suriye'de yangın büyüyor. Cihatçıların ilerleyişi sürerken Deyrizor'da PKK'PYD rejim kontrolündeki 7 köyü ele geçirdi	Ağır makineli tüfekle ateş eden bir asker kullanılmıştır
8	(05 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf Yok
9	(06 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
10	(07 Aralık 2024) Hama'dan Sonra Humus Düştü, İstikamet Şam	Muhalifler Hama'yla birlikte stratejik humus kentini ele geçirdi. Başkent Şam'a doğru ilerleyiş hız kazandı.	Fotoğraf yok
11	(08 Aralık 2024) Muhalifler Şam'ın Kapısına Dayandı.	Esed güçleri bozguna uğradı HTŞ'ye bağlı güçler Şam'ın dış mahallelerine girdi.	Fotoğraf yok
12	(09 Aralık 2024) Suriye'de İç Savaş Bitti	Ana omurgasını cihatçı HTŞ'nin oluşturduğu muhalif gruplar	Muhalifler, Hafız Esed'in bütüne ayağı ile basan asker,

		İktidarı devraldı. 61 yıllık Baas rejimi çöktü.	Esed'in sarayındaki lüksü gösteren fotoğraf kareleri, Türkiye'de sevinen Suriyelerin fotoğrafları kullanılmıştır.
13	(10 Aralık 2024) Suriye'ye Dönüş Trafiği Sirt Çantalı Gençlerle Başladı.	Türkiye'deki genç Suriyeliler bavullarını topladı.	Gümrük kapısında bekleyen Suriyelilerin fotoğrafı kullanılmıştır.
14	(11 Aralık 2024) İsrail Esed'in Donanmasını Limanda Vurdu.	İsrail Suriye'de işgali genişletiyor.	Fotoğraf yok
15	(12 Aralık 2024) Suriye ile 10 Sınır Kapımız Var İkisi Yoğun	Sığınmacılar dönüş için ağırlıkla Cilvegözü ve Öncüpınar kapılarını kullanıyor.	Dönüş yapan Suriyelilerin olduğu, Sınır kapılarının fotoğrafları kullanılmıştır.
16	(13 Aralık 2024) İbrahim Kalın Emevi Camii'nde	Mit başkanı Şam'a gitti. Emevi caminde namaz kıldı	Camiden çıkan İbrahim Kalın'ın küçük bir fotoğrafı kullanılmış. Fotoğrafta Kalın daire içine alınmıştır.
17	(14 Aralık 2024) Gidişler Şivey Şivey (yavaş yavaş) Azaldı	Reyhanlı'daki Cilvegözü sınır kapısı sakin günlerine geri döndü.	Bir ailenin olduğu sınır kapısının fotoğrafı kullanılmıştır.
18	(15 Aralık 2024) Şam Elçiliğimiz Açıldı	Suriye maslahatgüzarımız Buran Köroğlu ve ekibi Şam'a ulaştı.	Büyükelçiliğin fotoğrafı kullanılmıştır.
19	(16 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğrafa yok
20	(17 Aralık 2024) İsrail Suriye'yi Vurdu 3 Şiddetinde Deprem Oldu.	Suriye'de 12 yılın en ağır saldırısı Tartus'ta oldu. Jetler silah deposunu vurunca 3'lük deprem oluştu.	Bombalanan yerin fotoğrafı kullanılmıştır.
21	(18 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf Yok

22	(19 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
23	(20 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
24	(21 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
25	(22 Aralık 2024) Suriyeliler Kilis'i Sevd Gitmiyor.	Türkiye'de Türk'ten çok Suriyelilere bakan kent Kilis'in CHP'li belediye başkanı "Rejim değişse de bizdeki nüfusta bir azalma yok çoğu dönmek istemiyor..."	Suriyeli çocuklar ve belediye başkanının ayrı ayrı fotoğrafı kullanılmıştır.
26	(23 Aralık 2024) Fidan Şam'a Gitti Colani (Şara) İle Görüştü	Dışişleri Bakanı Hakan Fidan HTŞ lideri Colani (Şara) ile görüştü masada yeni dönem var.	Fidan ve Şara'nın tokalaşma fotoğrafı kullanılmıştır.
27	(24 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
28	(25 Aralık 2024) Emevi Cami'nin Halılarını Fatma Hanım Yenileyecek	Sosyal medyada "Caminin halılarını Türkiye yenilesin" çağırısı yapıldı Gaziantep belediye başkanı Fatma Şahin "Biz hazırız yenilemekten şeref duyarız"	Emevi cami ve Fatma Şahin'in fotoğrafı kullanılmıştır.
29	(26 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
30	(27 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
31	(28 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
32	(29 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
33	(30 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok

34	(31 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
----	-------------------------------	-----------	--------------

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur. Sözcü Gazetesi Arşiv. 28 Kasım-8 Aralık 2024

3.15.1. Tematik Analiz

Sözcü gazetesinin Suriye devrimine ilişkin söyleminde makro yapıda “iktidarın dış politikasının başarısızlığı” ve “Türkiye’nin yalnızlaşması” temaları belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Tematik olarak haberlerde, hükümetin Suriye politikasına yönelik eleştirel bir ton hakimdir; Türkiye’nin iç ve dış politikadaki adımlarının yanlışlığı vurgulanarak okuyucuda iktidara yönelik sorgulayıcı bir algı oluşturulmak istenmektedir.

3.15.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular

Sözcü gazetesi Suriye’deki gelişmeleri Sabah ve Yeni Şafak gazetelerine göre daha dar kapsamda görmüştür. Muhalifler rejime karşı 27 Kasım’da harekete geçmiş fakat gazete 28-29-30 Kasım tarihlerinde birinci sayfada Suriye’deki bu olağan dışı gelişmeleri görmemiştir. Takip eden günlerde ise çoğunlukla haberler hükümet yanlısı gazetelere göre son derece basit ve sıradandır. Haber içerikleri çoğunlukla dolaylı ya da direk hükümet eleştirisine dönüşmüştür. Gazete hareketin 4. gününde, yani 1 Aralık tarihinde Suriye’deki gelişmelerle ilgili ilk haberini yapmıştır. Ancak haber gelişmeler hakkında bilgi vermekten çok hükümet politikalarına yönelik bir eleştiri niteliğindedir. Gazete; “Apo’dan Önce Süleyman Şah Türbesini Kurtarın” (4’nolu) haberde Türkiye’nin tarihî ve ulusal sembollere yönelik hassasiyetini başlığa taşımış iç politikaya gönderme yapmıştır.

Gazete genel olarak ulusal güvenliği ön plana çıkarmıştır. Ulusal güvenliğin yanı sıra toprak bütünlüğüne de atıf yapılmıştır. “Kapımızda Bölünme Riski Var Sevinmeyelim” (5’nolu), “Suriye’de Terör Örgütleri Alan Kazanmamalı” (6’nolu) haberlerde bölgesel tehdit kaynaklı bölünme ve kaos temaları işlenmiştir.

“Hama’dan sonra Humus Düştü, İstikamet Şam” (10’nolu). “Muhalifler Şam’ın Kapısını Dayandı” (11’nolu), başlıklarda muhaliflerin ilerleyişi, rejim güçleriyle çatışmaları vurgulanmıştır. MİT Başkanı İbrahim Kalın’ın ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın ziyaretleri ve Şam’da elçiliğinin açılması gibi haberlerle (16,18,26’nolu), Türkiye’nin bölgesel rolü ve diplomatik temasları öne çıkartılmıştır.

Gazete, sığınmacıların dönüşüyle ilgili haberleri birinci sayfada geniş görmüştür “Suriye’ye Dönüş Trafığı Sırt Çantalı Gençlerle Başladı” (13’nolu).” Suriye ile 10 Sınır Kapımız Var İkisi Yoğun” (15’nolu) “Suriyeliler Kilis’i Sevdı Gitmiyor” (25’nolu) “Gidişler Şivey Şivey Azaldı” (17’nolu) başlıklarla sığınmacıların gidiş ve kalışlarını eleştirmiştir. 14 ve 20’nolu haberlerde İsrail’in Suriye’ye askeri müdahaleleri birinci sayfada ön plana çıkartılmıştır.

Genel olarak başlıklar; güvenlik, çatışma, göç ve diplomasi ekseninde yoğunlaşmakta, Türkiye’nin çıkarları ve tehdit algısı merkeze alınmaktadır. Güvenlik kaygıları ve sığınmacılara yönelik haberler birinci sayfada abartılarak verilirken bölgedeki gelişmelere, Türkiye’nin bölgesel rolü ve diplomatik temasları sığınmacı haberlerine göre oldukça basit, sıradan ve küçük görülmüştür. Gazetenin Suriye’deki gelişmeleri birinci sayfada görmediği gün sayısı da oldukça fazladır.

3.15.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular

Terör örgütü PKK’nın silah bırakma sürecinde İmralı’da örgüt lideri Öcalan’la yapılan görüşmelere gönderme yapan gazete 4’nolu haberde “Apo’dan Önce Süleyman Şah’ın Toprağını Kurtar” başlıklı haberi “Suriye’deki tarihi yadigarımız 9 yıldır PKK işgalinde” girişi ile eleştiriye detaylandırmıştır.

2,4,12’nolu haberlerde “Suriye’de cihatçılar saldırıyor.” Suriye’de yangın büyüyor cihatçıların ilerleyişi sürüyor...” ve “Ana omurgasını cihatçı HTŞ’nin oluşturduğu muhalif gruplar iktidarı ele aldı...” giriş ve tanımlamasıyla Türkiye’nin desteklediği HTŞ’yi cihatçı gruplar olarak göstermektedir. Gazete böylece Türkiye’nin Suriye politikasını ağır bir dille eleştirmektedir. Yine aynı haber girişlerinde terör örgütü PKK/PYD’nin rejimden boşalan yerleri ele geçirdiğine vurgu yaparak, terör tehdidi, Ulusal tehdit, bölünme riski gibi güvenlik odaklı ifadelerle yer verilmiştir. 10,11,12’nolu haberlerde muhaliflerin ilerleyişi ve Esed rejiminin çöküşü vurgulanmaktadır. Hakan Fidan’ın ve İbrahim Kalın’ın Şam ziyaretleri, elçilik açılışı gibi haberlerde Türkiye’nin süreçteki rolünü öne çıkarmaktadır (16,18,26’nolu). Ancak bu haberler sayfada kısa görülmüştür.

Haber girişlerinde sığınmacıların dönüşü ve dönüşlerin azalmasına da göç ve toplumsal yansımaları esasında detaylı yer verilmiştir (13,15,17,25’nolu). “İsrail Suriye’de işgali genişletiyor.” (14’nolu), “Suriye’de 12 yılın en ağır saldırısı Tartus’ta oldu...” (20’nolu) haber girişlerinde İsrail saldırılarına yer verilmek suretiyle dış müdahalelere atıfta bulunmuştur. Sözcü gazetesinin haber girişleri genel olarak dramatik bir dil ve güvenlik eksenli bir söylem üzerine kurulmuştur.

3.15.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular

Sözcü gazetesinin kullandığı Fotoğraflar genel olarak dramatik, sembolik ve duygusal etkiyi artıracak şekilde seçilmiştir. Fotoğraflarda hem çatışma hem de göç konusu dramatize edilerek ön plana çıkarılmıştır. Bazı fotoğraflarda sembollere önem verildiği görülmektedir. Süleyman Şah Türbesi, Emevi Camii, büyükelçilik binası gibi semboller öne çıkarılmıştır (4,18,28'nolu). Askerlerin ateş açtığı kareler, bombalanmış şehirler, yıkılmış binalar ve muhalif grupları konu alan kareler çatışma ve kaos vurgusunu güçlendirmektedir (5,6,7,20'nolu). Sınır kapısında bekleyen Suriyeliler, çantalarıyla yola çıkan gençler, Suriyeli çocuklar gibi insani yönü öne çıkaran fotoğraflar kullanılmıştır (13,15,17'nolu). Fidan-Colani tokalaşması, İbrahim Kalın'ın camiden çıkışı gibi kareler siyasi/diplomatik mesajlar içermektedir (16,18,26'nolu). İsrail saldırılarında bombalanan yer fotoğrafları da dış aktörlerin etkisini somutlaştırmaktadır (20'nolu).

3.15.2. Şematik Analiz

Şematik açıdan haberler genellikle hükümet açıklamalarıyla başlamakta, ardından bu açıklamalara yönelik muhalif görüşler ve olumsuz sonuçlara dair örneklerle ilerlemektedir. Gazete bu şekilde yapısal kurguda eleştirel bakışı sistematik biçimde güçlendirmektedir. Bu durum Sözcü gazetesinin seküler ve ulusalcı ideolojik çizgisiyle uyum göstermektedir. Böylece gazete, Suriye devrimini Türkiye'nin dış politikasındaki bir hata ve toplumsal maliyet unsuru olarak sunan bir söylem üretmiştir.

3.15.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimleri

Sözcü gazetesinin makro yapıya göre şematik analizinde ana olaylar çoğunlukla çatışma, güvenlik ve göç etrafında kurgulanmıştır. Bunun yanı sıra sunuş biçimi ise dramatik, millî duyguları harekete geçiren ve güvenlik merkezli bir anlatım şeklindedir. Çatışmaların çıktığı ilk günlerde birinci sayfada olayları görmeyen gazete 4 gün sonra ilk haberini yapmıştır. Gazete, muhaliflerin ana omurgasını oluşturan HTŞ'yi cihatçı olarak nitelendirmiştir. Haberlerde muhaliflerin ilerleyişi, Esed rejiminin kayıpları, PKK-PYD ile çatışmalar öne çıkarılmıştır (10, 12'nolu). Gazete başlık ve haberlerde “bölünme riski”, “terör örgütleri” ve “işgal” gibi kavramlarla Türkiye'nin ulusal güvenliğini ana olayın bir parçası yapmıştır. Suriyelilerin dönüşleri ya da kalmaları sıkça ve birinci sayfada genişçe işlenmiştir (13, 17,25'nolu).

Diğer taraftan Dışışleri Bakanı Hakan Fidan ve MİT Başkanı İbrahim Kalın'ın Şam ziyaretleri, elçiliğin açılışı diplomatik ana olaylar arasındadır. İsrail'in saldırıları da ana olay olarak seçilmiştir. Sunuş biçimi olarak Sözcü, başlıkları kısa, çarpıcı ve tehdit ya da çatışmayı vurgulayıcıdır “Kapımızda Bölünme Riski Var Sevinmeyelim”, “Muhallifler Şam'ın Kapısına Dayandı” Haber metinlerinde terör, bölünme, işgal kavramları sıkça kullanılmıştır; gazete başlık ve girişlerde çoğunlukla okuyucunun ulusal duygularına hitap eden bir üslup tercih etmiştir. Haberlerde Türkiye'nin güvenliği öncelikli çerçeve olarak oluşturulmuştur. Çatışma görüntüleri, Suriyeli çocuklar, sınır kapılarında bekleyen aileler ile haberler dramatize edilmiştir.

3.15.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi

Gazete, Süleyman Şah Türbesi ile iç siyasete gönderme yaparken bunun yanında Emevi Cami ile Türkiye–Suriye tarihsel bağlara atıfta bulunarak hükümeti eleştirmiştir. PKK, HTŞ ve Esed rejimi arasındaki çatışmalar Türkiye'nin güvenlik politikaları bağlamında aktarılmıştır. İsrail'in Suriye topraklarına yaptığı saldırılar Suriye krizinin sadece iç dinamiklerle sınırlı olmadığını; bölgesel ve küresel güçlerin etkisini göstermektedir. Suriyelilerin ülkelerine dönüşü, Türkiye'deki demografik ve siyasi tartışmaların bağlamında sunulmuştur.

3.15.2.3. Haber Kaynakları

Sözcü gazetesi birden fazla haber kaynağı kullanmıştır. Resmî yetkililerin beyanları, sahadaki gelişmeler kaynak olarak kullanılmıştır. Gazete, Türkiye'nin bakış açısını ön plana çıkarmaktadır. Resmi kaynaklar olarak Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, MİT Başkanı İbrahim Kalın gibi devlet yetkililerinin açıklamaları ana kaynak olarak öne çıkarılmıştır. HTŞ gibi örgütlerin eylemleri muhalif odaklı kaynaklarla haberleştirilmiştir. Sınır kapılarındaki gözlemler, Suriyeli mültecilerin ifadeleri dolaylı kaynak işlevi görmüştür. İsrail'in saldırıları ve etkileri uluslararası kaynaklı haberler de kaynak olarak kullanılmıştır. Ajans bilgileri ve gazetenin bölgeye gönderdiği muhabirler ise bir diğer haber kaynağıdır.

3.15.3. Sonuç

Sözcü gazetesinin makro yapıya göre yapılan tematik çözümlemesi, Suriye devrimine ilişkin haberlerin büyük ölçüde güvenlik, göç, çatışma ve diplomasi çerçevesinde ele alındığını ortaya koymaktadır. Başlık ve haber girişleri ideolojik birer mesaj niteliğindedir. Türkiye'nin ulusal güvenliği, bölünme riski ve terör tehdidi ön planda tutulmuş, diğer taraftan sığınmacıların geri dönüşleri ya da kalışları geniş bir biçimde işlenmiş bu kapsamda hükümet politikaları

eleştirilmiştir. Muhalif gruplar sıklıkla “cihatçı” kavramıyla tanımlanarak Türkiye’nin Suriye politikasına yönelik direkt ya da dolaylı bir eleştiri geliştirilmiştir. Bu durum Sözcü’nün hükümet yanlısı gazetelerden ayrıştıran eleştirel bir söylem benimsediğini göstermektedir. Fotoğraflar düzeyinde ise çatışma ve yıkım görüntüleri, sembolik mekânlar ve göç sahneleri aracılığıyla dramatik ve duygusal etki güçlendirilmiştir.

Şematik çözümleme ise gazetenin ana olayları çoğunlukla çatışmalar, güvenlik tehditleri, sığınmacıların geri dönüşleri ve diplomatik temaslar etrafında kurguladığını göstermektedir. Sunum biçimi kısa ve çarpıcı başlıklarla ulusal duyarlılıkları harekete geçirmeye yönelik bir stratejiye dayandırılmıştır. “Terör”, “işgal” ve “bölünme” gibi kavramlarla okuyucunun güvenlik algısını sürekli pekiştirilmiştir. Artalan ve bağlam düzeyinde ise tarihsel semboller (Süleyman Şah Türbesi, Emevi Camii) ile Türkiye–Suriye ilişkilerinin kültürel ve siyasi boyutları öne çıkarılmak suretiyle eleştirel dil kullanılmıştır. Haber kaynakları arasında devlet yetkililerinin açıklamaları, ajans bilgileri ve sahadaki gözlemler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Bu durum, Sözcü söyleminin dramatik, güvenlik eksenli ve eleştirel bir çerçeveye yaslandığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Gazetesinin haberleri tek taraflı ve salt haber metninden ziyade ideolojik yapıda eleştirel politik söylem aracı şeklindedir.

3.16. Cumhuriyet Gazetesi Makro Yapı Analizi

Tablo 4: Cumhuriyet Gazetesi’nde 2024 yılı 28 Kasım-31 Aralık tarihleri arasında Suriye devrimiyle ilgili çıkan haber başlıkları, haber girişleri ve fotoğraflar

NO	BAŞLIK	HABER GİRİŞİ	FOTOĞRAF
1	(28 Kasım 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
2	(29 Kasım 2024) HTŞ Halep’e İlerliyor	Suriye’de cihatçı HTŞ örgütünün yeniden Halep’e yönelik saldırıya geçtiği belirtiliyor.	Araç üzerinde silahlı muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
3	(30 Kasım 2024) Halep’te Yoğun Çatışma	Cihatçı örgütün ilerlemesi üzerine siviller kenti terk etmeye başladı.	Tank ve muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
4	(01 Aralık 2024) Suriye’de HTŞ’li Halep Denklemi	Suriye’nin İdlib bölgesinde etkili olan El Kaide bağlantılı HTŞ ve destekçileri Halep kent merkezini ele geçirdi.	Yıkılan Esed heykelinin fotoğrafı kullanılmıştır

5	(02 Aralık 2024) Diplomasi Trafiği	HTŞ ve müttefikleri ilerlerken Şam'ın Ankara ile temas arayışında olduğu iddia edildi.	Tank üzerinden zafer işareti yapan muhaliflerin fotoğrafı kullanılmıştır.
6	(03 Aralık 2024) Görüş Ayrılığı	Dışişleri Bakanı Fidan çatışmada Esad'ı İranlı mevkidaşı Arakçi İsrail'i işaret etti.	Hama önlerinde tank üzerinde askerlerin fotoğrafları, şehirden kaçış var izlenimi veren uzun araç kuyruğu fotoğrafı kullanılmıştır.
7	(04 Aralık 2024) Şam Yönetimi Zorda	Suriye ordusu ile Halep'te kontrolü ele alan cihatçı HTŞ liderliğindeki muhalif grupların çatışmaları Hama'da yoğunlaştı.	Tank üzerinde sevinen zafer işareti yapan askerler ve eşya dolu kamyonetle şehri terk eden aile fotoğrafları kullanılmıştır.
8	(05 Aralık 2024) Son Bir Haftada 704 Kişi Öldü.	Rusya destekli Suriye ordusu Hama'da HTŞ ve müttefiklerine karşı hava saldırılarını yoğunlaştırdı.	Fotoğraf yok
9	(06 Aralık 2024) Suriye Ordusu Hama'dan Çekildi.	Çatışmaların yaşandığı Hama'da Suriye ordusu sürpriz bir kararla "Çekildiğini" duyurdu.	Motosiklet ve üzerinde ağır silah olan kamyonetle ilerleyen askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır
10	(07 Aralık 2024) Harita Değişiyor	Cihatçı HTŞ liderliğindeki muhalifler Humus'a ulaşarak Şam'a yöneldi	Araç üzerinde sevinen askerler ve araçla göç eden küçük çocukları olan bir ailenin fotoğrafları kullanılmıştır.
11	(08 Aralık 2024) Şam Kuşatması	2011'de başlayan savaşta yeni bir aşamaya gelindi. HTŞ başkente ulaştı.	Araçlı motosikletli muhalif askerlerin fotoğrafı kullanılmıştır.
12	(09 Aralık 2024) Şam Düştü	Suriye'de Esad ülkeyi terk etti, 61 yıllık Baas rejimi sona erdi.	Esad'ın dekupe fotoğrafı, sevinen muhaliflerin ve Türkiye'de sevinen Suriyelilerin fotoğrafları kullanılmıştır.

13	(10 Aralık 2024) Dönüş Başladı	Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar Esad yönetiminin devrilmesiyle ülkelerine dönmeye başladı.	Dönüş yapan Suriyeli ailelerin fotoğrafı kullanılmıştır.
14	(11 Aralık 2024) Golan Yetmedi	Gazze'de katliam yapan İsrail, Esed'in devrildiği Şam'a yaklaştı.	İsrail güçlerinin konumunu gösteren Suriye haritası ve sınırda Türk askerinin gözetiminde bekleyen Suriyeli ailelerin fotoğrafı kullanılmıştır.
15	(12 Aralık 2024) Güvenli Bölge İçin Pazarlık	Ankara ABD ile 30 km için masaya oturacak.	Farklı güçlerin kontrol alanını gösteren Suriye haritası ve sınırdaki Suriyeli ailelerin fotoğrafı kullanılmıştır.
16	(13 Aralık 2024) Kalın'dan Şam Turu	MİT Başkanı, Esad sonrası Suriye'ye giden ilk üst düzey yetkili oldu.	Suriye'nin kalabalık bir caddesinden fotoğraf kullanılmıştır.
17	(14 Aralık 2024) İmamoğlu gidenlere yardıma hazırız.	Erdoğan: İsteyen Türkiye'de kalabilir, İBB başkanı İmamoğlu: gönüllü dönmek isteyen Suriyelilere her türlü desteği vermeye hazırız.	Kutlama yapan Suriyelilerin fotoğrafı kullanılmıştır.
18	(15 Aralık 2024) Bayrak Çekildi	Türkiye'nin Şam büyükelçiliği 12 yıl aradan sonra yeniden açıldı.	Bayrak çekilmiş elçilik binası ve personelin fotoğrafları kullanılmıştır.
19	(16 Aralık 2024) İsrail Saldırıyor	İsrail (Suriye'de) üç köyü daha ele geçirdi. Askeri havaalanı ağır hasar aldı.	Yıkılmış köy fotoğrafı açıldı.
20	(17 Aralık 2024) Döviz Bürolarına Akın	Esad'ın devrilmesinin ardından Suriye lirası kalkıyor. Şam'da döviz bürolarına akın eden Suriyeliler dolar ve Türk lirası almak için sıraya girdi.	Suriye'de Döviz bürosu fotoğrafı kullanılmıştır.
21	(18 Aralık 2024) Trump'ın tonu mektuptaki gibi	Trump Türkiye Suriye'nin anahtarını elinde tutacak dedi.	Trump'ın fotoğrafı ve karikatürü kullanılmıştır.

22	(19 Aralık 2024) İsrail Şam Kapısında	Güvenlik gerekçesiyle işgal genişliyor, mesafe 20 km düştü.	Kamyonla ilerleyen İsrail askerleri ve yağmaya karşı nöbet tutan muhaliflerin fotoğrafları kullanılmıştır.
23	(20 Aralık 2024) Erdoğan D8'deydi	D8 Zirvesine katılan Erdoğan liderlerden İsrail'in Golan tepelerini işgaline karşı tepki gösterilmesini istedi.	Erdoğan ve Sisi'nin tokalaştığı fotoğraf kullanılmıştır.
24	(21 Aralık 2024) Din Devleti İstemiyoruz	Esad yönetiminin cihatçı HTŞ tarafından devrilmesinin sonrası yeni rejim tartışılırken özgürlük isteyen kadınlar Şam'da eylem yaptı.	Bir grup kadın ve erkek eylemcinin fotoğrafı paylaşılmıştır
25	(22 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
26	(23 Aralık 2024) Şam'la Temas	MİT Başkanı Kalın'ın ardından Dışişleri Bakanı Fidan'da Suriye'de	Fidan ve Şara'nın tokalaştığı fotoğraf kullanılmıştır.
27	(24 Aralık 2024) Suriye'den Çekilme Sinyali	Trump'ın güvenlik danışmanlığına önerdiği Waltz, "Amerikan postallarının Suriye'de herhangi bir şekilde dolaşmasına ihtiyacımız yok"	Fotoğraf yok
28	(25 Aralık 2024) Noel Ağacı Gerginliği	Dev Noel ağacı silahlı kişiler tarafından ateşe verildi.	Gösteri yapan kalabalık bir grubun fotoğrafı kullanılmıştır.
29	(26 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
30	(27 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok
31	(28 Aralık 2024) İsrail'e Zeytin Dalı Uzattı.	HTŞ'nin Şam valisi Mervan, işgal ve bombardımanları 'doğal' buldu	Fotoğraf yok
32	(29 Aralık 2024) Haber yok	Haber yok	Fotoğraf yok

33	(30 Aralık 2024) Diktatörlük Uyarısı	Cihatçı HTŞ lideri Şara yeni anayasa için 3 yıl süre istedi.	Fotoğraf yok
34	(31 Aralık 2024) Çekişme Şam’a Kadar Uzadı	Ukrayna dışişleri bakanı Sibiga, Şara’dan Rus askeri üslerini kapatmasını istedi.	Fotoğraf yok

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur. Cumhuriyet Gazetesi Arşiv. 28 Kasım-31 Aralık 2024

3.16.1. Tematik Analiz

Cumhuriyet gazetesinin 28 Kasım–31 Aralık tarihleri arasında birinci sayfada yayımladığı Suriye Devrimi haberleri makro yapıya göre tematik açıdan incelendiğinde, gazetenin olayı büyük ölçüde askeri gelişmeler, çatışma yoğunluğu ve HTŞ’nin ilerleyişi çerçevesinde kurguladığı görülmektedir. HTŞ’nin cihatçı bir yapı olduğunu her haberde vurgulayan gazete okuyucuda tehlike odaklı algı oluşturmıştır. Gazete, haberlerde ana tema olarak Halep, Hama ve Humus gibi kritik kentlerde yaşanan savaş hareketliliğine de vurgu yapılmıştır. Gazete Suriye ordusunun geri çekilişi ve muhalif güçlerin stratejik noktaları ele geçirmesine de atıfta bulunmuştur. Bu bağlamda, özellikle “Şam Kuşatması”, “Şam Düştü” ve “Harita Değişiyor” gibi başlıklarla rejimin zayıfladığı, savaşın kırılma noktasına ulaştığı ve ülkenin siyasi geleceğini belirleyen kritik bir döneme girildiği algısını pekiştirmiştir.

Cumhuriyet gazetesi gelişmeleri yalnızca savaş ekseninde görmemiş diplomatik temaslar, uluslararası aktörlerin pozisyonları ve Türkiye’nin rolüne atıfta bulunulmuştur. Ancak haberleri ideolojik bağlamda sunmuştur. Ankara–Şam hattındaki görüşmeler, MİT ve Dışişleri’nin ziyaretleri, ABD ve İsrail’in açıklamaları, Rusya’nın tavrı gibi konulara değinmiştir. Gazetesinin olayları bölgesel güç dengeleri ve dış politika boyutuyla değerlendirdiği söylenebilir. Tematik olarak öne çıkan bir diğer alan ise göçmenlerin dönüş ve kalışlarıdır. Sığınmacıların geri dönüşü, gazetenin gündeminde önemli yer tutmuştur. Ayrıca Suriye’de dini-etnik ve mezhebi protestolar gazetenin bir diğer gündem maddesi olmuştur. Gazete kadınlara özgürlük haberlerini ideolojik bir söylem üzerinden kurmuştur.

Ayrıca İsrail’in ilerleyişi, yeni anayasa tartışmaları, güç boşluğu ve Türkiye’ye yönelik güvenlik riskleri gibi haberler, gazetenin devrim sonrası oluşan politik belirsizlik ve bölgesel tehdit temasını öne çıkardığını göstermektedir. Tüm bu unsurlar bir arada değerlendirildiğinde, Cumhuriyet gazetesinin Suriye devrimini ideolojik perspektifte askeri dengeler, diplomatik

ilişkiler, toplumsal etkiler ve rejim sonrası belirsizlik ekseninde bir tematik çerçeveye sunduğu anlaşılmaktadır.

3.16.1.1. Başlıklarla İlgili Bulgular

Cumhuriyet gazetesi başlıklarında çatışma, rejim değişimi, göç, uluslararası müdahaleler ve toplumsal tartışmalar ön plana çıkarılmıştır. Başlıklar çarpıcı ve olay odaklıdır. Ancak muhaliflerin 27 Kasım'da başlattığı harekâtı ilk gün haber olarak görmemiştir. Takip eden günlerde haberler birinci sayfada çoğunlukla görülmüştür. “HTŞ Halep’e İlerliyor” “Halep’te Yoğun Çatışma”, “Şam Kuşatması”, “Şam Yönetimi Zorda”, “Suriye Ordusu Hama’dan Çekildi”, “Harita Değişiyor” “Şam Düştü” (2,3,7,9,10,11,12’nolu), gibi başlıklar muhaliflerle rejim güçleri ve destekçileri arasında geçen çatışma sürecini ve muhaliflerin ilerleyişini dramatik bir şekilde yansıtmaktadır. “Şam Düştü” ve “Bayrak Çekildi” (12,18’nolu) başlıkları ise Esed rejiminin çöküşünü ve yeni dönemin başlangıcını sembolik biçimde göstermesi açısından önemlidir.

Devrimden sonra gazetenin yaptığı haberler arasında göç ve geri dönüşler ağırlıklıdır. Dönüş ya da kalış haberleri birinci sayfada geniş yer bulmuştur. “Dönüş Başladı” (13’nolu), başlıklı haberde rejimin devrilmesinin ardından sınırlara akın oldu gibi bir hava verilmek istenmiştir. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun hükümete yönelik siyasi manevrasını göstermesi açısından “İmamoğlu: Gidenlere Yardıma Hazırız” (17’nolu) başlık gazetenin ideolojik yönelimini göstermesi açısından önemlidir. “Güvenli Bölge İçin Pazarlık”, “İsrail Şam Kapısında”, “Trump’ın Tonu Mektuptaki Gibi” (15,21,22’nolu), başlıklar da dış aktörlerin etkisini göstermektedir.

HTŞ’yi cihatçı bir örgüt olarak gören gazete Türkiye sınırlarının dibinde din merkezli bir devlet görmek istemediğini ifade etmiştir. Gazete Suriye’de eylem yapan azınlıklar söylemlerini “Din Devleti İstemiyoruz” (24’nolu) gibi başlığa taşımıştır. Ayrıca “Diktatörlük Uyarısı” (33’nolu), haberde HTŞ lideri Şara’nın diktatör olabileceği imasında bulunarak muhaliflerin iç politik taleplerini eleştirmiştir. Netice itibarıyla başlıklar çarpıcı ve olay odaklıdır. Girişler toplumsal ve diplomatik boyutları içeren bir dille yazılmıştır. Haberler ideolojik söylemler üzerine oluşturulmuştur. Tarafsızlık dilinden uzaktır.

3.16.1.2. Haber Girişleriyle İlgili Bulgular

Haber girişleri olay odaklı anlatıma göre yazılmıştır. Ancak gazete kendi ideolojik çerçevesini haber girişlerinde kullanmayı tercih etmiştir. El Kaide’nin kolu olduğunun altını çizdiği HTŞ’yi

“cihatçılar” olarak tanımlamaktadır. 29 Kasım’daki bültende muhaliflerin harekâtını cihatçı bir eylem olarak görmüş “Suriye’de cihatçı HTŞ örgütünün yeniden Halep’e yönelik saldırıya geçtiği belirtiliyor” (2’nolu) girişiyle vermiştir. Yine 30 Kasım’da benzer bir dille “Cihatçı örgütün ilerlemesi üzerine siviller kenti terk etti” (3’nolu) girişiyle muhalifleri katliam yapmasından endişe edilen teröristler gibi göstermek suretiyle korku algısı oluşturmıştır. Gazete, 1 Aralık’ta “Suriye’nin İdlip bölgesinde etkili olan El Kaide bağlantılı HTŞ ve destekçileri Halep kent merkezini ele geçirdi.” (4’nolu) haber girişiyle HTŞ’ye yönelik olumsuzluk, korku ve endişe algısını daha da yükseltmiştir. Takip eden günlerde (7,10,24’nolu) haberlerde HTŞ adını “cihatçılıkla” özdeşleştirmiştir.

Haber girişlerinde HTŞ merkezli muhalif unsurların ilerleyişi, (2,3,4,6,7’nolu), Esed rejimi ve destekçilerinin gerilemesi (8,9,10,11’nolu), “Suriye’de Esed ülkeyi terk etti, 61 yıllık Baas rejimi sona erdi.” (12’nolu) başlıklı haberlerde diktatörün kaçtığı ve rejimin yıkıldığını uluslararası dengeler açısından da anlatılmaktadır. Terör öğütlerini ve “cihatçı” olarak nitelendirdiği HTŞ’nin girdiği yerlerde sivillerin kaçışının olduğunu belirten gazete, “Suriyeli sığınmacılar ülkelerine geri dönmeye başladı” (13’nolu) gibi Suriyelilerin dönüşü ve “Döviz bürolarına akın” (20’nolu). Ekonomik kriz gibi toplumsal boyutları da öne çıkarmaktadır.

Gazete, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın D8 zirvesinde “Golan tepelerini işgal eden İsrail’e tepki gösterilmesini istemesi” (23’nolu) başlığı ile üst düzey diplomatik temasa yer vermiştir. Ancak Erdoğan’ın devrim öncesi ve sonrası muhaliflerin yanında yer alan açıklamalarını haber girişlerinde görmemiştir. MİT Başkanı İbrahim Kalın ve Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın ziyaretlerini de birinci sayfada kısa satırlarla haberleştiren gazete (16,26’nolu) diplomatik temaslarla Türkiye’nin rolünü işlemiştir. İsrail’in askeri müdahaleleri ABD’nin açıklamaları, uluslararası dengeler ve liderlerin açıklamaları haber girişlerinde kullanılmıştır (14,19,21,27’nolu). “Din devleti istemiyoruz”, “Diktatörlük uyarısı” (24,33’nolu) gibi girişler, toplumsal ve siyasal eleştiriyi yansıtırken gazetenin ideolojik söylemini de göstermektedir. Genel anlamda Cumhuriyet’in haber girişleri olay odaklı anlatıma göre yazılmıştır. Haberler yalnızca savaşın askerî boyutuna değil, toplumsal, diplomatik ve uluslararası yansımalarına da odaklanmaktadır. Gazete haberlerinde muhalif bir söylem ve ideolojik bir dil kullanmıştır.

3.16.1.3. Fotoğraflarla İlgili Bulgular

Fotoğraflar çoğunlukla çatışma ve askeri unsurlar odaklıdır. Tanklar, motosikletler, silahlı muhalif askerler ve yıkılmış yerleşim yerlerine ait fotoğraflar sıkça kullanılmıştır (2,3,5,6,7,9,10,11,22’nolu). Gazete sembolik ve dramatik fotoğraf kareleri de kullanmıştır. Yıkılan

Esed heykeli (4'nolu), bayrak çekme töreni (18'nolu), döviz bürosu kuyruğu (20'nolu) gibi kareler kritik eşikleri simgelemiştir.

Göç ve sığınmacıların durumunu anlatan, kaçan aileler, sınırda bekleyen Suriyeliler, geri dönen sığınmacılar gibi dramatik insani boyutu vurgulayan kareler kullanılmıştır. Hakan Fidan-Şara tokalaşması (26'nolu), D8 zirvesinde Erdoğan-Sisi görüşmesi (23'nolu) gibi kareler Türkiye'nin liderliğini vurgularken diplomatik boyutu da öne çıkarılırken aynı zamanda Erdoğan'da eleştirilmektedir. Erdoğan'ın uzunca bir süre Sisi ile teması reddetmesinden dolayı Erdoğan-Sisi tokalaşmasını da dolaylı bir eleştiri niteliğinde kullandığı ortadadır. "Din Devleti İstemiyoruz" eyleminde kullanılan kadınların fotoğrafı (24'nolu) toplumsal tepki ve protestoları görselleştirmiştir. Gazete kendi ideolojik çizgisiyle örtüşen Suriye'deki bir tepkiyi detaylı haberleştirmeyi seçmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin kullandığı fotoğraflarda genel eğilim çatışmayı dramatik göstermenin yanı sıra toplumsal etkileri, diplomatik gelişmeleri ve sembolik olayları da görselleştirmektedir. Fotoğraflar yapılan haberlerin içeriğine uygun karelerdir. Başlık ve girişlerde verilen tema fotoğraflarla da anlatılmaya çalışılmıştır.

3.16.2. Şematik Analiz

Cumhuriyet gazetesinin haberleri şematik yönde incelendiğinde, haberlerin yapısında öncelikle savaşın neden olduğu insani ve politik tahribatlar okuyucuya aktarılmaktadır. Bunun yanı sıra Suriye'ye uluslararası aktörlerin müdahaleleri ve Türkiye'nin dış politikasının bu bağlamdaki etkileri değerlendirilmektedir. Bu sıralama, okuyucunun olayları küresel güç ilişkileri perspektifinden değerlendirmesini sağlamaktadır. Cumhuriyet'in söylemi, Suriye Devrimi'ni "emperyal güçlerin vekalet savaşı" gibi tanımlayarak, barış ve diplomasi çağrısını ön plana çıkaran muhalif ve eleştirel bir çerçevede oluşturulmuştur.

3.16.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimleri

Cumhuriyet gazetesinin Suriye devrimine yönelik haberlerinde ana olay çizgisi, cihatçı olarak nitelendirdiği HTŞ'nin Halep'ten başlayarak Şam'a kadar ilerleyişi, Esad rejiminin düşüşü ve sonrasındaki siyasi/diplomatik gelişmeler olarak kurgulanmıştır. 29 Kasım-7 Aralık tarihleri arasında çıkan haberlerde askerî çatışmalar, şehirlerin düşmesi, göç hareketleri ele alınmıştır (2,3,4,5,6,7,8,9,10'nolu). 8-12 Aralık tarihleri arasında yapılan haberlerin ana gövdesini Şam'ın kuşatılması olmuştur. Ayrıca bazı haberler Esad'ın kaçışı, rejimin yıkılışı üzerine kurgulanmıştır (11,12,14,15nolu). 13-20 Aralık tarihleri arasında yapılan haberlerde

çoğunlukla ana olay göçmenlerin dönüşü, uluslararası diplomasi, İsrail'in saldırıları üzerine kurulmuştur. Yeni rejim tartışmaları, Türkiye, ABD, Rusya, İsrail gibi uluslararası ana aktörlerin hamleleri de ana olayı oluşturmaktadır. Haberler çoğunlukla çatışma ve kriz teması üzerinden verilmiştir. “Son Bir Haftada 704 Kişi Öldü”, “Şam Düştü” (8,12’nolu) gibi dramatik ve kritik eşikler manşete taşınmıştır. Ayrıca dönemsel olarak savaşın askeri boyutundan siyasi/diplomatik boyutuna doğru bir kayış olduğu da görülmektedir.

3.16.2.2. Artalan ve Bağlam Bilgisi

Cumhuriyet gazetesinin haberleri içerik olarak 2011’de başlayan Suriye iç savaşının uzun yıllara yayılan seyrine atıf yönündedir. 2024’te yeni bir aşamaya girildiği vurgulanarak tarihsel bir bağlam kurulmuştur. Ayrıca Türkiye, İran, Rusya, ABD ve İsrail’in pozisyonları sürekli olarak haberlerde yer almaktadır. Savaş yalnızca iç dinamiklerle değil, uluslararası aktörlerinde müdahalesiyle cereyan ettiği açıklanarak bölgesel bağ kurulmuştur. Gazete uzun yıllardır eleştirdiği sığınmacı konusunu da göç, mülteci dönüşü gibi başlıklarla ele almıştır. Yeni rejim tartışmaları, din devleti istemiyoruz döviz kuyruğu gibi başlıklarla halkın tepkisi öne çıkarılmak suretiyle toplumsal bağlam kurulmuştur. “Cihatçı HTŞ” ifadesi sürekli kullanılarak muhalif grupların radikal kimliğinin olduğu vurgulanmıştır. Esad rejiminin yıkılışına ise “dönüm noktası” şeklinde yaklaşmak suretiyle ideolojik bağlam kurulmuştur.

3.16.2.3. Haber Kaynakları

Cumhuriyet gazetesinin haberlerinde kullandığı kaynakların başında resmî açıklamalar uluslararası ajansların bilgileri gelmektedir. Örneğin ABD, Rusya, İsrail, Türkiye liderleri ya da diğer yetkililerin açıklamaları kullanılmıştır. Türkiye’nin ABD, Rusya ve İran’la temasları, D8 zirvesi gibi diplomatik kaynaklar üzerinden de haberler kurgulanmıştır. Suriye lideri Ahmet Şara’nın açıklamaları da bir başka kaynak olarak kullanılmıştır. Muhabir kullanmayan gazete arşiv ve ajans görüntüleri ve bilgileriyle haberlerini toplamıştır.

Cumhuriyet gazetesinin bu dönemdeki haberlerinde şematik yapı, “çatışma, rejimin çöküşü, diplomasi ve yeni düzen arayışı” çizgileri üzerinden kurgulanmıştır; artalan olarak hem savaşın tarihi hem de bölgesel aktörlerin müdahalesi verilmiştir. Haber kaynakları ise çoğunlukla diplomatik demeçler, uluslararası güçler ve sahadan gelen ajans görüntüleri ve bilgileri olmuştur.

3.16.3. Sonuç

Cumhuriyet’in 28 Kasım – 31 Aralık tarihleri arasındaki haberleri incelendiğinde ideolojik birer mesaj niteliği taşıdığı görülmektedir. Tematik açıdan çatışmalar, rejim değişimi, göç hareketleri, uluslararası müdahaleler ve toplumsal tepkilerin ön plana çıktığı görülmektedir. Başlık ve haber girişlerinde HTŞ sürekli “cihatçı” kimliğiyle anılmış, muhalif ilerleyiş dramatik bir üslupla aktarılmıştır. Gazete, haberlerinde askeri boyutun yanı sıra göç, geri dönüş, diplomatik temaslar ve toplumsal hareketlilik gibi konuları da öne çıkartmıştır. Bu gazetenin çok yönlü bir sunum ortaya koyduğunu göstermektedir. Ancak bu sunum tarafsızlıktan uzak, ideolojik bir söylemle şekillenmiştir. Fotoğraflar da benzer şekilde hem çatışma ve yıkım hem de Şam’ın düşüşü, bayrak çekilmesi, Esad heykelinin yıkılması gibi sembolik olayları görselleştirmiştir. Bu durum dramatik anlatıyı güçlendirmiştir.

Şematik düzeyde ise gazetenin haber kurgusu, Halep’ten başlayarak Şam’a kadar uzanan muhalif ilerleyiş, Esad rejiminin çöküşü ve ardından gelen diplomatik gelişmeler ekseninde şekillenmiştir. İlk dönem haberlerde askeri çatışmalar ve göç temaları vardır. Takip eden günlerde uluslararası diplomasi, İsrail’in saldırıları, yeni rejim tartışmaları ve Türkiye’nin rolü öne çıkmıştır. Artalan ve bağlam bilgisinde savaşın tarihsel süreci ve bölgesel güçlerin etkisine sıkça atıf yapılmıştır. Haber kaynakları çoğunlukla diplomatik demeçler ve uluslararası ajanslar olmuştur. Böylece Cumhuriyet gazetesi, Suriye devrimini “çatışma, rejimin çöküşü ve yeni düzen arayışı” üçgeninde ele almıştır; gazete olayları ideolojik bir perspektiften dramatize ederek kamuoyuna aktarmış, ideolojik çerçevede eleştirel politik bir söylem üretmiştir.

3.17. Gazetelerin Genel Bulguları

Bu çalışmada iktidar yanlısı sağ görüşlü Sabah, Yeni Şafak ve muhalif sol görüşlü Sözcü, Cumhuriyet gazetelerinin Suriye devrimiyle ilgili 28 Aralık-31 Aralık 2024 tarihleri arasında birinci sayfa haberleri incelenmiştir. Van Dijk’ın eleştirel söylem analizi perspektifinden gazetelerin makro tematik ve şematik analizine bakılmış haberin “neyi konu aldığı” ve hangi olayları seçtiği irdelenmiştir. Bu kapsamda tüm gazetelerin ideolojik yaklaşımları haber başlıkları içerikleri ve fotoğrafları analiz edilmiştir. 4 gazetenin makro yapıya göre tematik ve şematik analiz genel bulguları şöyledir.

3.17.1. Tematik Bulguların Genel Çerçevesi

Dört gazetenin Suriye devrimini ele alış biçimleri, ideolojik konumlanışlarına bağlı olarak belirgin biçimde farklılaşmaktadır. Yeni Şafak ve Sabah gazeteleri, hükümet yanlısı bir çizgide

muhallifleri kahramanlaştırmış, zafer ve özgürlük temalarını öne çıkarmıştır. Yeni Şafak başlıklarda “zafer, kurtuluş, özgürlük” gibi epik kavramlara sıkça başvurmuştur. Ayrıca muhaliflerin ilerleyişini ayrıntılı bir dille konu almıştır. Yine, Sabah gazetesi özellikle muhaliflerin ilerleyişini “tarihi dönüşüm” olarak sunmuştur. Gazete, Yeni Şafak gazetesi gibi Türkiye’nin bölgesel liderliğini ön plana çıkarmıştır. Her iki gazete birlik mesajları veren hükümet politikalarını ve Suriye muhalefetini destekleyen haberlere birinci sayfada ayrıntılı yer vermiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın diplomatik girişimleri ve söylemleri Yeni Şafak ve Sabah gazetelerinin birincisi sayfasında detaylı yer almıştır. Ayrıca Dışişleri Bakanı Hakan Fidan ve MİT Başkanı İbrahim Kalın’ın söylem ve diplomatik girişimlerini de gazeteler ayrıntılı sunmuştur. Her iki gazete başta ülkenin kuzeyi olmak üzere Suriye’de faaliyet gösteren terör örgütleri tehdidine dikkat çekmiş yaptığı haberlerle bu tehdidi gündemde sıcak tutmuştur. Gazeteler terör gruplarının uluslararası destekçilerini de ağır bir dille eleştirmiştir. Her iki gazete Suriye iç savaşına yönelik söylemlerinden bölgedeki gelişmeleri an be an takip ettiği görülmektedir.

Buna karşılık Cumhuriyet gazetesi HTŞ’yi ve muhalifleri ısrarla “cihatçı” olarak nitelendirerek devrimi radikalizm ve kaos çerçevesinde sunmuştur. Cumhuriyet gazetesi haberlerde sivil göçü, yıkım, diplomatik gerilimler ve toplumsal maliyetleri ön plana çıkarmıştır. Haberlerin içeriğinde çoğunlukla olumsuzluk hakimdir. Sözcü gazetesi ise Cumhuriyet gibi olumsuzluk merkezli benzer bir dil kullanmıştır. İki gazete arasında bazı farklarda vardır. Başlangıçta HTŞ’yi “cihatçı” olarak nitelendiren sözcü gazetesi zamanla bu söyleminden vazgeçmiştir. Diplomatik dile dikkat etmiştir. Sözcü, haberlere güvenlik, göç ve ulusal çıkar perspektifinden yaklaşmış zamanla haberler sığınmacıların gidiş ve kalışları üzerine oturmuştur. Gazete, PKK/PYD tehdidine de dikkat çekmiştir. Böylece, her bir gazete; iki grup halinde ortak hareket ederken, olayları kendi politik pozisyonuna göre de yeniden çerçevelemiştir.

3.17.2. Şematik Bulgular: Ana Olay, Sunum Biçimi ve Artalan

Şematik açıdan, dört gazetenin ana olay kurguları farklı ideolojik önceliklere dayanmaktadır. Yeni Şafak gazetesinin haberleri hükümet politikalarını destekler yöndedir. Haberlerde ana olay muhaliflerin zaferi ve Esed rejiminin çöküşü üzerinedir. Gazete muhaliflerin dili olmuştur. Suriye halkının yanında yer almıştır. Sunum biçimi epik ve destansıdır. Artalan bağlam ilişkisi, 2011’den beri süren zulüm ve özgürlük mücadelesi üzerine kurulmuştur. Haber kaynakları çoğunlukla muhalif liderler, Türkiyeli yetkililer ve gazetenin kendi muhabirleridir.

Sabah gazetesinin haberleri de Yeni Şafak gibi hükümet politikalarıyla paralel niteliktedir. Haberlerde ana olay muhaliflerin ilerleyişi ve Türkiye'nin bölgesel etkisi üzerinedir. Sunum biçimi dramatik ve hükümet politikalarını destekleyicidir. Artalan bağlam ilişkisi, Türkiye'nin tarihsel misyonu ve Erdoğan'ın liderliği üzerinden kurgulanmıştır. Haber kaynakları ağırlıklı olarak resmi demeçlerdir. Erdoğan'ın söylemlerine çok geniş yer verilmiştir. Hatta haberlerinin çoğu bu yönde kurgulanmıştır. Hükümet yanlısı aktörler muhalifler ve gazetenin muhabirleri diğer haber kaynaklarıdır.

Cumhuriyet gazetesi ana olayı HTŞ'nin ilerleyişini korku ve endişe algısıyla kaotik tablo olarak kurgulamıştır. HTŞ tehdit unsuru olarak sunulmuştur. Gazetenin çoğunlukla sunum biçimi dramatik ama kaygı vericidir. Artalan bağlam ilişkisi, savaşın tarihsel süreci ve uluslararası aktörlerin müdahaleleriyle açıklanmıştır. Haber kaynakları diplomatik demeçler ve uluslararası ajanslar ve yabancı gazetelerinin haberleri olmuştur.

Sözcü gazetesi ana olay güvenlik, göç ve terör riskleri etrafında kurgulanmıştır. Sunum biçimi kısa, çarpıcı ve güvenlik kaygısını artırıcı niteliktedir. Artalan bağlam ilişkisi Süleyman Şah Türbesi, Emevi Cami gibi Türkiye'nin tarihsel ve dini sembolleri üzerinden kurgulanmıştır. Ayrıca ulusal güvenlik bağlamı üzerinden haberler kurulmuştur. Bu bağlamda hükümete de ağır eleştiriler getirmiştir. Haber kaynakları; devlet yetkililerinin açıklamaları, ajans bilgileri ve sahadaki muhabir gözlemleridir.

3.17.3. Fotoğrafların Tematik ve Şematik değerlendirmesi

Fotoğraflar haberleri desteklemenin yanı sıra gazetelerin ideolojik söylemini pekiştiren en önemli unsurlardan biri olmuştur. Bazı fotoğraflar direk haberle ilişkili değildir. Siyasal içerik taşımaktadır. Yeni Şafak ve Sabah gazeteleri hareket halindeki muhalifleri, askeri araçların ilerlemelerini anlatan kareleri çoğunlukla kullanmıştır. Devrimle birlikte zafer işareti yapan muhalifler, asker, sivil bayram havasında yapılan kutlama karelerine yer vermiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın fotoğrafları sıkça kullanılmıştır. Erdoğan'ın liderlik vurgusunu öne çıkaran dekupe fotoğraflar kullanılmıştır. Böylece okuyucuya güçlü lider algısı verilmiştir. Cami sahneleri gibi imgelerle devrimi meşru ve halk temelli göstermiştir. Fidan ve Kalın'ın ziyaretleri de Suriye yönetiminin yanındayız mesajını pekiştirmektedir. Cumhuriyet gazetesi; tanklar, yıkılmış şehirler, Esed heykelinin devrilmesi ve sığınmacı aileler gibi görsellerle dramatik ve kaygı verici bir tablo sunmuştur. Özellikle sığınmacılar içerikli haberlere sıkça yer vermiş eleştiriler getirmiştir. Erdoğan'ın ya da diğer devlet büyüklerinin fotoğrafları ve haber içerikleri sığınmacılar kadar yer almamıştır. Hatta bu kareler oldukça

küçük ve sıradandır. Karikatürler kullanarak olayı karikatürize ettiği de görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin kullandığı fotoğraflar çoğunlukla yaptığı haberlerle ilişkilidir. Fotoğraflar gazetenin ideolojik söylemlerini destekler niteliktedir. Sözcü gazetesi; yıkılmış binalar, Suriyeli çocuklar, sınır kapılarında bekleyen aileler ve Süleyman Şah Türbesi gibi sembollerle güvenlik ve toplumsal sorun vurgusunu güçlendirmiştir. Suriye’deki olaylara yönelik haberleri çoğunlukla görmeyen gazetenin gündemi ağırlıklı olarak sığınmacıların dönüşleri ya da kalışları olmuştur. Haberleri bu kapsamda toplamış ve hükümet yanlısı eleştiri odağına dönüştürmüştür. Sözcü gazetesinin fotoğrafları da gazetenin ideolojik söylemleriyle paralellik göstermektedir.

3.17.4. Karşılaştırmalı Değerlendirme

Genel olarak, dört gazetenin makro yapıya göre tematik ve şematik analizleri, Suriye devrimini aynı olaylara rağmen farklı “gerçeklikler” halinde yeniden ürettiklerini göstermektedir. Her gazete olaylara kendi ideoloji çerçevesinden bakmıştır. İktidar yanlısı gazetelerin söylemleri devlet politikalarıyla benzerlik göstermektedir. Buna karşılık muhalif söylemlerde bulunan gazetelerin haberleri de tam tersi ideolojik söylemler içermektedir.

Yeni Şafak ve Sabah gazetesi, muhalifleri Suriye’nin kurtuluşunu gerçekleştiren kahramanlar olarak göstermektedir. Yine her iki gazete Türkiye’yi stratejik aktör olarak konumlandıran ve devrimi meşrulaştıran bir söylem geliştirmiştir. Her iki gazete özellikle Suriye’nin kuzeyinde faaliyet gösteren terör örgütlerine dikkat çekmiştir. Uluslararası müdahaleleri ve örgütlere verilen destekleri eleştirmiştir.

Cumhuriyet gazetesi Suriye’de gelişmeleri Sözcü gazetesine göre daha fazla görmüştür. Ancak gazete devrimi özellikle HTŞ grubunu “cihatçılar” olarak öne çıkartmıştır. Bu suretle muhalifleri radikal tehdit olarak kurgulamıştır. Bir başka ifadeyle okuyucuda korku algısı oluşturmuştur. Bu bağlamda haberlerin içeriğini radikal tehdit ve toplumsal yıkım üzerinden ele almıştır. İsrail saldırılarına da değinen gazete uluslararası müdahale ve kaos vurgusunu öne çıkarmıştır.

Sözcü gazetesi de Cumhuriyet gibi benzer ideolojik söylemler üzerinden haberlerin kurgulamıştır. Gazete, ulusal güvenlik, göç ve demografik riskler üzerinden bir çerçeve inşa ederek hükümet politikalarına eleştiri yöneltmiştir. Suriye devrimine ilişkin hükümetin yaptığı siyasal demeçler görülmekten kaçınılmıştır. Buna karşılık sığınmacılarla ilgili haberlere ağırlık vermiştir.

3.17.5. Gazetelerin İdeolojik konumlanması

Sözcü gazetesi eleştirel/uyarıcı bir dil kullanmıştır. İktidar politikalarına mesafelidir, haber içerikleri hükümeti dolaylı ya da direk olarak eleştirmektedir. Haberleri muhalif söylemler çerçevesinde şekillendirmiştir. Bu kapsamda görseller kullanmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber içerikleri gibi çoğunlukla sığınmacılarla ilgilidir. Gazete göçmenlerin gidiş dönüşlerini ön plana çıkarmıştır. Cumhuriyet gazetesi analitik/çok aktörlü ve yine Sözcü gazetesi gibi eleştirel yapıda haberlerini kurgulamıştır; Hükümet politikalarını eleştirmekte, buna karşılık iç politikadaki muhalif söylemleri öne çıkarmaktadır.

Sabah gazetesinin haberleri hükümet politikaları ve muhalifleri destekleyici niteliktedir. Haberleri milli birlik eksenine üzerine şekillendirmiştir. Esad ve destekçilerini karşı taraf olarak nitelendirmiştir. Yeni Şafak gazetesi, Sabah gazetesi gibi hükümet Politikaları ve muhalifleri destekleyici nitelikte haberler yapmıştır. Gazete gelişmeleri detaylı bir şekilde takip etmiş ve okuyucularına milli birlik ve gelecek vizyonu ekseninde aktarmıştır.

3.17.6. Sonuç.

Yeni Şafak, Sabah, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin Suriye devrimine ilişkin haberleri incelendiğinde, Türk basınının olayları yalnızca aktarmadığını; aynı zamanda ideolojik bir bakış açısıyla yeniden şekillendirdiğini ortaya çıkmaktadır. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımına göre, haber söylemi toplumsal ve siyasal güç ilişkilerinin bir yansımasıdır. Bu çalışma, gazetelerin haber seçimi, dili, başlıkları ve fotoğraf kullanımıyla kendi ideolojik duruşlarını yansıttıklarını göstermiştir. Yeni Şafak ve Sabah gazeteleri, Suriye’deki olayları “zafer, direniş ve umut” temaları etrafında ele almış, muhalifleri kahramanlaştırarak hükümet politikalarıyla uyumlu bir söylem geliştirmiştir. Bu iki gazete, Türkiye’nin bölgesel liderliğini ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın diplomatik çabalarını ön plana çıkartmış, Suriye’deki gelişmeleri milli birlik ve tarihsel misyon çerçevesinde sunmuştur.

Buna karşılık hükümet karşıtı muhalif Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri, aynı olayları “radikal tehdit, kaos, güvenlik ve göç” merkezli eleştirel bir çerçevede ele almıştır. Cumhuriyet gazetesi özellikle HTŞ’yi “cihatçı” olarak tanımlayarak Suriye devrimini radikalizm bağlamında değerlendirmiştir. Sözcü gazetesi ise güvenlik ve mülteci sorunlarını ön plana çıkararak hükümet politikalarını dolaylı biçimde eleştirmiştir.

Bu durum, Türk basınında aynı olayların farklı gazetelerde farklı gerçeklikler şeklinde sunulduğunu göstermektedir. İktidar yanlısı gazeteler devlet politikalarını destekleyici, muhalif

gazeteler ise eleştirel bir dil kullanmıştır. Böylece medya, yalnızca bilgi aktaran değil, ideolojik anlam üreten ve kamuoyunu yönlendiren bir aktör haline gelmiştir.

Sonuç olarak dört gazete aynı olayı anlatmasına rağmen tamamen farklı dil ve gerçeklik ortaya koymuştur. Gazeteler birbirinden ayrı bakış açısıyla haberlerini kurgulamıştır. Bu durum okuyucuya sundukları dünya görüşü gazetelerin ideolojik konumlanmasını açıkça göstermektedir. Bir başka ifadeyle Türk basını, Suriye devrimini haberleştirirken aynı zamanda kendi ideolojik konumunu da göstermiştir. Yukarda tablolar halinde incelemesini yaptığımız haberlerin içeriği, Türkiye’de medyanın iç politikada olduğu gibi dış politika haberlerinde de siyasal kutuplaşmanın etkisi altında olduğunu haberlerini ideolojik çerçevede kurduğunu göstermektedir.

SONUÇ

“Saltanat küfür ile devam etse bile zulüm ile devam edemez” (Nizamülmülk. 2021). Esed Suriye’inde de böyle olmuştur.

Bu çalışmada; Teun A. Van Dijk’in eleştirel söylem analizi çerçevesinde makro yapıya yönelik Türkiye’deki farklı siyasi yönelimlere sahip gazetelerin Suriye devrimini nasıl işledikleri konu alınmıştır. Çalışmada gazetelerinin Suriye devrimini makro yapıya göre tematik ve şematik yönden nasıl kullandığını analiz edilmiştir. Gazetelerin ideolojik eğilimleri haberlerde etkili olmuş mudur? Hangi aktörler hangi rollerle temsil edilmiştir? Görsel anlatı, haberin söylemsel yönelimini nasıl desteklemiştir? gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Hiç şüphesiz siyasal yapılar, ideolojiler ve rejimler, halkları doğrudan etkilemektedir. Devletler belli bir ideoloji çerçevesinde rejimlerini şekillendirir ve siyasi mekanizma bu yönde işletilir. Bu bağlamda devlet ideoloji, rejim ve siyaset kavramları birbirinden bağımsız düşünülemez. Devletin bir düzen ve otorite aracı olarak varlığı, İbn Haldun’un asabiyet kavramı ve Farabi’nin topluluk–devlet ilişkisi üzerinden teorik bir temel kazanmıştır. Sanayi devrimiyle ideolojiler ve buna bağlı olarak rejimler çeşitlenmiştir. Ancak aynı ideoloji üzerine kurulu rejimlerin ülkelere göre uygulanma şekli değişmektedir. Baskıcı yönetimler devlet halk ilişkisini sekteye uğratmaktan çekinmemektedir. Suriye’de iktidarı elin tutan Baas rejimi halkına uyguladığı baskı ile İbn-i Haldun’un bahsettiği “asabiyet” kavramının ortan kalkmasını neden olmuştur. Bu çalışmasının ilk bölümünde tartışılan devlet, ideoloji, rejim ve siyaset kavramları, Suriye örneğinde somut karşılık bulmuştur. Ancak teorik düzeyde ele alınan kavramlar yöneticilerin mezhepsel ayrışması sonucu Suriye’nin siyasal pratiğinde çelişkili biçimlerde işlediği görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma, devlet ve ideoloji kavramlarının yalnızca teorik tartışmalar olmadığını; aksine, somut siyasal süreçlerde birebir karşılık bulan dinamikler olduğunu ortaya koymaktadır. Suriye’nin tarihsel deneyimi, Baas milliyetçiliği devletin meşruiyetini sağlamada nasıl kullanıldığını; aynı zamanda otoriter rejimlerin uzun vadede toplumsal çözülmeye nasıl zemin hazırladığını göstermektedir.

Tarih boyunca farklı güçlerin elinde olan Suriye İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Fransız mandasından kurtulmak suretiyle bağımsızlığını kazanmıştır. İkinci bölümde ele alınan Suriye tarihi, neredeyse 20. yüzyıl boyunca siyasal istikrarsızlıklarla doludur. Fransız mandası sonrası bağımsızlık döneminde gerçekleşen darbeler, Suriye de siyasal düzen kültürünün güçlü bir şekilde oluşmasını engellemiştir. 1963’te Baas Partisi’nin iktidara gelişi ile tek parti düzenine yönelim olmuştur. 1970’te Hafız Esad’ın iktidarı ele geçirmesiyle mezhepsel, otoriter ve kişisel

bir rejim kurulmuştur. Bu süreç, ideolojinin devlet mekanizmalarıyla bütünleşmesi ve muhalefetin tamamen bastırılmasıyla devam etmiş, Suriye yeni bir döneme girmiştir.

2000 yılında Hafız Esad ölmüş yerine göz doktoru olan oğlu Beşar Esad gelmiştir. Oğul Esad başlangıçta reform vaad etmiştir. Esad “Şam Baharı” adıyla umut vadeden reformist bir süreci kısa süreliğine getirmiş olsa da bir süre sonra ağır baskıcı yönetime geri dönmüştür. Bu durum toplumsal huzursuzluk ve siyasal muhalefeti daha da artırmıştır, Arap Baharı ile özgürlük isteyen potansiyel kitle sokaklara taşmıştır. 2011’de başlayan Suriye halk hareketi, yalnızca otoriter rejimin çöküşünü hedeflememiş; aynı zamanda özgürlük, adalet ve eşitlik taleplerini dile getirmiştir. Rejimin sert müdahalesi, ülkeyi kısa sürede iç savaşa sürüklemiştir. 17 Aralık 2010 sabahı, Tunus’ta seyyar satıcılık yapan Muhammed Buazizi’nin kendisini yakmasıyla Arap Baharı adı verilen halk hareketleri başlamıştır. Tunus’ta başlayan Arap Baharı kısa sürede Arap coğrafyasına yayılmış, Mısır, Libya, Yemen ve nihayetinde birkaç ay sonra Suriye’ye sıçramıştır. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye’nin güneyinde bulunan Dera’da bir okul duvarına “ey doktor sıra sende” yazan çocukların yerel yöneticiler tarafından gözaltına alınması ve geri verilmemesiyle başlayan protestolar kısa sürede tüm ülkeye yayılmıştır. Halk, özgürlük, adalet ve demokrasi taleplerini dile getirmiştir. Ancak Esad rejimi bu protestoları şiddetle bastırmak istemiş, süreç kısa zamanda iç savaşa dönüşmüştür. Başlangıçta parçalı olan muhalifler, çoğunlukla rejimle kimi zamanda birbirleriyle çatışmıştır. Dış aktörlerin de devreye girmesiyle Suriye tam bir kaos ortamına teslim olmuştur. Özellikle dış aktörler kendi menfaatleri doğrultusunda rejimi ya da silahlı bir yapıyı desteklemiştir. ABD, Rusya, İsrail, İran ve Türkiye bölgeye müdahil olmuştur. Terör örgütleri de devlet otoritesinin kaybolduğu bu sahada kendine uygun zemini bulmuştur.

Fakat Suriye’deki siyasal krizi, sadece bir dış müdahalenin ya da bölgesel güç mücadelesinin ürünü olarak görmek doğru değildir. Aksine, zaman içinde biriken siyasal baskılar, ekonomik yetersizlikler ve ideolojik tek tipleştirme politikaları, rejimin kırılma noktasını artırmış; toplumsal patlamayı kaçınılmaz hale getirmiştir. Dış aktörler toplumsal patlamayla birlikte devreye girmiş kendi ulusal çıkarları doğrultusunda müdahil olmuşlardır. Savaş 13 yıl sürmüştür. Nihayetinde (Türkiye’nin rolü ile) çoğunluğu bir araya gelen muhalifler 27 Kasım 2024’te rejime karşı harekât başlatmıştır. Rusya’nın da desteği ile rejim muhaliflere karşı direnmiş ancak başarılı olamamıştır. 8 Aralık’ta rejim yıkılmış ve Esad, Rusya’ya kaçmıştır.

Gerek Arap Baharı gerekse Suriye iç savaşında sosyal medya önemli rol oynamıştır. Nitekim baskıcı yönetimlerin kontrolünde olan ulusal basın kurumları rejimlerin aleyhine haber yapamamıştır. Bu konseptte haber çalışan kurumlara hemen müdahale edilmiştir. Bu durum

sosyal medyayı daha etkin hale getirmiştir. Kitleler sosyal medya üzerinden haberleşmiş, örgütlenmiş, eylemleri organize etmiştir. Ayrıca ülke içindeki dramatik görüntüler, fotoğraf, video ve bilgiler sosyal medya üzerinden dünya ile paylaşılmıştır.

Suriye devrimi dünya basınında geniş yer bulmuştur. Suriye'deki olaylardan direk etkilenen Türkiye'de de merkez medya çatışmaların çıktığı ilk günden itibaren konuyu yakından takip etmiştir. Bu çalışmanın üçüncü bölümünde, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle Türk basınında Suriye Devrimi'nin yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda iktidar yanlısı olarak bilinen Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ile muhalif Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin birinci sayfada yaptığı Suriye devrimiyle ilgili haber incelenmiştir. Haberler makro düzeyde tematik ve şematik yönde eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Bu nedenle haber metinleri hem dilsel hem de görsel unsurlarıyla birlikte analiz edilmiştir. Bu analiz, yalnızca haberlerin aktarım biçimlerini değil, aynı zamanda medyanın ideolojik konumlanışını da ortaya koyması açısından önemlidir.

28 Kasım–31 Aralık 2024 tarihleri arasında yayımlanan birinci sayfa haberleri Tablo 1-2-3-4 'de incelenmiştir. Toplamda Yeni Şafak 34, Sabah 31, Cumhuriyet 28 ve Sözcü 17 haber yapmıştır. Haberlerin tematik analiz sonucunda, başlıklar, haber girişleri ve fotoğrafların gazetelerin ideolojik çizgilerini açıkça yansıttığı görülmüştür. İktidar yanlısı sağ gazeteler (Sabah, Yeni Şafak) Suriye Devrimi'ni “zafer” ve “umut” temalarıyla sunarken; muhalif, sol gazeteler (Cumhuriyet, Sözcü) daha çok “tehdit”, “göçmen” ve “kaos” temalarına odaklanmıştır.

Haberin en güçlü göstergesi olan başlıklara bakıldığında gazetelerin ideolojik çizgilerine göre değiştiği çok net görülmektedir. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri “Özgürlük Şafağı”, “Hedef Şam”, “Sabır ve Zafer”, “Esad'ın Sonu” gibi başlıklarla Suriye muhalefetini kahramanlaştırmıştır, Esad rejimini ise zalim ve çökmekte olan bir güç olarak sunulmuştur. Buna karşılık muhalif yönde haberler yapan Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri ise daha çok “Suriye'de Çatışma”, “Kan Dökülüyor”, “Türkiye Bataklığa Çekiliyor” gibi temalı başlıklarla olayları kaotik ve olumsuz bir çerçevede sunmuştur; Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri Erdoğan'ın söylemlerini çoğunlukla görmezden gelmiş yada eleştirel bağlamda aktarmıştır. Yine bir başka örnekte Yeni Şafak gazetesi “Suriyeli Kadınlar Ayağa Kalkmalı” haberiyle Suriyeli bir müteşebbis kadının Suriye ekonomisinde kadınların rolünü, önemini anlatırken; Cumhuriyet gazetesi “Din Devleti İstemiyoruz” başlığı ile Suriyeli kadınların din devleti istemediğini manşete taşımıştır.

İdeolojik ayrılmanın net görüldüğü haber başlıklarının ayrıntıları olan haber girişleri de aynı kutuplaşma çerçevesinde şekillenmiştir. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri kullandıkları girişlerde muhaliflerin ilerleyişi, Esad rejiminin zayıflığı ve Türkiye'nin desteği ve rolünü öne çıkarmıştır. Erdoğan'ın açıklamaları sıkça doğrudan alıntılanmış, olaylar zafer özgürlük mücadelesi üzerine kurgulanmıştır. Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri girişlerde ise mültecilerin geri dönüş ya da kalışları üzerinde haberler yapmaya ağırlık vermiş bu kapsamda hükümeti ağır bir dille eleştirmiştir. Gazeteler Türkiye'nin dış politika riskleri ve çatışmanın insani boyutunu da öne çıkarmıştır. Muhalif gazeteler Suriye Devrimini, çoğu zaman "Türkiye'nin başına açılan bir sorun" olarak çerçevelemiştir. Bu farklılıkların aynı olayın farklı gazetelerce ideolojik yönelimlerle nasıl yeniden üretildiğini göstermesi açısından önemlidir. Haberlerin duygusal yönünün güçlendiren fotoğraf seçimi de gazetelere göre değişiklik göstermiştir. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri zafer işareti yapan muhalifler, muhaliflerin harekâtı, sevinç gösterileri, Erdoğan'ın kararlı duruşu gibi kareler tercih etmiştir. Özellikle Erdoğan'ın dekupe fotoğrafı kullanılmak suretiyle dikkati Erdoğan üzerine çekmiştir. Sabah gazetesi Cumhurbaşkanının fotoğraflarını en fazla kullanan gazete olmuştur. Bu görsel strateji, Erdoğan'ın liderlik vasfını ortaya koyması açısından önemlidir. Genel olarak kullanılan fotoğraflar okuyucuda "haklı mücadelenin başarısı" duygusunu uyandırmayı amaçlamıştır.

Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri; yıkıntılar, yaralı çocuklar, ağlayan kadınlar veya boş sokaklar gibi dramatik kareler öne çıkarmıştır. Bu tercihler, Suriye'deki insani krizi ve savaşın bedelinin ne kadar ağır olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ancak muhalif gazetelerin asıl üzerinde durduğu konu göçmenlerin geri dönüşü ya da kalışlarıdır. Bu kapsamda haberlere ağırlık veren gazeteler sınır kapılarından çok sık görüntüler kullanmışlardır. Erdoğan'ın fotoğrafını kullanmaktan kaçan gazeteler aynı haberde göçmenlerin birden fazla fotoğraflarını kullanmak suretiyle yaptıkları eleştiriye güçlendirmişlerdir. Sonuç olarak, fotoğraf kullanımı da başlıklar kadar ideolojik farklılaşmanın göstergesi olmuştur.

Dört gazetesinin şematik analiz sonuçları yine ideolojik çerçevede şekillenmiştir. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri ana olayı muhaliflerin zaferi ve devrim olarak vermiştir. Gazetelerin kullandıkları dil dramatik ve epiktir. Buna karşılık Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri tehdit algısını ön plana çıkarmıştır. Olayların Türkiye açısından kaygı verici olduğu okuyucuya içerik olarak verilmiştir. Muhalif gazeteler daha mesafeli ve hükümeti eleştirel bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Artalan ve bağlam bilgisi olarak Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri olayların artalanında Türkiye'nin rolünü öne çıkarmıştır. Erdoğan'ın açıklamaları bağlam bilgisi olarak

kullanılmıştır. Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri ise özellikle mülteci sorununu ve uluslararası dengeleri, dış politika risklerini öne çıkarmıştır.

Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri haber kaynakları olarak çoğunlukla resmi demeçlere ve bölgedeki muhabirlerinin bilgilerine ağırlık vermiştir. Muhalifler liderlerde haber kaynakları olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri ise çoğunlukla ajanslar üzerinden haberleri kurgulamıştır. Muhabir bilgisi Cumhuriyet gazetesinde yoktur, yabancı gazeteler ve ajanslar kullanılan diğer kaynaklardır

Dört gazete karşılaştırdığında Türk basınındaki ideolojik ayrışmayı net biçimde ortaya koymaktadır. Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri hükümet yanlısı ve devlet politikalarını destekleyen Esad karşıtı, muhalifleri kahramanlaştıran, Erdoğan'ın liderliğini öne çıkaran bir söylem üretmiştir. Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri ise tam tersi bir söylemle hükümet ve Erdoğan karşıtı, muhalifleri kuşkulu gören, mültecileri istemeyen, Türkiye'yi tehdit altına gören bir risk söylemi içinde olmuştur. Bu farklılaşma, Türkiye'de iç siyasetteki kutuplaşmanın dış politika konularına da yansıdığını göstermektedir.

Netice itibariyle kuramsal düzeyde, devlet, ideoloji ve rejim kavramları ülkelere göre değişmektedir. Bu çalışma Suriye örneğinde olduğu gibi ideolojinin otoriter rejimlerde nasıl araçsallaştırıldığı ve bu durumun toplumsal çözülmeye nasıl yol açtığını göstermiştir. Nitekim, Suriye'nin siyasal istikrarsızlık geçmişi, Baas rejiminin baskıcı yapısı ve Arap Baharı süreci, toplumsal patlamanın kaçınılmazlığını göstermektedir.

Türk basını Suriye Devrimi'ni ideolojik ayrışma doğrultusunda haberleştirmiştir. Gazeteler bilgi vermeden daha fazla ideolojik çerçevede sunum yapmıştır. Türkiye kamuoyunun Suriye meselesine bakışını doğrudan etkilemiş; mülteci krizi, güvenlik politikaları ve dış politika tercihleri medya aracılığıyla ideolojik çerçevede şekillendirilmiştir

Söylem analizi, medyanın yalnızca bir bilgi aktarma aracı değil, ideolojik konumlanmaların ve siyasal kutuplaşmanın yeniden üretildiği bir alan olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bundan dolayı gazetelerin olayları yorumlayışı ve kullandıkları dil farklıdır. Bu farklılıklar, medyanın yalnızca bilgi aktarmadığını, aynı zamanda ideolojik konumlanışını göstermektedir. Gazetelerin aynı olayı farklı ideolojik çerçevelerle aktarması, medya söyleminin toplumsal kutuplaşmayı nasıl beslediğini göstermesi açısından da önemlidir

KAYNAKÇA

- aa.com. (2021 Temmuz 21) Halep ve Hama'da çatışmalar şiddetlendi. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hama-ve-halepte-catismalar-siddetlendi/353838> (Erişim Tarihi 05.06.2025)
- aa.com. (2021 Aralık 28) Suriye'de 2021'de öne çıkan gelişmeler Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-2021de-one-cikan-gelismeler/2459166> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- aa.com. (2024 Aralık 8) Dünya medyası Suriye'de 61 yıllık Baas Rejiminin çöküşünü manşete taşıdı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-medyasi-suriyede-61-yillik-baas-rejiminin-cokusunu-mansete-tasidi/3418247> (Erişim Tarihi 15.09.2025)
- Abdulrezzak, F. (2023). Suriye devriminde sosyal medya. *Artikel International Journal of Social Sciences (AIJOSS)*, 1, 71–88. <https://aijoss.com/index.php/pub/article/view/5> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Aktay, Y. (2016). Faşizm. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/fasizm> (Erişim Tarihi: 10.10.2025)
- Aktaş, M. (2015). Demokrasi kavramına eleştirel bir bakış. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 87–105. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/20450> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Aktaş, M. (2018). Arap ayaklanmaları ve sosyal medyanın rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 200–208. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/the-arab-uprisings-and-the-role-of-social-media.pdf> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Arı, T. (2005). Ortadoğu. İstanbul. Alfa Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2023). “20. yüzyıl siyasi tarihi”. İstanbul: Kronik Yayınları.
- Arxiv.org. (2025). Arab Spring's impact on science through the lens of scholarly attention, funding, and migration. *Arxiv.org* <https://arxiv.org/html/2503.13238v1> (Erişim Tarihi: 04.09.2025)
- Atacan, B. (2025). Suriye'nin Tarihsel ve Sosyo-Politik Dönüşümü: Kültürel Miras, Modern Krizler ve Gelecek Perspektifleri. *Avrasya Dosyası*, 15(2), 1-27. https://dergipark.org.tr/tr/pub/avasyadosyasi/issue/89946/1617717#article_cite (Erişim Tarihi 16.10.2025)
- Ayk, O. (2015). Türk basınında 1967 Arap-İsrail savaşı. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları*, 2231–2254. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)
- Aziz, A. (2023). Siyasal iletişim (10. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

- Barmin, Y. (2013). Short history of Syria's brutal first. *Mic News*. <https://www.mic.com/articles/62771/a-short-history-of-syrias-brutal-first-family#.qaGKQcMPG> (Erişim Tarihi: 11.08.2025)
- Başıbüyük, O. (2017). Algı yönetimi ve bilgi savaşlarında sosyal medyanın rolü (B. Karabulut Ed.), *Algı yönetimi* (s. 55). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Beriş, H. M. (2022). Monarşi. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/monarsi> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Bezci, B. (2022). Hükümetler sistemi. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/hukumet_sistemleri (Erişim Tarihi: 18.09.2025)
- Bryce, T. (2023). (İ. Kutluk, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları, 344–350.
- BBC News. (2018, Ocak 29). Özgür Suriye Ordusu nedir? *BBC Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42862756> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- BBC News. (2025, Haziran 11). Bashar al-Assad: Suddendown fallends decades of family's iron rule. *BBC News*”. <https://www.bbc.com/news/10338256> (Erişim Tarihi: 01.09.2025)
- BBC News. (2015, Eylül 30). Rusya’dan Suriye’de ilk hava saldırısı. *BBC Türkçe*. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150930_rusya_suriye_hava_saldirisi (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- BBC News. (2014 Ağustos 21) Suriye: Kimyasal silah saldırısının üzerinden bir yıl geçti. *BBC News*. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140821_suriye_kimyasal (Erişim Tarihi 17.11.2025)
- Britannica. (2025). Arab Spring. *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring> (Erişim Tarihi: 04.09.2025)
- Britannica. (2025). Authoritarianism. *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/topic/authoritarianism> (Erişim Tarihi 11.09.2025)
- Britannica. (2024) Baath Party. *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/topic/Baath-Party> (Erişim Tarihi 16.09.2025)
- Britannica. (2025). Bashar al-Assad *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad> 2025. (Erişim Tarihi 02.03.2025)
- Britannica. (2025). Faşizm *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/topic/fascism> (Erişim Tarihi 10.10.2025)
- Britannica. (2025). Liberalism. *Writtenby: theeditors of encylopaediabritannica* <https://www.britannica.com/topic/liberalism> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)

- Britannica. (2025). Sykes-Picot Agreement. *Writtenby: theeditors of encylopaedia britannica* <https://www.britannica.com/event/Sykes-Picot-Agreement> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)
- Bülbül, R. (2001). Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Carsten, W. (2021).” Syria and the Neutrality.” Syria and the Neutrality <https://www.bloomsbury.com/us/syria-and-the-neutrality-trap-9780755641383/> (Erişim Tarihi 01.10.2025)
- Coşkun, İ. (2022). İdeoloji: Milliyetçilik. *Typeish*. <https://www.typelish.com/b/ideoloji-milliyetcilik-105698> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Cumhuriyet Gazetesi. (2024). ARŞİV. PDF. 28 Kasım -31 Aralık. s.1
- Dagger, R. Ball, T. (2014). Communism. *Britannica*. www.britannica.com/topic/communism (Erişim Tarihi 12.07.2025)
- Davutoğlu, A. (1994). Devlet. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 9, 234–240. <https://islamansiklopedisi.org.tr/devlet> (Erişim Tarihi: 18.09.2025)
- Değirmenci, F. (2023). Siyasal iletişim: Teorik ve pratik perspektifler. İstanbul: Nobel Yayınları.
- DİB. (2016). Dini istismar tedhiş hareketi DEAŞ. “*Diyanet İşleri Başkanlığı*”.https://webdosyasp.diyanet.gov.tr/muftuluk/UserFiles/bayburt/Ilceler/demirozu/UserFiles/Files/Deas-Raporu_ (Erişim Tarihi: 09.09.2025)
- Dışişleri Bakanlığı, mfa.gov.tr. (2017). No:102, 4 Nisan 2017, Suriye Rejiminin İdlip Vilayetine Bağlı Han Şeyhun’da Gerçekleştirdiği Kimyasal Saldırı Hk. *Dışişleri Bakanlığı*, https://www.mfa.gov.tr/no_102_-suriye-rejimi_nin-idlip-vilayetine-bagli-han-seyhun_da-gerceklestirdigi-kimyasal-saldiri-hk_.tr.mfa (Erişim Tarihi 10.10.2025)
- Duran, M. A. (2021). Baas Partisi’nin düşünsel temelleri ve Suriye siyasetinde Baas Partisi (1940-1966). *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, c. 4, sy. 5, 2021, ss. 196-18.
- DW. (2024). Esad Hanedanı’nın Suriye’deki Beşar Esad’lı son 24 yılı. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/tr/esad-hanedan> (Erişim Tarihi: 01.09.2025)
- Erhan, Ç. (2000). Kronik: Hafız Esad’ın ölümü ve muhtemel gelişmeler. *A.Ü. S.B.F. Dergisi*, 55(2), 161–170.
- El Jazeera. (2020, Aralık 17). Arap Baharı’nı başlatan adam Muhammed Buazizi’yi anıyoruz. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/features/2020/12/17/> (Erişim Tarihi: 03.09.2025)
- Euronews. (2025, Temmuz 8). Trump yönetimi Suriye’de HTŞ’yi terör örgütü listesinden çıkardı. *Euronews Türkçe*. <https://tr.euronews.com/2025/07/08/trump-yonetimi-suriyede-htsyi-teror-orgutu-listesinden-cikardi> (Erişim Tarihi: 08.09.2025)

- Farabi. (2003). İslam filozoflarından felsefe metinleri (Editör. M. Kaya). İstanbul: Klasik Yayınları (8. baskı).
- Farzam, R. (2025). İran'ın Esed sonrası dönemde Suriye'de yeniden konumlanma çabası. *İran Araştırmaları Merkezi*. https://www.iramcenter.org/uploads/files/I%CC%87ran%E2%80%99in_Esed_Sonrasi_Do%CC%88nemde_Suriye%E2%80%99de_Yeniden_Konumlanma_C (Erişim Tarihi: 08.09.2025)
- Gire, S. (2021). The role of social media in the Arab Spring. *Pangaea Journal*. *Edward Universtiy*. <https://sites.stedwards.edu/pangaea/the-role-of-social-media-in-the-arab-spring/> (Erişim Tarihi: 03.09.2025)
- Giustozzi, A. (2025). Russia and the collapse of the Assad regime. *The Russia Program*. https://therussiaprogram.org/russia_and_syria (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- Güngör, N. (2020). İletişim kuramları yaklaşımları. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Goodarzi, M. (2021). New media and ideology: A critical perspective. *Journal of Contemporary Social Studies*, 5(2), 137–162. https://jcss.ut.ac.ir/article_84443.html (Erişim Tarihi: 16.09.2025)
- Görgün, H. (2009). Sosyalizm. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 37, 382–388. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sosyalizm> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)
- Gözler, K. (2017). 'Devlet' kelimesi üzerine bir deneme. *Türkiye Günlüğü*, 129, 5–9. <http://www.anayasa.gen.tr/devlet-kelimesi.pdf> (Erişim Tarihi: 16.09.2025)
- Erdem, T. (2010). Siyaset nedir? *SDE*. <https://www.sde.org.tr/tevfik-erdem/genel/siyaset-nedir-kose-yazisi-14935> (Erişim Tarihi: 20.08.2025)
- Erdoğan, M. (2004). Muhafazakarlık ana temaları. *Liberal Düşünce*, 1–10. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/791693> (Erişim Tarihi: 10.10.2025)
- Erdoğan, M. (2016). Milliyetçiliğin doğuşu. *Ankara Konuşmaları*. <https://www.sosyalbilimler.org/milliyetcilik-ideolojisine-dair/> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Haldun, İbn. (2024). Mukaddime (C. Aydın, Çev.) 3. baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Haliç Üniversitesi. (2024). Teokratik yönetim nedir? *Haliç Üniversitesi Haberler*. <https://halic.edu.tr/tr/haberler/teokratik-yonetim-nedir-nasil-olur> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Harvard Divinity School (2013). Religion And Conflict Syria. <https://news-archive.hds.harvard.edu/news/2013/09/10/religion-and-conflict-syria> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Habertürk.com. (2025 Eylül 9). "Siyasi partiler nedir" *Habertürk*. <https://www.haberturk.com/tubitak-ansiklopedi/siyasal-partiler-nedir> (Erişim Tarihi: 13.09.2025)

- Hartnett, Allison. “ArabSpring” (2021). *Oxfordbibliographies* <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199756223/obo-9780199756223-0337.xml> (Erişim Tarihi 03.09.2025)
- Hürriyet.com. (2021 Haziran 10). Arap Baharı nedir nasıl başladı Arap baharının nedenleri ve etkileri nelerdir. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/> (Erişim Tarihi 02.09.2025)
- Hürriyet.com. (2021 Mayıs 4) Monarşi Nedir ve Çeşitleri Nelerdir. Monarşik Yönetim ve Özellikleri. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/monarsi-nedir-ve-cesitleri-nelerdir-monarsi-yonetimi-ve-ozellikleri> (Erişim Tarihi 11.09.2025)
- İzzeddin, A. (2022). Suriye Devrimi, İstanbul. Asalet yayınları
- İnce, E. (2017). Suriye’de Baas Rejiminin Kuruluşu ve Türkiye Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi *Journal of Atatürk and the History of Turkish RepublicI/1*, (2017 Yaz), ss. 261-280.
- International Crisis Group. (2011). Popular Protest in North Afrika and The MiddelEst (4) Syrian people’s slow motion revolution <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/popular-protest-north-africa-and-middle-east-vi-syrian-people-s-slow-motion-revolution> (Erişim Tarihi 03.09.2025)
- İndyturk.com. (2024 Aralık 2). (Editör: Eren, U.) Suriye’de Muhaliflerin İlerleyişini Dünya Basını Nasıl Gördü. *İndyturk.com* <https://www.indyturk.com/node/749840/d%C3%BCnya/suriyede-muhaliflerin-ilerley> (Erişim Tarihi 11.09.2025)
- Jusoor.(2023). 2022 Yılında Suriye Sahnesi *Jusoor.co* <https://jusoor.co/public/tr/details/2022-y%C4%B1l%C4%B1nda-suriye-sahnesi> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- Kapani, M. (1995). Politika bilimine giriş (7. baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karataş, İ. (2024). Suriye’de savaşan SMO ve HTş kimdir, amaçları nelerdir? *Türkiye Araştırmaları Merkezi*. <https://www.turkiyearastirmalari.org/2024/12/06/yayinlar/analiz/suriyede-savasan-smo-ve-hts-kimdir-ve-amaclari-nedir/> (Erişim Tarihi: 08.05.2025)
- Kayapınar, M. A. (2022). Siyaset nedir? Türkiye’de siyaset çalışmalarının imkânı üzerine kuramsal bir çözümleme”. *Dergipark*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2248677> (Erişim Tarihi: 14.08.2025)
- Kaynak, B. (2016). “Komünizm”. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/komunizm> (Erişim Tarihi: 10.10.2025)
- Kılıçarslan, E. (2008). Siyasal iletişimde ideolojik dil (Yüksek lisans tezi). *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay> (Erişim Tarihi: 15.09.2025), 1–110.

- Kirk, R. (2017). Muhafazakarlık nedir?. *Akademik Kaynaklar*. <https://www.akademikkaynak.com/muhafazakarlik-nedir.html> (Erişim Tarihi: 10.10.2025)
- Mastro, D. (1995). Military regimes. Encyclopedia of Social Sciences. *Encyclopedia, com*. <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/applied-and-social-sciences-magazines/military-regimes> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- MİT. (2023). Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın duyurduğu 'DEAŞ'ın sözde liderinin öldürölmesi' haberi dünya basınında geniş yer buldu. *Milli İstihbarat Teşkilatı*. <https://www.mit.gov.tr/basin-yansimasi-cumhurbaskani-erdoganin-duyurdugu-deasin-sozde-liderinin-oldurulmesi-haberi-dunya-basininda-genis-yer-aldi> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- MSB. (2025). Bahar Kalkanı. *Milli Savunma Bakanlığı*. <https://www.msb.gov.tr/BaharKalkani> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- MSB. (2025). Barış Pınarı. *Milli Savunma Bakanlığı*. <https://www.msb.gov.tr/BarisPinariHarekati> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- MSB. (2025). Fırat Kalkanı. *Milli Savunma Bakanlığı*. <https://www.msb.gov.tr/FiratKalkani> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- MSB. (2025). Zeytin Dalı. *Milli Savunma Bakanlığı*. <https://www.msb.gov.tr/ZeytinDaliHarekati> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- Moadoph.gov. (tarih bilinmiyor). Defining democracy: What is democracy. *Australian Government Department of Home Affairs*. <https://moadoph.gov.au/explore/democracy/defining-democracy> (Erişim Tarihi: 11.09.2025)
- Nizamülmülk. (2021). "Siyasetname" (editör. M. Kanar). İstanbul: Say Yayınları.
- NPR.org. (2011). Protests in Syria Pose Challenges for the U.S. *NPR.org*. <https://www.npr.org/2011/04/13/135383023/protests-in-syria-pose-challenges-for-the-u-s> (Erişim Tarihi 14.09.2025)
- NY Times. (2000, Haziran 11). Hafez al-Assad, who turned Syria into a power in the Middle East, dies at 69. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2000/06/11/world/hafez-al-assad-who-turned-syria-into-a-power-in-the-middle-east-dies-at-69.html> (Erişim Tarihi: 02.09.2025)
- NTV. (2024). 61 yıllık Baas rejimini çöküşe götüren sürecin kronolojisi: 27 Kasım'dan bu yana neler oldu?. *NTV Haber*. <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/61-yillik-baas-rejiminicokuse-goturen-surecin-kronolojisi-27-kasimdan-bu-yana-neler-oldu> (Erişim Tarihi: 03.09.2025)
- Olgun, K. (2015). Türk Basınında 1967 Arap İsrail Savaşı. *Atatürk. Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu*. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/2231-2254> (Erişim Tarihi 16.10.2025)

- Okutan, Ç. (2010). Sosyalizm. *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/sosyalizm> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)
- Oppenheimer, F. (2024). Devlet, Liberos Yay, (çev.Özgür, S.) İstanbul
- Özdemir, Ç. (2016). Suriye’de iç savaşın nedenleri: Otokratik yönetim mi, bölgesel ve küresel güçler mi? *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 81–102.
- Öztürk, S. (2020). İran dışındaki terörist grupların Suriye’deki varlığı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/iran-destekli-terorist-gruplari-suriye-deki-varligi-/1732926> (Erişim Tarihi: 08.09.2025)
- Özbudun, E. (1974). Siyasal partiler. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Özcan, M. (2012). Esed’in derin devleti Şebbiha. *Derin Tarih*. <https://www.derintarih.com/ozel-dosya/esedin-derin-devleti-sebbiha/> (Erişim Tarihi: 09.09.2025)
- Özkan, A. (2010). Muhafazakarlık ve Tahsin Demiray (yüksek lisans tezi). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. <https://atauni.edu.tr/yuklemeler/bf438fd05d9b84b213bfeae8b8528a87.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2025)
- Özkaya, Ö. (2020). Devlet olgusu üzerine bir değerlendirme. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8(16), 317–352. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1473339> (Erişim Tarihi: 16.09.2025)
- Özkaya, M. (2023). DEAŞ’ın ortaya çıkışı ve güçlenmesinde Obama’nın rolü. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (İSMUS)*, VIII/2 s. 59-84
- Öztekin, A. (2003). Siyaset bilimine giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Öztunç, M. (2021). COVID-19 Pandemi Süresince Türkiye’nin Aldığı Ekonomik Tedbirlere Yönelik Haberlerin Söylem Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi / Journal of Erciyes Communication*-ISSN: 2667-5811 | ISSN: 1308-3198
- Pehlivan, S. (2024). Suriye iç savaşı. *Türkiye Araştırmaları Merkezi*. <https://www.turkiyearastirmalari.org/2024/12/12/yayinlar/analiz/analiz-i-suriye-ic-savasi/> (Erişim Tarihi: 05.09.2025)
- Perspektif. (2024). Suriye’de Baas rejiminin son varisi Beşar Esad ve katliamların kronolojisi. *Perspektif Dergisi*. <https://perspektif.eu/2024/12/09/suriyede-baas-rejiminin-son-varisi-bessar-esad-ve-katliamlarin-kronolojisi/> (Erişim Tarihi: 09.09.2025)
- Purit, S. (2025). What’s the difference between authoritarian is mand totalitarianism? *History.com*. <https://www.history.com/articles/totalitarianism-authoritarianism-differences-examples> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)

- Reuters. (2011 Ocak 20). Peddler's martyrdom launched Tunisia's revolution. <https://web.archive.org/web/20230106020438/https://www.reuters.com/article/tunisia-protests-bouazizi-idAFLDE70G18J20110119> (Erişim Tarihi 06.09.2025)
- Sabah Gazetesi. (2024). ARşIV. PDF. 28 Kasım -31 Aralık. s.1
- Secopedia. (2022). Suriye İç Savaşı. <https://www.secopedia.org/kavramlar/bolgesel-guvenlik/suriye-ic-savasi/> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- SETA. (2018). Muslu F. Suriye iç savaşında Esed'in rolü, konumu ve geleceği *SETA* (236) s.16 <https://media.setav.org/tr/dosya/2018/06/analiz-suriye-ic-savasinda-esedin-rolu-konumu-ve-gelecegi.pdf> (Erişim Tarihi 08.05.2025)
- Sciencedirect.com. (2001). Authoritarian Regime *International Encyclopedia of the Social&Behavioral Sciences* <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/authoritarian-regime> (Erişim Tarihi 12.09.2025), Pages 11547-11553
- Sciencedirect.com. (2022). Military Regim *Encyclopedia of Violence, Peace, & Conflict (Third Edition)*, <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/military-regime> (Erişim tarihi 11.09.2025) Pages 192-206
- Sciencedirect.com. (2001).Leadership: Political International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B0080430767011657> (Erişim tarihi 15.09.2025) Pages (s) 8578-8580
- Socialsci.libretexts.org. (2021). "What is Government" Social Sci Libre Texts https://socialsci.libretexts.org/Courses/Achieving_the_Dream/American_Government/01%3A_Politics_and_Government/1.03%3A_Reading-What_is_Government (Erişim Tarihi 18.09.2025)
- Sözcü.com. (2024 Aralık 9). "Ortadoğu'dan Bir Baas Geçti". *Sözcü Gazetesi* <https://www.sozcu.com.tr/ortadogu-dan-bir-baas-gecti-baas-nedir-baas-ideolojisi-nedir-p114166> (Erişim Tarihi 09.09.2025)
- Sözcü Gazetesi. (2024). ARşIV. PDF. 28 Kasım -31 Aralık. s.1
- Sputnik.com. (2015 Eylül 25). "Putin Esad'ı Kurtarmak İstiyoruz' *Sputnik* <https://anlatilaninotesi.com.tr/20150925/1017964740.html> (Erişim Tarihi. 08.09.2025)
- şahin, İ. Gündoğmuş, B. (2025). Suriye Devrimi. Nobel Yayınları. İstanbul.
- şen, S. (2004). Ortadoğu'da İdeolojik Bunalım: Suriye Baas Partisi ve İdeolojisi, Bir Yayınları. İstanbul.
- şeyhanlıoğlu, H. (2017). Algı Yönetimi (editör. Karabulut. B.) İstanbul. Alfa Yayınları
- Uygun O. (2022). Devlet. *Tübitak Bilim Başkanlığı. Popüler Bilim Yayınları* 6630 <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/devlet> (Erişim Tarihi 16.09.2025)

- TDK. (Tarih bilinmiyor). Siyaset. *Türk Dil Kurumu Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 11.08.2025)
- TDK. (Tarih bilinmiyor). Devlet. *Türk Dil Kurumu Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 11.08.2025)
- TDK (Tarih bilinmiyor) Hükümet. *Türk Dil Kurumu Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi 18.09.2025)
- Theguardian.com. (2010) Syrian human right srecordun changedunder Assad, reportsays *Theguardian.com* <https://www.theguardian.com/world/2010/jul/16/syrian-human-rights-unchanged-assad> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- Tinas, M. Demirden, A. (2021). PKK/YPG'deki Yabancı Terörist Savaşçılar. *Polis Akademisi Yayınları* (123) rapor no:48. Ankara. s.5-52 <https://cdn2.pa.edu.tr/Upload/Rapor/Dosya/pkkypgdeki-yabanci-terorist-savascilar.pdf> (Erişim Tarihi 09.09.2025)
- Thenationalnews (2017). İdlid Town Reels Following Major Chemical Atak: "No Rebel Positions, Just People" <https://www.thenationalnews.com/world/witness-of-syria-chemical-attack-gives-graphic-account-as-death-toll-climbs-1.76355> (Erişim Tarihi 14.09.2025)
- TRT Haber. (2018 Mart 15). Suriye İç Savaşının 7. yılı. *TRT* <https://www.trthaber.com/haber/dunya/suriye-ic-savasinin-7-yili> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- TRT Haber. (2024 Aralık 9). Şam Düştü. *TRT* <https://www.trthaber.com/haber/gundem/sam-dustu-pkkypgnin-devletcik-projesi-coktu> (Erişim Tarihi 05.09.2025)
- Tuicakademi (2012). Arap Baharı ve Nedenleri. *Tuicakademi* <https://tuicakademi.org/arap-bahari-ve-nedenleri/> (Erişim Tarihi 04.09.2025)
- Tuncay, S. (1996). Parti İç Demokrasi ve Türkiye, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Türk, O. Hakan, K. (2024). Teritoryal Düzendenden Devletleşmeye: Heyet Tahrir El-Şam (HTŞ) *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 275-302
- Türkiyearchırmaları.org. (2025). Hafız Esed Dönemi Katliamları, *Türkiye archırmaları vakfı* <https://www.turkiyearchırmaları.org/2025/01/10/yayinlar/infografik/hafiz-esed-donemi-katliamlari/>(Erişim Tarihi 16.10.2025)
- Van, D. N. (2000). Suriye'de İktidar Mücadelesi: Esad ve Baas Partisi Yönetiminde Siyaset ve Toplum, (Semih İdiz, Aslı Falay Çalkıvık Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları
- Van Dijk, T. A. (2001). "Critical Discourse Analysis." In Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton &Deborah Schiffrin (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis* (s. 352–371). Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T. A. (2023). İdeoloji. (çev. Ayşe Demir) Hece Yayınları. İstanbul s.391

- Varol, A. (2014). Suriye’de Medya ile Savaş *Türkiye Yazarlar Birliği* <https://www.tyb.org.tr/ahmet-varoldan-suriyede-medyayla-savas-16752h.htm> (Erişim Tarihi 12.09.2025)
- Vatansever, E. (2022). Teokrasi Nedir *Sosyologer* <https://www.sosyologer.com/teokrasi-nedir-teokratik-devlet> (Erişim Tarihi 11.09.2025)
- Wieland, Carsten (2021). Syria and the Neutrality Trap: The Dilemmas of Delivering Humanitarian Aid Through Violent Regimes. *prio.org* <https://www.prio.org/journals/jpr/booknotes/258> (Erişim Tarihi 03.09.2025)
- Wikiquote.org. (2023). Henry Kissinger. *Wikiquote.org* https://tr.wikiquote.org/wiki/Henry_Kissinger Henry Kissinger (Erişim Tarihi 14.08.2025)
- Wikipedia.org. (2025). Suriye Milli Ordusu. *Wikipedia.org* https://tr.wikipedia.org/wiki/Suriye_Mill%C3%AE_Ordusu (Erişim tarihi 12.09.2025)
- Yaryayinlari.com. (2024). Sosyalizm nedir. *Yaryayinlari.com* <https://www.yaryayinlari.com/sosyalizm-nedir-tarihsel-gelisimi-nasildir-sosyalist-kime-denir/> (Erişim Tarihi 10.10.2025)
- Yayla, A. (2020). Liberalizm *TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları* https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/liberalizm_siyaset_bilimi (Erişim Tarihi 10.09.2025)
- Yenişafak.com. (2016 Şubat 23) “Esed’in Ölüm Çetesi Şebbiha” *Yeni Şafak Gazetesi* <https://www.yenisafak.com/dunya/esedin-olum-cetesi-sebbiha-2421838> (Erişim Tarihi 09.09.2025)
- Yeni Şafak Gazetesi (2024). ARŞİV. PDF. 28 Kasım -31 Aralık. s.1
- Yıldız, İ. (2012). “İbrayım Yusupov'un "Belgigindi Buzba Sen” Adlı Şiir Kitabındaki Şiirlerin Dil ve Üslup Bakımından İncelenmesi *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.189*
- Yılmaz, F. M. (2020). Arap Baharı’nın Türkiye ile Ortadoğu Devletleri Arasındaki Ekonomik İlişkilere Etkisi. *Ahi Evran Akademi, 1(1), 10-36.*
- Zinecker, H. (2009). “Rejime- Hybridity in Developing Countries; Achievements and Limitations of New Research on Transitions” *international Studies Review* (Oxford University Press.wiley, The International Studies Association) <https://www.jstor.org/stable/40389063> (Erişim Tarihi 13.08.2025)

GAZETELERİN KULLANDIĞI BAZI HABER KUPÜRLERİ

Ek 1: Cumhuriyet Gazetesi 1 Aralık 2024

Ek 2: Sözcü Gazetesi 1 Aralık 2024

Ek 3: Sözcü Gazetesi 2 Aralık 2024

Suriye'de cihatçılar saldırıyor, PKK'lılar yer kapıyor

Kapımızda bölünme riski var, sevinmeyin

"SURIYE El Kaidesi'ni (HTŞ) ABD eğitti ve donattı. Onlar, beklenen saldırıyı başlattı. Halep, HTŞ ve PKK/PYD kontrolüne geçti. Bugün bir kalabalık, bunu kutluyor. Suriye'nin kalıcı olarak bölünmesine seviniyor. Coşku seliyle karşılanan bu devlet, Türkiye'yi de bölme projesidir."

Naim BABUROĞLU yazdı. 9'da

Halep'i alan HTŞ, Hama'ya yöneldi. Esad, karşı saldırıya hazırlanıyor.

Ek 4: Sabah Gazetesi 3 Aralık 2024

SAHADA GEREKLİ TEDBİRLERİ ALIYORUZ

Başkan Erdoğan'dan Suriye mesajı: Ülkemizin güvenlik öncelikleri çerçevesinde, sahadaki süreci anbean takip ediyor, farklı eylemin yaşanmaması için bütün tedbirleri alıyoruz

SÖZET SİYASALIN DURUMUNA

SURİYE'DE aniden patlak veren gelişmeleri çok yakından takip ediyoruz. Aslında uzun bir süredir Ortadoğu'daki gerginliklerin Suriye'yi de etkisi altına alması ihtimaline dikkat çekiyorduk. Son hadiseler Türkiye'nin huzurluğunu teyit etmiştir.

SURİYE İHTİLAFA

SURİYE ihtilafında ülkenin durumu ve öncelikleri bellidir. Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması, istikrarın sağlanması Suriye halkının meşru talepleri doğrultusunda mutabakatla son bulması bizim için önemlidir. TYP

ESED'E SON UYARI

Türkiye'nin aylardır uzattığı eli reddeden Suriye rejimi, ülkede adil ve kalıcı bir barışa da yanaşmıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan, muhaliflerin kısa sürede Halep'i almasıyla büyük mevzi ve güç kaybeden Esed'i uyardı: Suriye rejiminin, durumun daha kötüye gitmesini önlemek için gerçek bir siyasi sürece angaje olması gerekir.

ADIMLAR ATTIK VE ATACAĞIZ

▶ Erdoğan bu kritik mesajı, Rusya Devlet Başkanı Putin ve Irak Başbakanı Es-Sudani ile telefon görüşmesinde verdi. Türkiye'nin önceliğinin sınırlarının ötesindeki sükûnetin korunması ve sivil halka zarar verilmemesi olduğunu belirten Erdoğan, "Türkiye milli güvenliği ve çıkarları doğrultusunda gelişmelerden istifade etmeye çalışan çalşan terör örgütü PKK ve uzantılarını engellemek için adımlar atıyor ve atacak" dedi. 513

[illegible]

Ek 7: Sözcü Gazetesi 9 Aralık 2024

Suriye'de iç savaş bitti

Ana omurgasını cihatçı Şam Kurtuluş Hareketi'nin (HTŞ) oluşturduğu muhalif gruplar iktidarı devraldı. 61 yıllık Baas rejimi çöktü. Suriye'deki PKK, Fırat'ın batısından atıldı

Ek 8: Sabah Gazetesi 9 Aralık 2024

Ek 11: Sözcü Gazetesi 10 Aralık 2024

Ek 12: Yeni Şafak Gazetesi 11 Aralık 2024

Ek 13: Sabah Gazetesi 11 Aralık 2024

DÜNYAYA SURIYE ÜLTİMATOMU

ABD ve Avrupa, Esad sonrasının yol haritasında Türkiye'yi işaret ederken Başkan Erdoğan, dünyaya önemli mesajlar verdi. Erdoğan, Suriye'deki yeni dönemin sınırlarını çizdi ve uyardı

- SURIYE topraklarına gözünü diken herkese hatırlatıyorum: Bu saatten sonra Suriye'nin bir kez daha bölünmesine asla izin veremeyiz.
- TÜRKİYE olarak Suriye'nin bu seviyeye gelmesine yönelik çok büyük fedakarlıkta bulunduk.
- BİRİLERİNİN, fanatik inançları uğruna bölgemizi kana bulamasına seyirci kalmayacağız.

TERÖRÜN BASI EZİLECEK

- YENİ Suriye'nin toprak bütünlüğüne her saldırı, karşısında Suriye halkıyla birlikte bizi de bulacaktır.
- ÜLKENİN diğer kısımlarındaki DEAŞ, PKK/PYD terör örgütlerinin de baskı ezilecektir.
- BÖYLECE Suriye'nin toprak bütünlüğü ülkenin her tarafında güçlendirilecektir.

Ek 14: Yeni Şafak Gazetesi 13 Aralık 2024

Türkiye'den Şam'a diplomatik atama

► Türkiye, Nuakşot Büyükelçisi Burhan Köroğlu'nu Şam'a 'Geçici Maslahatgüzar' olarak atadı. Mısır, İtalya, Irak, S. Arabistan, BAE, Ürdün, Bahreyn ve Umman ise elçilikleri yeniden açtı.

● ŞAM BAYRAM YAPIYOR ● HAYAT NORMALE DÖNÜYOR

Özgürlükle tanıştık

Ek 15: Sözcü Gazetesi 14 Aralık 2024

Ek 16: Cumhuriyet Gazetesi 18 Aralık 2024

Ek 17: Cumhuriyet Gazetesi 21 Aralık 2024

Ek 18: Cumhuriyet Gazetesi 25 Aralık 2024

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Arif SORGUCU	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Selçuk Üniversitesi
Fakülte	İletişim Fakültesi
Bölümü	Halkla İlişkiler ve Tanıtım
Makale ve Bildiriler	
1. Sorgucu, A. Öztunç, M. (2025). İlköğretimlerde Medya Okuryazarlığı, Proceedings Book İSSN-2146-7366 July.10.11.2025 s.437-448	